

framtidsutbildning

Slutlig följeforskningsrapport
i projektet

Level Up

2019-06-06

Level Up

Samordningsförbundet
Västra Skaraborg

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Innehållsförteckning

Inledning	3
<i>Projektets inriktning, syfte och målsättningar</i>	3
<i>Projektets organisation</i>	6
<i>Projektets resurser</i>	6
<i>Utvärderingsarbetet</i>	7
Sammanfattning av utvärderingen	10
<i>Deltagarnas resa genom projektet</i>	10
<i>Grundförutsättningar för resultat och effekter</i>	11
<i>Uppnådda resultat och effekter på projektnivå</i>	12
<i>Uppnådda resultat och effekter på individnivå</i>	14
<i>Samhällsekonomiska effekter</i>	16
<i>Implementering</i>	17
<i>Rekommendationer utifrån utvärderingsresultaten</i>	17
Projektets metod	18
<i>Metodisk ansats i förändringsarbetet på individnivå</i>	18
<i>Metodarbetet i praktiken</i>	22
Samverkan	33
Deltagarnas upplevda nytta med deltagandet i projektet	39
<i>Beskrivning av insamlad enkätmaterial</i>	39
<i>Resultat av skattning beträffande beredskap att utbilda sig eller att arbeta</i>	40
<i>Resultat av skattningar inom specifika förändringsområden</i>	42
<i>Deltagarnas samlade skattningar</i>	46
<i>Slutsatser kring deltagarnas skattningar</i>	46
Intervjuer med deltagare enskilt och i grupp	48
<i>Deltagarnas beskrivningar av sin situation före, under och efter deltagandet i projektet</i>	48
<i>Beskrivning av några deltagarprocesser</i>	53
Resultat och effekter i relation till syfte och mål	58
<i>Deltagarvolym och deltagargruppens karaktistika</i>	58
Samhällsekonomisk studie	72
Implementering och rekommendationer från utvärderarna	78
Utvärderingens bidrag i implementeringsdiskussionerna i projektet	78
<i>Styrgruppens reflektioner kring implementeringsmöjligheter</i>	80
<i>Den valda lösningen</i>	84
<i>Rekommendationer utifrån utvärderingsresultaten</i>	84

Inledning

Föreliggande rapport utgör slutlig skriftlig dokumentation av genomförd följeforskning i projektverksamheten Level Up. Projektet genomfördes under perioden 2015-11-01 – 2019-06-30. Verksamheten finansierades av Europeiska socialfonden med Samordningsförbundet i Västra Skaraborg som projektägare. Den externa utvärderingen har genomförts av Framtidsutbildning AB under perioden 2016-01-01 – 2019-05-31.

Under projektets genomförandefas har två delrapporter levererats (se bilagorna 1-2) med avsikten att under projektprocessen förse projektets styrgrupp och projektledning med relevant utvärderingsunderlag för att kunna fatta strategiska beslut i syfte att säkra projektets funktionalitet och måluppfyllelse. Delrapporterna har också utgjort underlag för en lärande dialog mellan projektets utvärderare och projektets nyckelaktörer.

Denna slutliga utvärderingsrapport riktar sig till finansiären, Europeiska socialfonden, de som har deltagit i projektet, de som har genomfört projektet samt externa aktörer som är intresserade av att ta del av projektets erfarenheter. Rapportens struktur framgår av innehållsförteckningen.

För att underlätta läsningen av rapporten för personer för vilka projektet inte är tidigare känt så innehåller rapporten först en inledning där projektets huvuddrag beskrivs. Därefter följer en sammanfattning av utvärderingen med fokus på projektets resultat och effekter. I övrigt framgår rapportens struktur och innehåll av innehållsförteckningen.

Projektets inriktning, syfte och målsättningar

Medel för att bedriva projektet Level Up beviljades av Europeiska socialfonden i en utlysning med rubriken *”Utllysning för Västsverige – Projekt som utgår från förstudier 2014.”* Tillkomsten av Level Up byggde på två förstudier, en genomförd av Samordningsförbundet i Västra Skaraborg och en genomförd av Studieförbundet Vuxenskolan.

Den ovan nämnda utlysningen hade anknytning till Socialfondens målområde 2.1 – Öka övergångarna till arbete. Den specifika utlysningen inriktades på målgruppen unga, personer med utländsk bakgrund och personer med funktionsnedsättning. De i utlysningen beviljade projekten förväntades bidra till att kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden kom i arbete eller närmare arbetsmarknaden.

Inför ansökan bildades en arbetsgrupp i Västra Skaraborg bestående av representanter för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunernas arbetsmarknadsenheter, primärvården samt vuxenpsykiatri. Arbetsgruppen identifierade 350 unga vuxna mellan 20 och 29 år med ett behov av särskilda insatser och som tillhörde utlysningens målgrupp. Arbetsgruppens arbete ledde fram till en ansökan som beviljades av Strukturfondspartnerskapet i Västra Götaland 2015-10-12.

Beskrivningar av projektets inriktning, syfte och målsättningar baseras på projektansökan (bilaga 3), projektets rapport från analys- och planeringsfasen (bilaga 4) samt ESF-rådets beslut om tilldelning av medel till projektet (bilaga 5).

Målgrupp

Projektverksamheten avgränsade målgruppen för projektets insatser på följande sätt i avstämningsrapport till ESF-kontoret inför genomförandefasen:

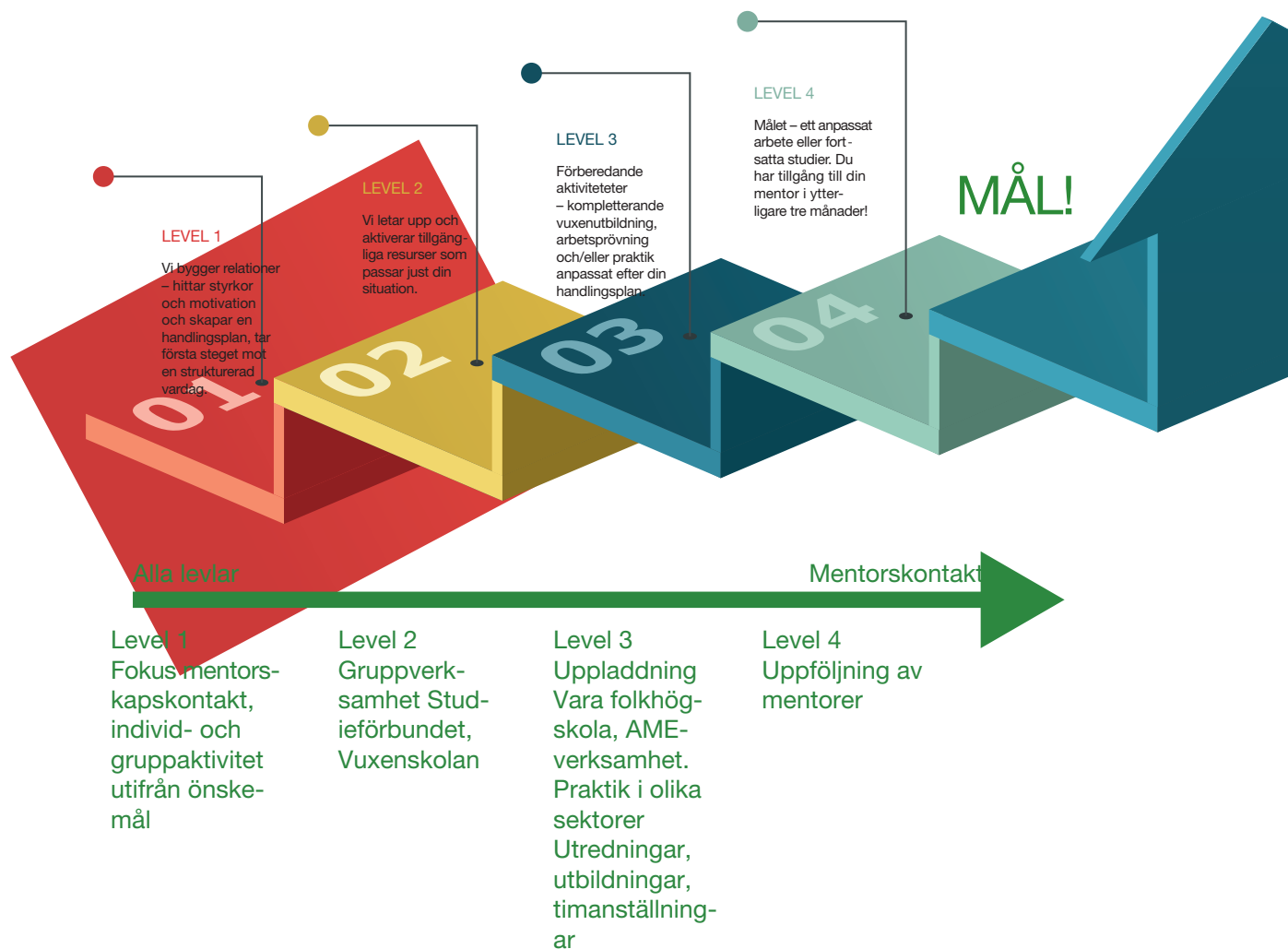
- Unga vuxna mellan 20 och 29 år som har behov av projektets insatser.
- Unga med psykisk ohälsa, både långvarig och upprepad.
- Unga som trots behov inte fått kontinuerligt stöd av myndigheter och organisationer.
- Unga som har aktivitetsersättning och som inte är motiverade för studier eller arbete.
- Unga som inte fått fortsatt aktivitetsersättning.
- Unga som är nollklassade inom sjukpenningssystemet.
- Unga med psykosociala problem som inte fungerar i andra kollektiva insatser.
- Unga som har behov av stöd men som inte finns inskrivna hos medverkande myndigheter.

Av den nämnda avstämningsrapporten framgår också att projektägaren och samverkansparterna egentligen hade velat kunna involvera även ungdomar under 20 år men inte sett detta som genomförbart med tanke på medfinansieringen genom deltagaresättningar. I avstämningsrapporten sägs dock beträffande detta att: *”Vi arbetar för att tillsammans med socialtjänsten i respektive kommun ge möjligheten att stötta ungdomen med en offentlig försörjning, så att målgruppen under 20 år kan delta”*. Som framgår av resultatredovisningen har så också blivit fallet.

Deltagare till projektet har remitterats av Arbetsförmedling, Försäkringskassa och kommunernas socialtjänst. Av intervju med projektledningen framgår att tanken har varit att en tredjedel av deltagarna skulle komma från respektive sektor.

Projekterbjudandet

Deltagarna i projektet Level Up har erbjudits att delta i en individuell förändringsprocess med målet utbildning eller arbete. Det professionella stöd de har fått har i huvudsak utgått från metoden 7TJUGO och deltagarna har lotsats fram till målet i en process i fyra steg.

Vad de olika stegen/levlarna har innefattat för aktiviteter beskrivs övergripande nedan i rapporten.

En innovativ metod för individuella förändringsprocesser genom empowerment

Projektet Level Up har hittat ett nytt sätt att stödja en i flera avseenden socialt utsatt målgrupp och projektverksamheten har utifrån ett gemensamt förhållningssätt och strukturerat arbetssätt i enlighet med i huvudsak 7TJUGO metodik gett projektdeltagarna hjälp till självhjälp för att kunna lämna sitt utanförskap.

Level Up har erbjudit en utvecklingsplattform för ungdomar i extrem långtidsarbetslöshet med den gemensamma nämnaren att de har haft svårt att klara utbildning och arbete på grund av olika former av psykisk ohälsa. Level Up är en verksamhet som i hög utsträckning har kunnat ge deltagarna rätt stöd på rätt sätt. Något som ingen av ungdomarna har kunnat få i sina tidigare kontakter med Försäkringskassa, Arbetsförmedling och/eller Socialtjänst trots lång tid i utanförskap. I Level Up har deltagarna, projektpersonalen och samverkansparterna från de nämnda myndigheterna tillsammans hittat ett innovativt sätt att skapa en hjälp till självhjälps plattform. Det har lett till att nära halvdelen av deltagargruppen kunnat förändra en tidigare destruktiv livssituation till en fungerande tillvaro med utbildning och jobb.

Målsättningar med projektet

Initialt beräknades 350 ungdomar delta i projektet. Detta volymmål har senare reviderats, först till 240 deltagare och senare till 210 deltagare.

Av projektets avstämningsrapport framgår i övrigt följande målsättningar:

- 50 procent av projektets deltagare ska efter genomgången projektverksamhet avslutas till ett anpassat arbete eller till studier (Level 4).
- 25 procent av projektets deltagare ska närma sig arbetsmarknaden genom praktik eller kompetenshöjande insats (Level 3).
- Ungdomsarbetslösheten ska minska från 19 procent till 15 procent i medelvärde utifrån andel unga i populationen i de fem kommunerna vid projekttidens slut.
- Valfärdsersättningarna i de ingående kommunerna ska minska från 14 procent till 12 procent beräknat på helårsekvivalenter som försörjs med sociala ersättningar och bidrag och som är 20-29 år.

Som framgår har projektmålsättningarna fokus på att minska beroendet av offentlig försörjning genom en övergång till studier eller arbete.

Projektets organisation

Samordningsförbundet i Västra Skaraborg har varit projektägare och genomfört projektet i samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Västra Götalandsregionen samt Essunga, Götene, Lidköping, Skara och Vara kommuner. Samordningsförbundet ingick också ett partnerskap med Studieförbundet Vuxenskolan samt Vara folkhögskola för genomförande av delar av projektaktiviteterna. En projektledare har varit anställd av Samordningsförbundet för att leda och samordna projektverksamheten.

Projektets styrgrupp utgjordes initialt av hela Samordningsförbundets beredningsgrupp men senare formades en specifik styrgrupp för projektverksamheten med representation för samtliga i projektet medverkande parter. Den operativa verksamheten har utförts av projektanställda mentorer knutna till kommunernas arbetsmarknadsenheter samt utbildningsresurser för verksamheterna genomförda av Studieförbundet Vuxenskolan (Level 2) samt Vara folkhögskola (Level 3). Mentorerna har samverkat med andra resurser i kommunerna, inom vården, hos Försäkringskassan samt hos Arbetsförmedlingen. De verksamheter som har remitterat deltagare till projektet har haft kontaktpersoner gentemot projektet. Dessa har varit viktiga i samordningen av resurser samt i den gemensamma uppföljningen mellan organisationer som samtidigt har kontakt med deltagare i projektet.

Projektets resurser

Projektet tilldelades från början en budget på sammanlagt 43 385 396 kronor med en finansiering från Europeiska socialfonden på 47 procent och en medfinansiering genom projektaktörerna på 53 procent.

Budgeten har under projektprocessen reviderats som en följd av att målet för antalet deltagare i projektet har sänkts i två etapper. Orsaken till detta har varit att ett betydligt lägre antal deltagare än planerat har kunnat tas in i projektet då deltagarna har behövt stöd under längre perioder än förutsett på grund av att många deltagare har haft en omfattande och komplex problematik. Strategin att låta deltagarnas process mot utbildning eller arbete få ta tid har resulterat i att nära hälften av projektgruppen har kunnat nå målet utbildning eller anställning.

Den reviderade budgeten uppgår till sammanlagt 36 540 789 kronor. Fördelningen av kostnaderna mellan Europeiska socialfonden och projektägaren samt samverkansparterna utgå från ursprungsbeslutet på 47 procent fonsfinansiering respektive 53 procent medfinansiering.

Projektets kostnader är fördelade på följande sätt:

- *Personalkostnader, 24 593 440 kronor, 67 procent.*
- *Externa tjänster, 1 480 845 kronor, 4 procent.*
- *Resor/logi, 1 510 000 kronor, 4 procent.*
- *Utrustning och material, 1 162 500 kronor, 3 procent.*
- *Deltagarersättning, 4 460 584 kronor, 12 procent.*
- *Övriga kostnader, 3 333 419 kronor, 10 procent.*

Europeiska socialfondens finansiering är budgeterad till 17 175 093 kronor (47 procent).

Medfinansieringen, totalt 19 365 695 kronor, är fördelad på tre poster:

- Offentligt bidrag i annat än pengar, 2 370 651 kronor, 12 procent.
- Offentligt finansierad ersättning till deltagare, 4 460 584 kronor, 23 procent.
- Offentliga kontanta medel från projektägaren, 12 534 460 kronor, 65 procent.

Offentligt bidrag i annat pengar handlar om tjänster i projektet som har finansierats av samverkansparterna, huvudsakligen löner för kontaktpersoner. De deltagarersättningar som deltagarna uppbär i form av försörjningsstöd, aktivitetsersättning och aktivitetsstöd tas i budgeten upp såväl på kostnads- sidan som på finansieringssidan.

Den höga andelen kontant medfinansiering genom projektägaren har varit en viktig framgångsfaktor för att kunna tillämpa den metodik som använts i projektet med den deltagargrupp som projektet har haft. Om deltagarersättningen utgjort en större andel så skulle inte deltagarna ha kunnat vara inskrivna tillräckligt långa tider för att lyckas komma i utbildning eller arbete.

Projektledaren uppger i avslutningsintervju att projektet inte kommer att förbruka alla medel varför ytterligare en revidering av budgeten kommer att göras.

Utvärderingsarbetet

I upphandlingen av den externa utvärderingsinsatsen har finansiären, Europeiska socialfonden, samt projektägaren, Samordningsförbundet i västra Skaraborg, tydliggjort att utvärderingen skulle utgöra

en grund för lärande och vara ett stöd i projektets genomförande. Utvärderingsarbetet förväntades vidare generera väl underbyggd kunskap kring funktionalitet, resultat och effekter av den metod som har använts i projektverksamheten samt tydliggöra potentialen i samordningen av resurser för målgruppen. Utvärderingens fokus i dokumentation och redovisning av utvärderingsarbetet skulle enligt uppdragsbeskrivningen dels vara projektets metod och dels samverkan med koppling till förutsättningar för implementering av delar i verksamheten som bidragit till positiva resultat och effekter.

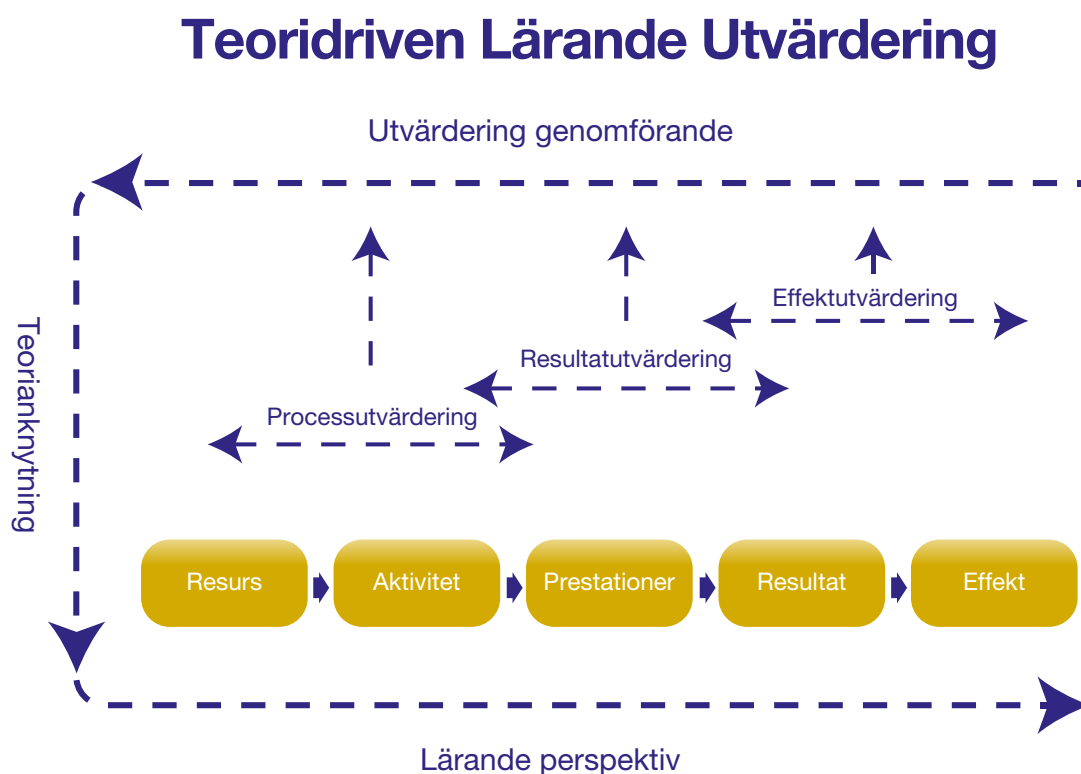
Teoridriven lärande utvärdering

Den utvärderingsmodell som har använts kan benämnas teoridriven lärande utvärdering. Grunden för utvärderingsarbetet har utgått från följande tre ledord:

- Utvärdering
- Lärande
- Utveckling

Modellen för teoridriven lärande utvärdering, som beskrivs övergripande i nedanstående bild, bygger på den så kallade programteoretiska modellen som förändringsteori.

Utvärderingsmodellen innebär i korthet att utvärderingen integrerar utvärderingsperspektiv, följeforskningsperspektiv och lärande perspektiv utifrån ett programteoretiskt perspektiv på förändring.

Utvärderarna, Bo Eriksson och Malin Brandqvist, har använt ett flertal olika verktyg i processen att samla in utvärderingsinformation, bearbeta och analysera utvärderingsdata, återföra utvärderingsinformation i dialog med projektägare, styrgrupp, projektledning och andra relevanta aktörer i projektet. Använda metoder framgår av i samband med i rapporten redovisade utvärderingsresultat varför inget specifikt metodavsnitt ingår i rapporten.

Sammanfattning av utvärderingen

I detta avsnitt sammanfattas de huvudsakliga utvärderingsresultaten. För mer ingående beskrivningar hänvisas läsaren till andra angivna delar av rapporten samt till bifogade bilagor.

Deltagarnas resa genom projektet

Av utvärderingen framgår att det finns fem viktiga faser i deltagarnas utvecklingsprocesser som tillsammans bidrar till att det skapas långsiktigt hållbara resultat. Faserna framgår av nedanstående bild.

De viktigaste aktörerna i det här projektet har varit deltagarna själva. De har varit huvudagenterna i sina egna förändringsprocesser. Många deltagare har med stöd av projektpersonalen under projektprocessen radikalt kunnat förändra sin livssituation.

Tillvaron för ungdomarna i det här projektet präglades före projektdeltagandet av social isolering och psykisk ohälsa i olika former. 40 procent av dem har vid inträdet i projektet haft aktivitetsersättning vilket betyder att de har bedömts ha så betydande hälsoproblem att de inte har kunnat stå till arbetsmarknadens förfogande. Oavsett remittent har deltagarna haft en sammansatt personlig och social problematik och varit utanför arbetsmarknaden under mycket långa perioder.

Deltagarnas psykiska ohälsa har utgjorts av depression, ångest, fobier, neuropsykiatriska funktionshinder, utmattningssyndrom, trauman och dåligt psykiskt mående på grund av livssituationen.

I Level Up har deltagarna på ett högst påtagligt sätt kunnat förändra sin situation både vad gäller den sociala situationen, hälsan och förutsättningarna på arbetsmarknaden. Det har möjliggjorts i en process som bygger på att det inledningsvis har skapats en relation mellan projektdeltagaren och mentorn som lett till att deltagarna upplevt att de mött en person som ser dem, är engagerad i deras situation och inger trygghet och förtroende.

Under Level 1 har deltagaren träffat sin mentor frekvent för att prata, tillsammans göra olika aktiviteter och för att med stöd av olika reflektionsövningar tydliggöra vad individen vill skapa för framtidsmöjligheter och vilka olika strategier som skulle kunna leda fram till det individuella målet.

Deltagaren har stärkts genom hela projektet men främst på Level 1 och på Level 2 av olika insiktsskapande, vägledande och coachande samt hälsofrämjande och sociala aktiviteter.

Arbets sättet har varit en blandning av MI (Motivating Interviewing), lösningsfokuserat förhållningssätt samt 7TJUGO. Det har handlat om vägledning genom frågor och övningar som initierat tankeprocesser. 7TJUGO materialet med olika övningar har utgjort ett grundläggande verktyg för reflektion och insiktsskapande men mentorerna och utbildarna har också använt andra slags övningar. Metodiken har också förankrats genom information och utbildning till deltagarna i 7TJUGO.

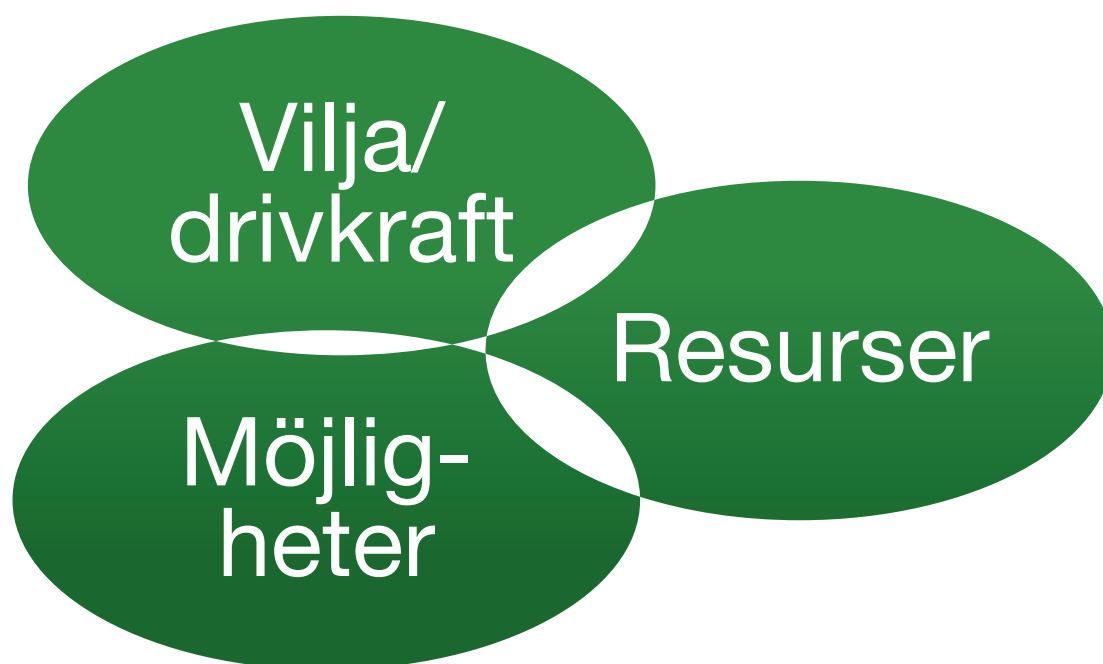
På Level 3 har det skapats möjligheter genom förberedande insatser för utbildning eller arbete. Detta har främst handlat om dels förberedelse för utbildning genom aktiviteten Uppladdningen och dels praktik via arbetsmarknadsenheterna där mentorerna har varit anställda.

En viktig del i deltagarprocessen har varit uppföljningen. Den har skett under projektprocessen genom kontinuerlig kontakt med mentorn och efter avslut från projektet under en tremånadersperiod. Ett antal deltagare har velat ha längre uppföljningsperioder.

Det har funnits en bra struktur i processen och det har upplevts som motiverande för deltagarna att uppnå nästa level. Levlarna har tydliggjort att det har skett en utveckling. Genom att mentorerna och utbildarna har uppmärksammat varje deltagare på ett engagerat och stödjande sätt så har ungdomen efter kortare eller längre perioder fått tillgång till sina egna resurser. Det har varit en hjälp till självhjälp som i många fall har lett till att den egna delaktigheten och ansvarstagandet har ökat.

Grundförutsättningar för resultat och effekter

Utvärderingen visar att framförallt tre kraftfält har haft betydelse för att skapa förutsättningar för projektdeltagarna att förändra sin livssituation. Dessa kraftfält berör såväl individ- som projektnivå.

Vilja och drivkraft har varit en viktig förutsättning på individnivå. Enda kravet för att få delta i projektet, förutom att remittenten bedömt att man tillhör målgruppen, har varit att ungdomen har velat delta och att man initialt velat träffa sin mentor kontinuerligt. En viktig skillnad mellan deltagare som har lyckats nå utbildning eller arbete och de deltagare som inte har gjort det är att de först nämndas vilja kännetecknats av en stark drivkraft att vara motorn i sin egen förändringsprocess.

På projektnivå har personalens engagemang och uthållighet varit en framgångsfaktor. En viktig resurs i verksamheten, förutom projektpersonalens kompetens, har varit att de personliga förändringsprocesserna har tillåtit ta tid. Detta gäller både omfattningen i stödtid och utsträckningen av de individuella processerna över tid. Detta har också varit ett gemensamt förhållningssätt som stötts av projektets arbetsmetodik. Uppföljningen av deltagarnas tid i projektet visar att 66 procent av de ungdomar som nått målet utbildning eller arbete hade deltagit i projektet 1 år eller längre tid.

På individnivå har deltagarnas förutsättningar för att kunna ta till sig projektets resurser varit ytterligare en viktig förutsättning för resultat och effekter. En verksam del i metodiken har varit kombinationen av individstöd genom hela processen genom mentorn samt de insatser som erbjudits på Level 2 och 3. Alla deltagare har dock inte klarat av att gå från individaktivitet till aktivitet i grupp på Level 2. De som har gjort det uttrycker en mycket stor nytta med att ha kunnat få del av både mentorsstödet och gruppaktiviteten på Level 2. Den senare har handlat om att lära sig mer om sig själv, hur man kan fungera tillsammans med andra i grupp och att se vilka möjligheter man har till utbildning och arbete utifrån sina egna resurser. Många av de intervjuade deltagarna har uttryckt att det var i samband med aktiviteten på Level 2 som den personliga utvecklingen tog fart.

Det handlar om att deltagarna i det skedet av projektprocessen hade nått en insikt om att man själv har möjligheter till utbildning och arbete, att man fått ökat självförtroende och tro på sig själv samt att man förstått att det är jag själv som måste vara den som tar beslut och gör val som leder till utveckling.

I grunden handlar deltagarnas framgångar om att de genom projektet i högre utsträckning än i tidigare insatser fått del av ett individuellt anpassat stöd som utgått från en helhetssyn på individen och dennes livssituation. Även om fokus har varit att den individuella projektprocessen skulle sluta i utbildning eller arbete så har här och nu-situationen i deltagarens personliga livssituation varit utgångspunkten.

En mycket viktig faktor har också varit att mentorer och utbildare har visat att de trott på deltagarnas resurser och förmåga att förändra sin situation och att deltagarna samtidigt har trott på att mentorer och utbildare har haft förmågan att ge dem det stöd de behövt i den personliga utvecklingsprocessen.

Uppnådda resultat och effekter på projektnivå

Projektet är *väl genomfört i enlighet med utlysningens syfte och Socialfondens förväntningar och har slutförts i enlighet med budget.*

Målgrupp och deltagarvolym

En detaljerad redovisning av deltagargruppen utifrån kön, ålder, anvisande myndighet med mera återfinns i avsnittet *Resultat och effekter i relation till syfte och målsättningar* längre fram i rapporten.

Redovisningen visar att de deltagare som har deltagit i projektet väl överensstämmer med projektets målgruppsbeskrivning.

Projektet angav i ansökan som mål att 350 ungdomar, 210 kvinnor och 140 män, skulle kunna delta i verksamheten. Det blev dock tidigt i projektprocessen uppenbart att projektet inte skulle kunna nå målet att 350 ungdomar skulle kunna delta på grund av att varje deltagare behövde stöd under betydligt längre perioder än vad som förutsetts initialt. En revidering av detta mål har skett två gånger. Den slutliga målnivån för antal deltagare uppgår till 210 deltagare, 126 kvinnor och 84 män. Volymmålet har uppnåtts då sammanlagt 219 ungdomar, (92 kvinnor och 127 män) har skrivits in i projektet men fördelningen mellan könen är helt motsatt den planerade. Projektet har haft 42 procent kvinnor och 58 procent män mot planerade 60 procent respektive 40 procent. Av dessa har 170 ungdomar, (80 kvinnor och 90 män) fullföljt sin process inom ramen för projektet och 49 ungdomar (12 kvinnor och 37 män) överförs i Level Upgrade, fortsättningen efter projektet.

Utbildning och handledning i metoden 7TJUGO

En viktig faktor för att projektverksamheten har kunnat ge deltagarna ett kvalitativt stöd har varit att projektpersonalen har utbildats i metoden 7TJUGO och under hela processen haft tillgång till handledning genom personal från Swedish Empowerment Centre.

Projektverksamheten har påtagligt bidragit till deltagarnas framgångar genom en medveten och strukturerad arbetsmetodik som utgått från:

- Förhållningssätt och verktyg hämtade från en arbetsmetodik som går under benämningen 7TJUGO.
- 7TJUGO utmärks av en tro på människors vilja till att skapa ett meningsfullt liv och förmåga att fatta beslut över sina egna liv.
- 7TJUGO bygger också på att deltagarna ska involveras – det handlar om empowerment-strategier.
- Metoden utgår från ett lösningsorienterat förhållningssätt.

Utöver detta har MI (Motivating interviewing) varit ett viktigt verktyg för projektpersonalen.

Intervjuerna med mentorer och utbildare visar att projektpersonalen har haft ett gemensamt förhållningssätt baserat på 7TJUGO men att sedan olika mentorer och utbildare i olika hög utsträckning har använt de praktiska verktyg som innefattas i metoden.

Projektorganisationen och den regionala ansatsen

En framgångsfaktor i projektet är också att verksamheterna har samordnats av en ledning som varit gemensam för de samverkande kommunerna. Detta har bidragit till att de olika orterna har kunnat stödja varandra samt dela erfarenheter. Det gemensamma lärandet kring målgruppen har haft betydelse för resultat och effekter. Lärandet har skett både i utbildning/handledning med Swedish Empowerment Centre och vid gemensamma nätverksträffar.

Det har varit viktigt för styrningen av projektet att det har funnits en styrgrupp speciellt för verksamheten. Så var dock inte fallet initialt då Samordningsförbundets beredningsgrupp utgjorde styr-

grupp. Verksamhetens utveckling har samordnats och drivits framåt av projektledaren. I samarbetet mellan projekt och myndighet kring enskilda deltagare har kontaktpersonerna hos respektive myndighet haft stor betydelse för att detta har fungerat.

Genom att alla kommuner i Västra Skaraborg har ingått i projektet och att verksamheten har varit väl förankrad på olika nivåer i de samverkande organisationerna så har det skett en kunskapsuppbyggnad kring målgruppen samt om vilka metoder som fungerar för att stödja personer som på grund av olika former av psykisk ohälsa har svårt att komma i utbildning och arbete.

Måluppfyllelse

Två av projektets huvudsakliga resultatmålsättningar rör projektnivån:

- Ungdomsarbetslösheten ska minska från 19 procent till 15 procent i medelvärde utifrån andel unga i populationen i de fem kommunerna vid projekttidens slut.
- Valfärdsersättningarna i de ingående kommunerna ska minska från 14 procent till 12 procent beräknat på helårsekvivalenter som försörjs med sociala ersättningar och bidrag och som är 20-29 år.

Måluppfyllelsen i fråga om de angivna målsättningarna har påverkats av externa faktorer. Arbetsmarknaden förändrades under projektperioden markant till det bättre, vilket medförde minskad arbetslöshet för hela ungdomsgruppen.

Resultaten i projektet har medfört att 80 ungdomar har erhållit en anställning eller börjat studera. Detta innebär också att dessa personer har gått från bidragsberoende till egenförsörjning genom lön eller studiestöd. Det innebär också betydande kostnadsminskningar för de berörda kommunerna. Valfärdsersättningarna i de ingående kommunerna uppgick 2018 totalt till 11,5 helårsekvivalenter vilket betyder att projektmålet har uppnåtts. Måluppfyllelsen torde dock i huvudsak ha påverkats av att arbetslöshetsnivån sänkts generellt mer än av projektets insatser.

Uppnådda resultat och effekter på individnivå

De uppnådda resultaten och effekterna på individnivå beskrivs och analyseras i utvärderingen främst genom en deltagarenkät, genom personliga djupintervjuer och genom resultatuppföljning med stöd av projektverksamhetens redovisade uppgifter till Statistiska Centralbyrån (SCB).

Enkätundersökning

I avsnittet *"Deltagarnas upplevda nytta med deltagandet i projektet"* i föreliggande rapport redovisas utförligt resultaten av en enkätundersökning som genomförts med varje deltagare. Deltagaren har fyllt i en grundenkät vid inträdet i projektet och sedan en uppföljningsblankett efter varje fullföljd level. Eftersom likadana frågor har ställts vid varje avstämningsspunkt har det genererats ett utvärderingsunderlag som speglar deltagarnas uppfattning om sin egen situation och i vilken utsträckning hen känt sig redo att studera eller arbeta vid varje uppföljningstillfälle. Underlagen har använts både av mentorerna och av utvärderaren.

Sammanställningen av enkäterna visar att 29 procent av de deltagare där det finns grundenkät plus minst en ”levelenkät”, inte uppfattar sig ha gjort någon förflyttning alls eller haft en negativ utveckling i relation till arbete eller utbildning under projekttiden medan 71 procent upplever sig ha blivit mer redo att utbilda sig/arbета.

Om man ser på de andra variablerna som har mätts i enkäten så finns de största upplevda netto-effekterna (skillnad mellan andel icke upplevda förändringar och upplevda förändringar) i fråga om:

- En förbättrad självkänsla (38 %)
- Motionsvanor har förbättrats (32 %)
- Trivsel med livet har ökat (29 %)
- Det psykiska måendet har förbättrats (25 %)

Variabler som i mindre utsträckning har påverkats är:

- Kostvanorna (18 %)
- Den fysiska hälsan (14 %)
- Relationer till myndigheter (2 %)
- Familjerelationer (2 %)

Det framgår av deltagarnas skattningar att en betydande andel av projektdeltagarna upplever en klart förbättrad personlig livssituation med en ökad självkänsla, bättre motionsvanor och en ökad trivsel i sin livssituation. en fjärdedel av deltagarna uppfattar att deras psykiska månader har förbättrats. Deltagarnas skattningar i enkäterna stämmer väl överens med de intervjuer som har gjorts med deltagare i projektet och som redovisas i avsnittet *Djupintervjuer med deltagare*.

Resultatdata från redovisning till SCB

Två av projektets huvudsakliga resultatmålsättningar rör resultaten på individnivå, nämligen dels andelen projektdeltagare som avslutats till en utbildning eller en anställning och dels andelen deltagare som närmast sig arbetsmarknaden genom att uppnå level 3.

Sammanlagt 80 av de 170 ungdomar (47 procent) som hunnit slutföra sin utvecklingsprocess inom ramen för projektet Level Up har avslutats till utbildning eller arbete. Det innebär att målsättningen på 50 procent inte fullt ut har uppnåtts. Relaterat till deltagargruppens utgångsläge bedöms resultatet dock som mycket bra. Särskilt glädjande är att 38 av ungdomarna har påbörjat utbildningar eftersom detta stärker dem långsiktigt på en hårdnande arbetsmarknad. De 42 ungdomar som avslutats till ett arbete har fått en möjlighet att stärka sin konkurrenskraft genom att få erfarenhet av arbetslivet och genom lärande i arbetet. De flesta anställningarna har dock tillkommit med stöd av omfattande lönesubventioner varför fortsatt anställning efter den första tidsbegränsade anställningstiden är avhängig ungdomens förmåga att framåt konkurrera på egna meriter.

Utöver de 50 procent som förväntades avslutas till utbildning eller arbete förväntades ytterligare 25 procent närma sig arbetsmarknaden genom att genomföra level 3. Sammanlagt 104 personer har deltagit i Level 3, vilket innebär 61 procent av de avslutade deltagarna. vilket innebär att målet inte fullt ut har uppnåtts.

De deltagare som har avbrutit sitt deltagande eller avslutats av annan orsak utgör 87 personer (37 kvinnor och 44 män), 47 procent.

Deltagargruppen utgörs av tre grupper, en grupp som har lyckats nå målet utbildning eller arbete och en lika stor grupp som inte har lyckats med detta samt en mindre grupp som söker arbete, praktiserar eller har lärlingsplats. En brist i utvärderingen är att utvärderarna i stort sett bara har kunnat djupintervjua deltagare som tillhör den först nämnda gruppen. Utvärderingen kan därför inte ge en bra bild av de deltagare som inte har fullföljt sitt deltagande samt anledningarna till detta. Det som framkommit är att huvuddelen av gruppen utgörs av personer som inte har kommit till samtalen med mentorn vilket varit en grundläggande förutsättning. En stor del av avsluten, framförallt i gruppen som själva avbrutit, har skett under Level 1 och 2.

Samhällsekonomiska effekter

En väsentlig del av utvärderingen har varit att genomföra en samhällsekonomisk studie för att kunna bedöma de sociala och samhällsekonomiska värdena av projektets resultat och effekter. Studien beskrivs dels nedan i rapporten i avsnittet *Samhällsekonomisk studie* och dels i bilaga 7.

Den genomförda studien visade att projektverksamheten i Level Up med stor sannolikhet skulle komma att innebära betydande sociala och samhällsekonomiska vinster i det fall verksamheten fortsatt kunde bedrivas i samverkan mellan kommunerna, under en gemensam ledningsfunktion och med fortsatt handledning och erfarenhetsutbyte kring metoden mellan utförarna i respektive kommun. Gruppaktiviteterna på Level 2 och 3 föreslogs utifrån utvärderingsresultaten fortsatt utgöra gemensamma aktiviteter.

Som framgår av denna rapport har samtliga projektdeltagare tidigare under långa perioder efterfrågat stödinsatser från de reguljära verksamheterna hos Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunerna utan att kunna komma i utbildning eller arbete. Genom projektet har sammanlagt 80 ungdomar kommit i utbildning (38) eller i arbete (42).

Den samhällsekonomiska studien indikerar stora sociala och samhällsekonomiska vinster särskilt för de ungdomar som har valt att förstärka sin grundutbildning då detta kommer att stärka deras möjligheter att konkurrera på arbetsmarknaden utifrån sina egna resurser. De anställningar som har tillkommit genom projektets stöd är i hög utsträckning förenade med omfattande lönesubventioner. I en del fall baseras dessa på beslut utifrån funktionsnedsättningar som är mer eller mindre permanenta varför de kan ges under lång tid. De flesta lönesubventioner är dock av en tidsbegränsad art vilket innebär att den anställde under perioden med lönesubvention behöver utveckla sin arbetskapacitet till en nivå som gör att arbetsgivaren kan anställa utan lönesubvention. Genomförda utvärderingar av bland andra IFAU visar dock att en lönesubventionerad anställning ofta inte följs av en mer permanent anställning. Beräkningarna i den samhällsekonomiska studien har beaktat denna och andra faktorer som kan påverka hållbarheten i de resultat som projektet har uppnått.

Möjligheten att fortsätta bedriva verksamheten för målgruppen på liknande sätt som under projekt-tiden jämfördes i den samhällsekonomiska studien med alternativet att implementera verksamheten lokalt. Nettokostnaderna för det lokala alternativet bedömdes i studien medföra 33 procent högre kostnader under en femårsperiod för en grupp på 75 deltagare jämfört med att fortsätta bedriva verksamheten i en regional samverkanskontext.

Implementering

Implementeringsdiskussioner fördes under 2018 och 2019 och resulterade i en lösning som i huvudsak utgår från att verksamheterna i fortsättningen ska bedrivas i regi av respektive kommun samt att aktiviteten på Level 2 även den genomförs lokalt. Samverkan med folkhögskolan i Vara sker genom den av Arbetsförmedlingen upphandlade studieförberedande kursen Framsteget.

Samordningsförbundet kommer samtidigt att ansvara för att det delvis blir en fortsättning även regionalt genom att:

- Kommunerna avtalat att fortsatt arbeta utifrån 7TJUGO metodik.
- Samordningsförbundet erbjuder utbildningsinsatser och fortsatt handledning i 7TJUGO genom Swedish Empowerment Centre.
- Gemensamma träffar anordnas för erfarenhetsutbyte.

De lokala verksamheterna har kommit igång i de olika kommunerna och som framgått har 49 projektdeltagare i samband med projektets avslutning överförts i dessa verksamheter.

Rekommendationer utifrån utvärderingsresultaten

Eftersom den samhällsekonomiska studien visar på en betydande potential för samhällsekonomiska vinster rekommenderas de i projektet medverkande myndigheterna samt Europeiska socialfonden att verka för att ett projekt i större skala på nationell nivå genomförs med samma målgruppsavgränsning och samverkansparter som i Level Up.

Metodiken skulle i ett nytt projekt också kunna utvecklas genom att bygga en ny plattform för Level 3 med en gemensam introduktion där alla deltagare skulle få information kring utbildningsmöjligheter. Efter denna introduktion skulle deltagarna kunna välja antingen ett förberedande arbetsspår eller ett förberedande utbildningsspår. Samverkan skulle också kunna intensifieras så att myndigheterna kan jobba parallellt med insatser utifrån en gemensam handlingsplan kring individen. En brist i projektet Level Up har varit att inte sjukvården har varit tillräckligt involverad i samverkan. I en utvecklad samverkan borde såväl primärvård som psykiatri delta för att ge individen ett fullgott samordnat stöd. Det skulle innebära att utredningar och rehabiliteringar av olika slag skulle kunna erbjudas i högre utsträckning vilket också skulle möjliggöra för en ännu större andel av målgruppen att kunna ta till sig den typ av stödinsatser som Level Up har erbjudit.

Förlängd uppföljning är ytterligare en del som skulle behöva utvecklas. Avslutningen ur ett sådant här projekt är ofta bara ett första steg. Det tar lång tid att säkra hållbara resultat.

Projektets metod

Enligt det förfrågningsunderlag som ligger till grund för utvärderingsarbetet, se bilaga 6, ska utvärderaren *"Spegla och analysera förändringar på individnivå som är en påverkan av projektets metod"*.

Detta har skett genom studier av dokumentation kring metoden, intervjuer med mentorer och utbildare, intervjuer med projektdeltagare samt genom deltagande observation.

I detta avsnitt beskrivs inledningsvis projektets metod utifrån den metodiska ansats projektpersonalen har byggt sitt arbetssätt på och därefter ger utvärderarna en bild av hur vi som externa betraktare har uppfattat arbetssättet i praktiken. Detta baseras på intervjuer med personal och deltagare samt deltagande observation i aktiviteterna.

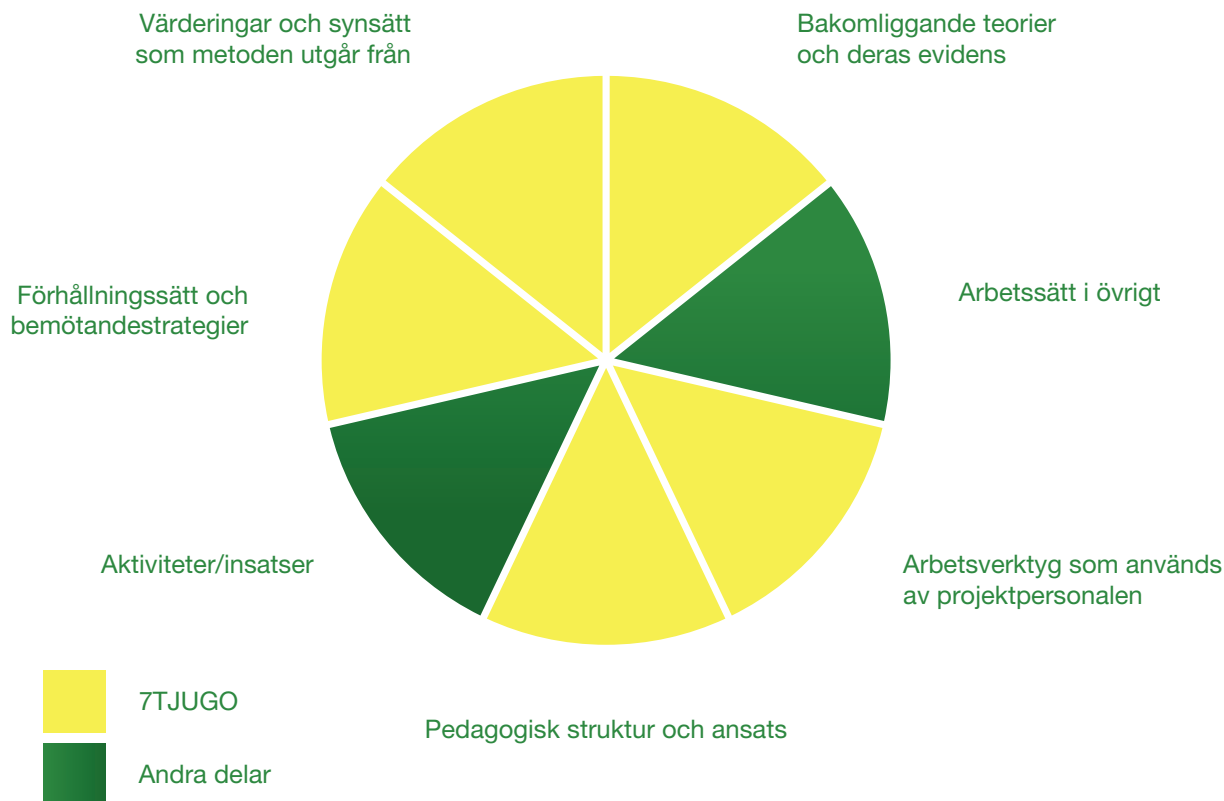
Metodisk ansats i förändringsarbetet på individnivå

En metod är enligt Svenska Akademiens ordbok (SAOB) ett systematiskt, planmässigt, regelbundet tillvägagångssätt för att lösa en teoretisk eller praktisk uppgift i utförandet av ett arbete. Tillvägagångssättet grundas på erfarenhet/praktik.

Vad består en metod allmänt av?

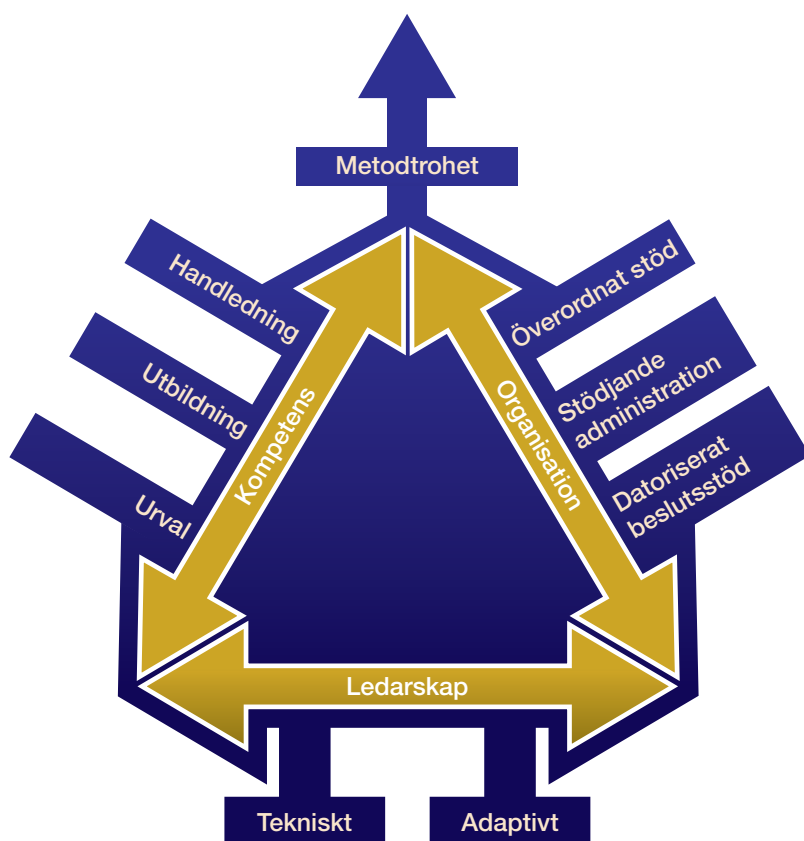
Framtidsutbildning AB har utvärderat arbetsmarknadsprojekt med olika metodiska ansatser och funnit att det finns gemensamma drag i de flesta strukturerade metoder som består av följande delar:

- Bakomliggande teorier och deras evidens
- Värderingar och synsätt som metoden utgår från
- Förhållningssätt och bemötandestrategier
- Aktiviteter/insatser
- Arbetssätt i övrigt.
- Arbetsverktyg som används av projektpersonalen
- Pedagogisk struktur och ansats

En metod kan vara mer eller mindre strikt/öppen för anpassning. Av de intervjuer som utvärderarna har genomfört har projektpersonalen ofta benämnt 7TJUGO som ett förhållningssätt snarare än en metod. Undertecknad menar att förhållningssätt och bemötande är en grundläggande och mycket viktig del i hur projektpersonalen har arbetat men att arbetssättet 7TJUGO bygger på väl grundad teori och evidens. Samtidigt framgår av utvärderingen att projektpersonalens arbetssätt har påverkats av varje individs tidigare erfarenhet och var och ens personlighet.

Socialstyrelsen framhåller i skriften *Om implementering* (2012) vikten av metodtrohet samt ett antal faktorer som är viktiga att tänka på för att generera metodtrohet. Dessa tydliggörs i följande modell:

Socialstyrelsen använder också begreppet evidensbaserad praktik när en verksamhet arbetar utifrån en beprövad metodik som har stöd i forskning. Socialstyrelsen definierar evidensbaserad praktik på följande sätt:

"Evidensbaserad praktik innebär att den professionelle väger samman sin expertis med bästa tillgängliga kunskap, den enskildes situation, erfarenheter och önskemål vid beslut om insatser."

Evidensbaserad praktik innebär således en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för beslut om insatser:

- Den bästa tillgängliga kunskapen.
- Den professionelles expertis.
- Berörda personers situation, erfarenhet och önskemål.

Ovan punkter stämmer väl överens både med tänkandet i 7TJUGO och med hur projektpersonalen har arbetat i praktiken. Det har också funnits förutsättningar för implementering av metoden genom samordnad projektledning över kommungränserna, utbildning och handledning i 7TJUGO samt en plattform för erfarenhetsutbyte i en nätverksgrupp för mentorer och utbildare.

7TJUGO har utgjort en viktig grund i Level Up

I förändringsarbetet på individnivå i projektet Level Up har 7TJUGO varit ett viktigt verktyg som kan sägas innefatta många delar av det som allmänt utgör en metod.

7TJUGO är utarbetad av Swedish Empowerment Center och uttrycks i organisationens presentationsmaterial som *"En kombination av en utbildning, ett arbetssätt och ett omfattande och flexibelt material"*.

Namnet förklaras på följande sätt: *"Namnet 7TJUGO kommer från tanken om två hela varv. Alltså två gånger 360 grader. Först ett varv inåt och sedan ett helt varv utåt för att därefter göra ett medvetet val om vilken inriktning jag vill gå i min utveckling. Det är så vår tanke är om att arbeta, Vi måste börja med att ta ett varv inåt, att grunda processen hos den individ det berör för att sedan relatera detta till den omvärld som finns utanför och omkring oss för att ta steg och riktning mot mål som har en utgångspunkt i individens egen vilja och tankar om sitt liv, sin lösning och meningsfullhet"*.

7TJUGO beskrivs i ovan nämnd presentation som *"Empowermentpedagogik"*, ett arbetssätt där två saker samspelar. *"Det handlar både om att bemöta deltagarna på ett sätt som får dem att växa, vilja och våga ta ansvar i sitt eget liv och samtidigt om att på ett medvetet sätt utveckla den egna personalen och den egna organisationen för att skapa ett medarbetarskap som bygger på samma bemötande och förhållningssätt som vi använder i arbetet med våra målgrupper"*.

Empowermentpedagogiken i 7TJUGO bygger på tre grundstenar så som undertecknad har tolkat överförd information från Swedish Empowerment Center:

- Ett existentiellt synsätt som innefattar en tro på alla människors lika värde, människors förmåga att fatta beslut över sitt eget liv, alla människor har möjlighet att välja olika handlingsalternativ samt en tro på att alla människor har en vilja till ett meningsfullt liv.
- En involveringspedagogik som syftar till att skapa betydelsefulla relationer och möta varje individ där den befinner sig samt att involvera deltagaren i den verksamhet som den är en del av.

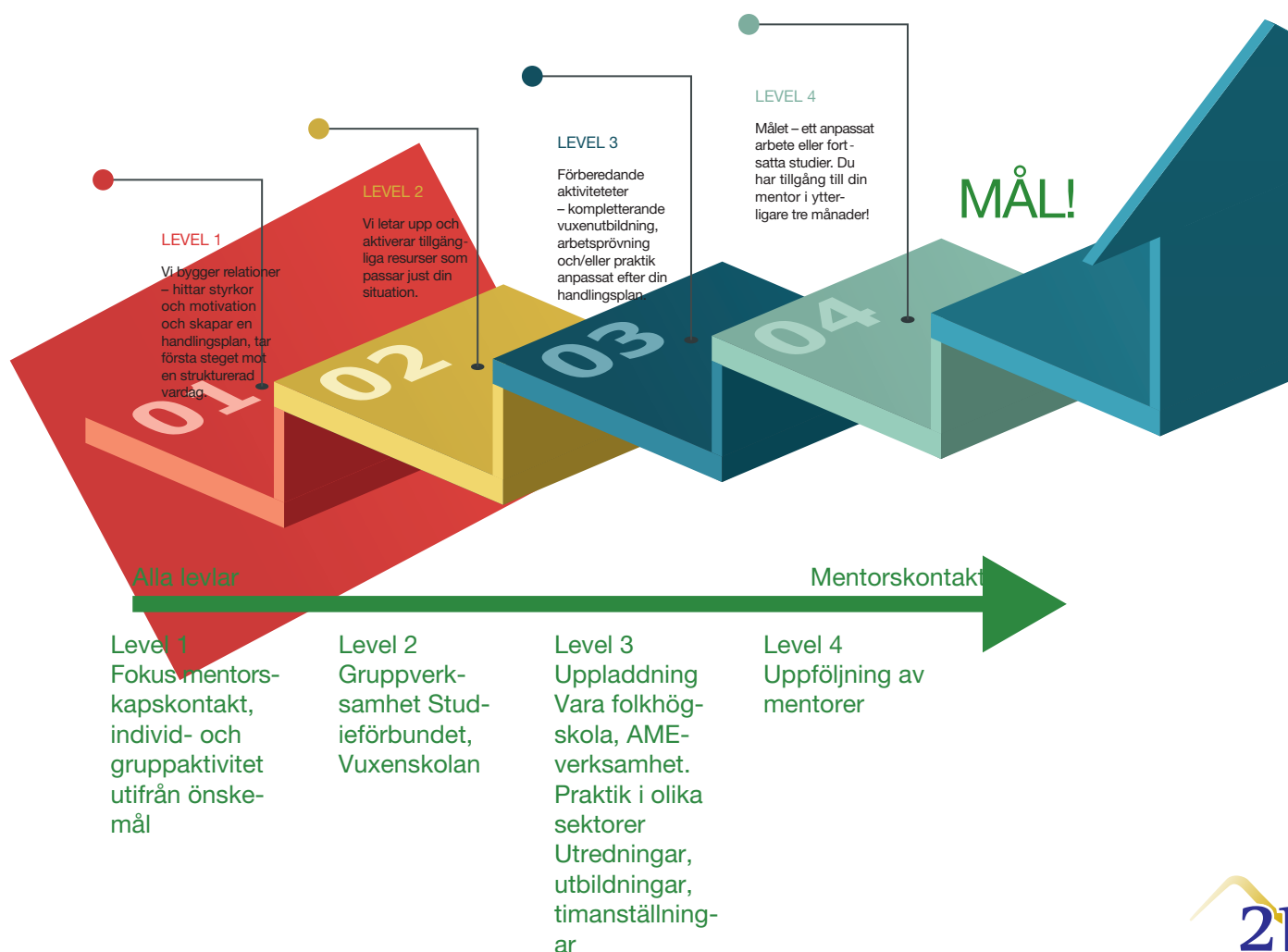
- Ett lösningsfokuserat förhållningssätt med en tilltro till att varje människa har förmåga att äga sin egen lösning. Förhållningssättet syftar till att skapa en känsla av delaktighet, ökat ansvar och ett delat ansvar.

För att kunna arbeta i enlighet med 7TJUGO har både projektpersonal och personal från samverkansparter fått utbildning av Swedish Empowerment Center. Projektpersonalen har dessutom fått kontinuerlig handledning av medarbetare från Swedish Empowerment Center. Det finns också en omfattande handledarpärm i 7TJUGO med både skriftligt och digitalt material som kan utgöra arbetsverktyg i deltagarprocessen.

Deltagarnas måluppfyllelse har växt fram under projektprocessen med stöd av mentorsfunktionen och av projektaktiviteterna

Syftet med projektet Level Up framgår av följande information från projektet: *"Syftet är att deltagarna ska börja studera eller komma i arbete. Varje deltagare i Level Up får en mentor i respektive kommun som inte är knuten till någon typ av myndighetsutövning men som vägleder och stöttar deltagarna under vägen till studier/arbete. Genom att skapa en god relation till deltagaren kan mentorn peppa, pusha och stötta den unge under vägens gång".*

Projektet heter *Level Up* då det anspelar på den terminologi som finns inom till exempel dataspelsvärlden; "Att levla" – alltså att nå ytterligare en nivå. Grunden för arbetet på de olika levlarna framgår av nedan figur.

Projektet har syftat till att stärka de deltagande ungdomarna socialt och emotionellt genom att erbjuda en mentor som blivit deras företrädare och stöttepelare. Mentorn har haft rollen att hjälpa individen att navigera genom olika aktiviteter och myndigheter så att individens möjligheter till studier eller arbete skulle stärkas.

Mentorn har varit en resurs i hela projektprocessen för deltagaren. Den första fasen har handlat om att etablera en förtroendefull relation och kommunikation. Målet har varit att synliggöra individens resurser och möjligheter samt arbeta med motivation och deltagarens eget ansvarstagande. Förutom den egna kompetensen som använts i möten med deltagaren har mentorn haft tillgång till ekonomiska resurser som kunnat finansiera olika aktiviteter med syfte att stimulera individens utvecklingsprocess. En sådan aktivitet har till exempel varit friskvård. Mentorerna har i samtalen med projektdeltagarna också kunnat använda olika övningar som finns i pärmen 7TJUGO.

På Level 2 har projektdeltagandet inte bara handlat om att träffa sin mentor utan också att delta i en gruppverksamhet arrangerad av studieförbundet Vuxenskolan. Utgångspunkten för insatsen har varit att den skulle omfatta grundläggande samhällsinformation samt övningar för att stärka deltagarens självkänsla och självbild samt öka deltagarens egen motivation och drivkraft. Sådan verksamhet har bedrivits i huvudsak på två orter, i Vara och i Lidköping, men vid enstaka tillfällen också på annan ort. Varje gruppaktivitet har pågått under en tidsperiod på 8 veckor med 9 timmars schemalagd aktivitet per vecka i grupp. Parallellt har mentorn och projektdeltagaren fortsatt träffas för att, enligt projektinformation, *"Studera och aktivera vad som finns i resursinsatser i närområdet som kan stärka deltagarnas egna resurser"*.

På Level 3 har aktivitet erbjudits genom Vara folkhögskola benämnd *"Uppladdningen"*. Aktiviteten har genomförts under 10 veckor och omfattar 15 timmar per vecka. Aktivitetens syfte har varit att intressera deltagarna för studier samt att underlätta övergången till sådana. Kursen har omfattat temaområden som media, utbildning, demokrati, arbetslivet, mina meriter, ordets makt, konsumera smart, friskvård samt skapande verksamhet. På Level 3 har ingått en del aktiviteter som varit samhällsinformerande och andra som handlat om att stärka deltagarens självförtroende och motivation genom att lära känna sig själv och kunna bedöma sina resurser i relation till arbetsmarknaden. Mentorn har förväntats arbeta parallellt för att stödja deltagarens väg mot studier eller arbete med stöd av arbetsförmedlare, studie- och yrkesvägledare och andra relevanta samverkanspartners. Level 3 har också kunnat innehålla arbetsprövning/praktik med stöd av arbetsförmedlare.

När deltagaren har nått Level 4 handlar det om studier eller arbete alternativt både och. Mentorn kan följa deltagaren cirka 3 månader efter påbörjade studier eller anställning.

Metodarbetet i praktiken

Hur metoden har utvecklats i praktiken har för utvärderarna framgått av intervjuer med personal och deltagare samt vår närvaro vid nätverksträffar, deltagande i utbildning och handledning samt att vi vid flera tillfällen har fått möjlighet att närvara vid gruppträffar både på Level 2 och på Level 3.

En viktig faktor för att projektverksamheten har kunnat ge deltagarna ett kvalitativt stöd har, som beskrivits, varit att projektpersonalen har utbildats i metoden 7TJUGO och under hela processen haft tillgång till handledning genom personal från Swedish Empowerment Center. Metodarbetet i praktiken har dock grundats på fler delar, som utvärderarna uppfattar det, i huvudsak på tankesätt som kan kopplas till teorier kring ett lösningsorienterat arbetssätt, KASAM (Känsla av samman-

hang och mening) och MI (Motivating Interviewing) men också andra verktyg som mentorer och utbildare har kompetens i. Intervjuerna med mentorer och utbildare visar också att projektpersonalen i olika hög utsträckning har använt de praktiska verktyg som innefattas i metoden 7TJUGO.

Ett lösningsfokuserat arbetssätt

En allmän beskrivning av lösningsfokuserat arbetssätt är att det innebär att lägga fokus och energi på lösningar och hur vi önskar att det ska vara istället för att inrikta sig på de upplevda problemen. Utvärderingen visar att mentorer och utbildare, särskilt i början av deltagarprocesserna, har fått arbeta intensivt för att få deltagarna att lämna sina ofta problemorienterade sätt att se på sin tillvaro. Deltagarna har i intervjuer beskrivit en känsla av befrielse och uppvaknande när de insett vilka resurser de själva har och vad de kan använda dessa till. Intervjuerna med deltagare har också tydliggjort att processen att komma fram till den punkt där deltagaren sett sina resurser, insett sitt eget ansvar i förändringsprocessen och haft energi att genomföra förändringar har påverkats både av mentorers och utbildares sätt att arbeta.

KASAM har varit en viktig del i samtalen

KASAM är ett begrepp från salutogenes teori, vilket myntades av Aaron Antonovsky. Enligt Antonovsky kan en individ vara vid god hälsa om denne kan känna sig delaktig i ett sammanhang som är förståeligt och meningsfullt. Detta innebär att människor kan ha en fungerande tillvaro även om man har en psykisk ohälsa. Av intervjuer med personal och deltagare framgår att man tillsammans i samtal frekvent har berört deltagarens kognitioner och handlingsmönster, det vill säga sätt att se på sin situation och vilka valmöjligheter till handling som har funnits. Utvärderarna uppfattar att en del av de övningar som finns tillgängliga i metodpärmen för 7TJUGO har bidragit till att tydliggöra deltagarens resurser och möjligheter men framförallt förefaller mentorers och utbildares tro på deltagarna ha stärkt dem i deras förändringsprocesser.

MI har varit ett användbart verktyg

Ett arbetsverktyg som mentorerna frekvent har nämnt i intervjuerna är MI (Motivating interviewing). Motiverande samtal är en samtalsmetod som används i rådgivning och behandling för att underlätta förändringsprocesser. Man använder öppna frågor som initierar reflektionsprocesser. MI utvecklades under 1980-1990-talen av psykologerna William F. Miller och Stephen Rollnick.

Processen

Inslussningen i projektet har skett genom att remitterande myndighet kontaktat projektet på respektive ort genom de kontaktpersoner som har funnits i varje remittents verksamhet. Den potentielle deltagaren, kontaktpersonen och mentorn har sedan träffats för en första information om vad projektdeltagandet innebär. Om den unge sedan har varit intresserad av att delta så har ett introduktionsmöte skett med djupare information om aktiviteterna och arbetssättet i projektverksamheten.

Arbetet i förankringsfasen har byggts på träffar mellan deltagaren och mentorn, i idealfallet en gång per vecka. När man sedan lärt känna varandra lite grand så har samtalen blivit mer regelbundna och de flesta mentorerna uppger att de omväxlande har fokuserat på att arbeta med dels olika typer av

övningar och dels haft dialog med en öppen agenda. Syftet med samtalen har varit att tydliggöra resurser och möjligheter, få deltagaren att göra val utifrån de insikter som efterhand har uppstått. En del av mentorerna har gjort en grundlig och strukturerad kartläggning som dokumenterats medan andra mentorer uppger att de har haft det som framkommit i åtanke utan att det har dokumenterats. Alla förefaller dock ha använt den så kallade spelplanen som är ett verktyg i 7TJUGO.

Samtliga mentorer har arbetat mycket med att få deltagarna att formulera mål och i detta avseende har man haft nytta av de övningar som finns i pärmen för 7TJUGO. Många deltagare har inte haft några preciserade mål initialt. Mentorerna har tillsammans med deltagarna arbetat fram delmål som har kunnat kännas överkomliga. Ofta har det inte varit möjligt att initialt diskutera arbete eller utbildning på grund av deltagarens personliga och sociala situation utan mentorer och deltagare har fått formulera delmål som känts möjliga att uppnå. Detta förefaller ha varit ett framgångsrikt sätt att arbeta.

När deltagaren sen hade formulerat mål har arbetet till stor del bestått av att stötta, vägleda och coacha. Deltagarna beskriver, som framgår av kommande avsnitt i rapporten, hur deras insikter om sina resurser och möjligheter efterhand har vuxit liksom tron på den egna förmågan. Man har då vågat utmana sig själv vilket också har lett till att man har brutit negativa beteendemönster och sin sociala isolering.

Mentorerna har haft möjlighet att under processen göra olika sociala aktiviteter med deltagarna enskilt eller i grupp. Vanliga aktiviteter har dels varit att gå ut och äta tillsammans för att träna på att våga delta i sociala sammanhang och dels friskvårdsaktiviteter.

Deltagaren har haft kontakt med sin mentor under hela processen men på Level 2 och på Level 3 har den viktigaste kontakten varit med utbildaren på respektive level. Ibland har de två utbildarna också jobbat tillsammans. Strukturen för och innehållet i aktiviteterna på Level 2 och Level 3 har beskrivits ovan. Tanken var att alla deltagare skulle delta i gruppverksamheten på Level 2 men så har inte varit fallet. På grund av att vissa deltagare inte har känt sig så trygga att de har vågat delta, andra har upplevt det problematiskt att ta sig till utbildningslokalerna och olika mentorer förefaller ha haft olika inställning till verksamheten på Level 2. Huvuddelen av mentorerna har dock sett ett mycket stort värde i aktiviteten. De flesta deltagare som intervjuats och som har deltagit beskriver det som en utmaning för dem att våga delta men att de haft mycket stor nytta av verksamheten dels på grund av att de har blivit utmanade i sin syn på sig själva och andra och dels att de hittat en styrka i samarbetet med andra deltagare. På grund av den isolering som många av ungdomarna före projektet levde i så har deltagarna haft få direkta kontakter med andra jämnåriga. Genom att delta i gruppaktiviteten har de upplevt att de har lärt sig mycket om hur de fungerar tillsammans med andra och skaffat sig nya vänner.

Både verksamheterna på Level 2 och på Level 3 har skapat nya möjligheter för deltagarna genom att de fått nya insikter om sina egna resurser och om vilka möjligheter som finns på arbetsmarknaden och i fråga om utbildning. Av utvärderingen framgår att det har varit en framgångsfaktor för många deltagare att få ett kompletterande perspektiv utöver mentors. Genom att Level 2 har genomförts av ett studieförbund och Level 3 av en folkhögskola har deltagarnas synsätt breddats utanför den offentliga sektorns sätt att betrakta världen. Detta har inspirerat och tilltalat en del av deltagarna vilket varit en fördel för dem i deras utvecklingsprocess.

På Level 3 har deltagarna kunnat välja praktik som övergång till utbildning eller att delta i den utbildningsförberedande aktiviteten på Vara Folkhögskola. Eftersom många av deltagarna inte har tillräcklig grundutbildning så har det varit viktigt att försöka påverka dem att välja utbildning.

De flesta har dock valt arbetsspåret. För de deltagare som har velat komma direkt ut i jobb efter Level 2 har mentorerna kopplat in Arbetsförmedlingen. I många fall förefaller dock mentorerna vara de som har fått göra det praktiska jobbet med att söka praktikplatser och anställningsmöjligheter. I vissa fall har kollegorna på arbetsmarknadsenheterna varit behjälpliga i detta. Många praktikplatser har också varit i arbetsmarknadsenheternas verksamheter.

Den studieförberedande verksamheten på Level 3 har varit en viktig ingång till fortsatta studier på folkhögskola eller inom den kommunala vuxenutbildningen för de deltagare som valt utbildningsspåret även om inte alla som deltagit i Framsteget har gått vidare till studier.

När deltagarna sedan har påbörjat en anställning eller en utbildning så har mentorerna efter en tid, i regel 3 månader, skrivit ut deltagaren från projektet.

Mentorsrollen

En frågeställning som utvärderarna har tagit upp med mentorerna och utbildarna är vad som bör ingå i mentorsrollen och vad som faktiskt har gjort det. De som har hållit i aktiviteterna på Level 2 och på Level 3 har ju också fungerat som mentorer i en mening även om deras funktion har varit att möta deltagarna i grupp och inte som mentorerna i respektive kommun arbeta individuellt med deltagarna.

Både mentorerna och utbildarna har arbetat med 7TJUGO som grund men hur var och en praktiskt har arbetat är knutet till hur man har uppfattat sitt uppdrag. Mentorer och utbildare har vid vissa tillfällen, till exempel projektets nätverksmöten, reflekterat kring sina roller i projektet. Utbildarnas roller är kopplade till ett tydligare uppdrag än mentorernas. Både Vuxenutbildningen och Vara folkhögskola har genomfört sina aktiviteter utifrån ett förväntat upplägg tidsmässigt och innehållsmässigt. Mentorerna har haft större möjligheter till flexibilitet i upplägget.

Projektpersonalen beskriver mentorsrollen utifrån följande begrepp:

- Relationsskapande
- Livsguide funktion
- Sociala träning
- Vägledande
- Coachande
- Empowermentskapande aktiviteter
- Samordnande funktion

Vad man faktiskt gör på respektive område har med de olika uppdragen för mentorer respektive utbildare att göra.

Relationsskapandet rör såväl deltagarna som kontakterna med myndigheterna. Kopplat till det senare är projektpersonalens funktion som samordnare i olika sammanhang mellan deltagaren och andra aktörer, till exempel myndighetspersoner. Samhälls- och arbetsmarknadsinformation har varit en betydande del av både mentorer och utbildares arbetsinsats. Mentorerna har som uppgetts också fått agera praktiksamordnare och jobbagenter i många fall.

Framträdande delar i projektpersonalens roller har också varit att ge deltagarna feedback kring konsekvenserna av deras sätt att leva. Många ungdomar, särskilt män, har haft en destruktiv livsrytm med dataspel på nätterna och sömn på dagarna. Genom en passiv tillvaro i hemmet har också många av ungdomarna försummat att hålla sig i form. En viktig del har därför varit att få igång deltagarna i friskvårdsaktiviteter. I vissa fall har det varit frågan om social träning att våga vistas i det offentliga rummet.

Centrala delar i personalens arbete, både enskilt och i grupp, har varit att motivera, vägleda, coacha, stärka, stötta och lyfta deltagarna på olika sätt men också att ställa krav och att utmana. Det verkar som om många av de deltagare som har lyckats komma i utbildning eller arbete särskilt har uppskattat gruppverksamheten på Level 2 som insiktsskapande utifrån att man som deltagare genom olika övningar har stimulerats att reflektera kring konsekvenserna av sina egna synsätt och värderingar. Intervjuade deltagare uppger att det har varit energikrävande men värdefullt. De olika aktiviteterna på olika levlar har bidragit till att deltagarna har stärkts och blivit mer delaktiga och ansvarstagande.

En viktig egenskap som intervjuad projektpersonal har framhållit är vikten av tålmod eftersom deltagarprocesserna har tagit så lång tid innan det har genererats resultat. Ett ledord i metoden har också varit att sänka farten och kraven när deltagaren inte har gjort framsteg. Som framgår av resultatredovisningen har det detta handlingsätt gett resultat.

Mentorernas arbetssätt har utgått från samtalet som främsta verktyg. De har använt de kompetenser de har haft med sig in i projektet utifrån sin grundutbildning, med någon form av beteendevetenskaplig inriktning, och sina tidigare arbetslivserfarenheter. I projektet har de fått utbildning och handledning i 7TJUGO och eftersom de har förväntats arbeta efter denna metodik har den utgjort en plattform för hur man har arbetat. Som beskrivits har MI varit ett viktigt verktyg i samtalen men också att använda olika slags övningar, antingen från 7TJUGO-pärmen eller från andra källor.

Mentorerna har lotsat deltagarna från utanförskap till innanförskap i en process som beskrivits ovan i rapporten.

Övergång till Level 2

På Level 2 har deltagarna mött en ny utmaning efter att mentorskontakten, ofta under långa perioder, har varit projektdeltagarens enda kontakt med projektet. När mentorn och deltagaren tillsammans har bedömt att deltagaren har varit redo för att delta i gruppverksamheten på Level 2 så har kontakt tagits med utbildaren och ett studiebesök gjorts inför kursstart.

Mentorernas utgångspunkt har varit att inte pressa på utan bygga på att göra saker som deltagaren har upplevt sig vara trygg med att göra. Deltagarnas progression i utvecklingsprocessen har gått väldigt långsamt i vissa fall eftersom de som inte velat utmana sig själva för att göra framsteg har stått kvar på samma punkt i sin utveckling. Mentorernas tålmod har då prövats men efterhand som resultat visat sig uppstå efter långa tider i projektet så har man haft mod att vänta. En trygghet har varit handledarens uppmaning att *"Om deltagaren inte går framåt så sänk farten"*. Å andra sidan har halva gruppen inte lyckats trots detta tålmod.

Ökade krav på deltagarna men med utgångspunkt i 7TJUGO

När deltagaren har påbörjat Level 2 så har det inneburit ett utökat antal timmar i förhållande till Level 1 med 9 timmar per vecka. Fastän deltagare kan ha deltagit på Level 1 i upp till ett år så har

denna aktivitetsökning varit svår för vissa deltagare och resulterat i att dessa inte har varit närvarande fullt ut. En del har fått gå om Level 2 och då ofta lyckats bättre. Utbildaren från Vuxenskolan menar att *"Jag räknar med att de första 2-3 gångerna så kommer det att bli avhopp av deltagare men jag förväntar mig närvaro och att de deltar i gruppen om de väljer att vara med i Level 2"*. Eftersom det är Studieförbundet Vuxenskolan som ansvarat för Level 2 så har den bedrivits utifrån folkbildningsgrund, att du som individ är fri att välja helt själv.

Verksamheterna på Level 2 och på Level 3 har kunnat följas genom att utvärderarna har deltagit i vissa pass i verksamheterna vid flertalet tillfällen under projektprocessen. Vid dessa tillfällen har också deltagarna intervjuats i grupp och utbildarna enskilt. På det sättet har vi fått både deltagarperspektivet och det professionella perspektivet samtidigt.

Utbildarna på Level 2 och på Level 3 arbetar också i enlighet med 7TJUGO-metodiken även om det förefaller vara ett mindre inslag på Level 3. Vid de tillfällen som utvärderare har deltagit på Level 2 så har det varit omväxlande 7TJUGO-aktivitet och annan aktivitet, precis som mentorerna har lagt upp det.

En intressant del i projektets sätt att arbeta är att även deltagarna har involverats i teorin som 7TJUGO bygger på, vid möten mellan mentor och deltagare, i gruppaktiviteterna och vid särskilda utbildningsdagar som deltagarna har inbjudits till. I gruppaktiviteten på Level 2 uppger sig utbildaren ofta börja med den så kallade spelplanen, en grafisk figur från 7TJUGO-pärmen, utifrån vilken dialog kan föras om förhållningssätt, kommunikation, resurser, självbild, mål och eget ansvar.

Aktivitetsens struktur, innehåll och genomförande

Uppläggningsen av de enskilda träffarna kan vara olika men som utvärderarna har förstått det ser en typisk dag ut på sätt som beskrivs i det följande.

Utbildaren börjar med att prata om hur deltagarnas dag har varit. Sedan går utbildaren igenom det tema man ska prata om och anknyter till 7TJUGO och andra verktyg. Utbildaren har använt mycket figurer och modeller för att tydliggöra vad olika begrepp handlar om. Detta följs sedan av en eller flera praktiska övningar som ska få deltagarna att reflektera över till exempel sina egna värderingar, hur de förhåller sig till andra och vilket ansvar de har för sina handlingar. Vid de tillfällen utvärderare har varit närvarande har deltagarna varit mycket engagerade i diskussionerna och utbildaren agerat vägledande och coachande.

Utbildaren menar att: *"De ska få insikt om sig själva, sina styrkor och svagheter och vad de behöver ha med sig. Det är helt enkelt att så frön för att de ska få känslan om vad de kan göra"*.

Utvärderarna har i samband med observationer vid träffar i kursen uppmärksammat en mycket bra koppling mellan teori och praktik i upplägget av utbildningstillfället. Pedagogiken har på ett lyhört sätt anpassats till varje deltagares olika förutsättningar. Många av deltagarna har haft svårt att koncentrera sig och att hålla fokus under längre perioder. Utbildaren har därför varierat kommunikationen genom att blanda olika typer av informationsöverföring med övningar samt att själv hela tiden vara i rörelse. Utbildaren menar att: *"De har en bild om hur omvärlden ser ut men den stämmer ju inte alltid med en bild som är verklig, utan de har en bild som är annorlunda än normalt. När vi sätter ord på hur saker och ting fungerar och de samtidigt får prova på i övningar så förstår många hur det fungerar för dem."*

Gruppdynamiken betydelsefull för effekterna

Olika individer och olika grupper har fungerat olika bra men gemensamt har varit gruppdynamikens stora betydelse, enligt utbildaren. *"Deltagarna utvecklar sin bild av sig själva när det är tillåtande och tryggt i gruppen. Det är inte alla som går lika långt och det beror på vilken gruppdynamik det är. Ju mer tillåtande och så kring olikheter och att de tillåter sig att vara sig själva, det är det som gör att de går vidare. Utan gruppdynamiken tror jag att de skulle gå in i samma vanor igen, gruppdynamiken gör att det blir hållbart".*

Eftersom de som har deltagit i grupperna inte känner varandra, ofta har social fobi, inte är vana att interagera med varandra så har det uppstått kommunikationsproblem som lett till att deltagare inte har velat komma på grund av en annan deltagare. För utbildaren har det då varit viktigt att agera som ledare och direkt ta upp saken med berörda deltagare. Deltagare har i intervjuer berättat om sådana situationer och att det varit jobbigt med sådana diskussioner men att de då har fått en ökad förståelse för hur ens eget agerande kan påverka andra.

En fördel att vara två

Att agera ensam i en grupp med personer som har det jobbigt både med sig själva och i umgänget med andra samt är ovana vid att föra diskussioner om värderingar, förhållningssätt och kommunikation med andra förefaller kräva en hög grad av närvaro i situationen. Utbildaren berättar att det ibland har uppstått situationer där utbildaren både har behövt ta sig an en enskild deltagare och gruppen, vilket varit svårt om det har uppstått akuta situationer som krävt omedelbar handling när det inte har funnits någon att dela ansvaret med på plats. I vissa grupper har dock utbildarna på Level 2 och Level 3 haft möjlighet att arbeta tillsammans eftersom tillströmningen till den studieförberedande aktiviteten ibland har varit låg. Vid dessa tillfällen har utbildarna kunnat fånga upp mer från deltagarna eftersom två par ögon ser mer och man har kunnat dela på sig när någon i gruppen behövt särskilt stöd.

Samarbetet med mentorerna

Samarbetet med mentorerna och rolluppdelningen mellan mentor och utbildare har också varit en viktig del i projektet. I Level 2 kommer deltagaren in i ett nytt sammanhang, behöver vara aktiv fler timmar i veckan och blir utmanade på ett annat sätt än på Level 1. Deltagarna har i vissa fall blivit både arga och ledsna eftersom det upprört känslor att behöva utmana sina invanda mönster att handla. De har då kunnat ta upp sina reaktioner också med sin mentor. På det sättet har de fått två olika perspektiv på sin situation och sina reaktioner. Mentorerna har varit den trygga punkten medan utbildaren varit den som utmanat. Utbildaren förefaller ha haft ett bra samarbete med de flesta mentorerna men i mentorernas beskrivningar av sina kontakter med verksamheten på Level 2 framgår tydliga skillnader i hur mentorerna har värderat verksamheten samt i vilken utsträckning de har varit närvarande i utbildningen. Det har också funnits skillnader i frekvensen och typen av samarbetskontakter kring enskilda deltagare. Utbildarens uppfattning är att: *"Stödet från mentorerna har varit mycket viktigt för att det skulle fungera här".*

När det har uppstått problem så har man använt trepartssamtal som metod. Tillsammans har man kunnat titta på olika perspektiv för att få det att fungera. Utbildaren ser hur det fungerar i gruppen och mentorn hur det fungerar i den individuella kontakten. Ibland fungerar kontakten bättre med endera parten och då kan man använda sig av det. Mycket förefaller handla om relationer och om kommunikation.

Deltagarna ser deltagandet på Level 2 som insiktsskapande

Deltagare har i intervjuer beskrivit att deltagandet på Level 2 har gett dem insikter som har lett till att deras förmåga att ta ansvar har ökat eftersom de har sporrats att ta ställning till olika valsituationer med olika konsekvenser för deras liv. Deras egna mål har blivit tydligare och mer befästa under den här perioden. Utbildaren uppger samtidigt att *”Det är ju inte så för alla, när de kommer hit förväntar de sig att det ska vara på ett speciellt sätt och det passar inte alltid men bidrar till att deras sociala isolering bryts. Steg 1 och steg 2 är en bra kombination. Det är nog inte förrän efteråt som de ser nyttan i detta. Utan man sår ett frö.”*

Deltagare har också upplevt sig provocerade för att de har upplevt sig obekväma och inför sig själva behövt inse att allt inte är som de själv har föreställt sig tidigare. Detta har både deltagare och utbildare berättat om i intervjuer. Flera deltagare har uttryckt det som att det var en väldigt jobbig situation men att det kändes bra att ha deltagit och att det var runder Level 2 som man fattade viktiga beslut som har lett till en verklig förändring i hens situation.

Utbildaren beskriver en situation;

”En deltagare tyckte att Level 2 var skit och att jag var dum i huvudet. Personen i fråga ville absolut inte plugga eller något, men idag pluggar hen. Jag uppfattar att detta var ett resultat av samarbetet mellan mig och mentorn som också pushade för att deltagaren behövde utbilda sig för att stärka sina möjligheter. Deltagaren fick spy ut det som var jobbigt men kunde samtidigt jobba vidare med sin egen utveckling tillsammans med mentorn utifrån det som provocerat”,

Även om deltagarna har en mentor så har även utbildaren erbjudit enskilda samtal i den utsträckning som deltagare har önskat detta. I sådana situationer har utbildaren fungerat i en coachande, vägledande och stöttande roll som mentorerna. Alla deltagare har inte varit mogna för att gå steg 2, enligt utbildaren. *”De har oftast varit yngre, som inte är färdigutvecklade och ofta lite för mycket curlade med mycket tillåtande föräldrar som har tillåtit att de fått bo hemma och stänga sin dörr”*. Det senare är också något som framgår av intervjuer med deltagare i projektet och det finns exempel på utvecklingsprocesser där den enskildes utveckling inte har påbörjats förrän de har fått ett eget boende utanför föräldrahemmet.

Aktiviteten på de olika levlarna har kompletterat och stärkt stödet till deltagarna

Utvärderarna uppfattar att modellen i projektet med att deltagarna dels har en mentor i hemkommunen och dels är med i en gruppaktivitet på annan ort där de får träffa en person från civilsamhället som ger deltagaren kompletterande perspektiv på tillvaron har haft flera fördelar. En tydlig fördel är dynamiken kring att hamna i en grupp där man är helt ny och ingen har förutfattade meningar om hur man är. En annan är att man genom att deltagandet sker på annan ort måste lära sig hantera obehag som man upplever i att åka kollektivt. En tredje är just breddningen av perspektiven.

På Level 2 har deltagarna också fått information om och inspirerats att tänka kring deras resurser och förutsättningar för utbildning och arbete. Särskild vikt har lagts vid att skapa en förståelse för vikten av att ha en grundutbildning för att kunna skapa hållbarhet i fråga om arbete. Utbildaren förklarar:

”Vi visar hur de kan förbereda sig för utbildning, vi jobbar med att man ska förstå vilka strategier man behöver ha för att kunna ta till sig utbildning, varför det inte alltid fungerar. Vi pratar om varför utbildning är bra, Vi har börjat med konsekvenstänk, ettårs och tvåårsplan. Vi pratar om vad de vill uppnå i livet och att allt inte handlar om pengar”

Den nytta som både deltagare och utbildare särskilt framhåller med Level 2 är att de har lärt sig att vara i grupp, man behöver inte vara rädd, att det är okej att ifrågasätta och att var och en behöver ta ansvar för sitt eget liv. Självbilden är för många positivare, man vågar göra saker som man tidigare talat om som omöjligt och man vågar misslyckas.

Folkhögskola som möjlighet att skaffa sig gymnasiekompetens

Folkhögskola är en studieform som, enligt utbildare i verksamheten Uppladdningen som utgör Level 3 i projektet Level Up, har passat de deltagare som inte har klarat gymnasiet i det reguljära studiesystemet. Man kan läsa in gymnasiebehörighet på Folkhögskolans allmänna kurs i Vara.

Studieformen utmärks av att:

- Alla intervjuas innan start för att man ska kunna avgöra om personen kan tillgodogöra sig utbildningen. Under den initiala fasen så nivåtestas den sökande ämne för ämne och skolan förbereder eleverna genom olika introduktionsaktiviteter.
- Undervisningen bedrivs i små grupper. Eftersom eleverna kan vara på olika nivåer i olika ämnen så är de med i olika grupper men har en hemgrupp och en lärare som är mentor.
- Det är inga prov utan resultatet bygger på närvaro och aktivitet under den tiden. Pedagogiken utgår ifrån att eleverna lär tillsammans. Läraren är coach och eleverna kallas deltagare just för att det bygger på att man är aktiv själv i läroprocessen. Det finns en stor närhet och mötet är viktigt. Frånvaro har blivit ett ökande problem. Utbildaren på Level 3 har följt upp de Level Up deltagare som har påbörjat allmän kurs och har funnit att det har gått bra för de flesta i den allmänna kursen. Vissa, som även tidigare har uppvisat närvaroproblem, har det inte fungerat för just på grund av att de inte har varit närvarande i tillräcklig utsträckning.

En enskild elev kan uppnå full kurs i ett ämne olika snabbt men för att få gymnasiebehörighet ska man ändå gå tre år. Eleven blir godkänd eller icke godkänd i respektive kurs. Sedan får eleven ett samlat omdöme för hela utbildningen. Det är en sjugradig skala:

- Utmärkt studieförmåga
- Mycket god – utmärkt studieförmåga
- Mycket god studieförmåga
- God – mycket god studieförmåga
- God studieförmåga
- Mindre god – god studieförmåga
- Mindre god studieförmåga

Alla lärarna diskuterar omdömet tillsammans och beslutar i konsensus. Eleverna ska förutom förmågan att ta till sig kunskap också kunna använda den, utveckla sin analytiska förmåga och sociala

förmåga. I det senare fallet handlar det mycket om samarbete och bemötande. En fördel är också att folkhögskoleelever får söka till högskola i särskild pott.

Level 3 - Uppladdningen

Deltagarna i Level Up har kunnat förbereda sig för studier, oavsett avsikt att studera just på folkhögskola, genom en aktivitet benämnd Uppladdningen. Denna aktivitet är, i likhet med av staten finansierad studieförberedande utbildning kallad Framsteget, en introduktion till studier men har också innefattat kunskapsöverföring kring vissa teman.

Under projektet har 8 olika gruppstarter skett. Ett problem har varit att de flesta grupperna inte har kunnat samla mer än en handfull deltagare. Utbildaren i aktiviteten uppger att mentorerna i olika utsträckning har lyckats motivera ungdomar för studier. Under perioder när det inte har pågått någon grupp har utbildaren i Uppladdningen varit resurs i utbildningen på Level 2. Det har haft flera fördelar, bland annat har information kunnat ges vad det har inneburit att vara med i Uppladdningen och, som påpekats tidigare, så har det varit en stor fördel att vara två utbildare i grupperna på Level 2.

Utbildaren i Uppladdningen har också samarbetat med utbildare i Framsteget, vilket lett till att erfarenheter har kunnat utbytas till fördel för båda verksamheterna. Utbildaren i Uppladdningen menar att målgrupperna i de två aktiviteterna liknar varandra och bedömer att Framsteget efter projektet också har förmågan att arbeta med den målgrupp som projektet Level Up har jobbat med.

Utbildaren i Uppladdningen uppfattar att många deltagare har varit kvar på Level 1 under långa tider samt att det har blivit ett uppvaknande för många när de har börjat på Level 2. De flesta deltagarna som gått igenom Level 2 har sedan valt arbetsförberedande insatser i form av praktik istället för studier. Fler kvinnor har insett värdet av utbildning i jämförelse med männen i projektet.

De teman som strukturen i Uppladdningen har utgått ifrån har varit följande:

- Media som har byggt på vad som har varit aktuellt i olika media och dialog kring hur sanningshalten i informationen som förmedlats kan bedömas.
- Utbildning som har handlat om studieteknik, för- och nackdelar med att studera på olika sätt, vad det finns för utbildningar och hur man kan finansiera studier.
- Demokratitema bestående av information bland annat kring EU, hur lagar stiftas, hur Sverige styrs samt vad demokrati är och hur den fungerar.
- Mina meriter som handlat om hur man tar reda på vad olika yrken kräver för utbildning, hur man beskriver sina egna meriter i cv och personligt brev samt hur en anställningsintervju fungerar. Under detta tema har också lagar och regler på arbetsmarknaden diskuterats och regler för försörjningsstöd gått igenom.
- Ordets makt har handlat om hur man på olika sätt kan hantera språket i tal och skrift men även läsförståelse har diskuterats.
- Konsumera smart är ett tema där bland annat SMS-lån och andra krediter har berörts. En genomgång av konsumentlagstiftningen har gjorts och deltagarna har fått lära sig att göra en budget.

- Friskvård i teori och praktik är också ett tema som har ingått.
- Skapande verksamhet har ingått i form av digital bildredigering, tid för individuellt skapande dagboksaktivitet.

Den röda tråden har varit person, familj, arbete och samhälle enligt utbildaren.

Även i Uppladdningen har deltagande observation skett liksom gruppintervjuer med deltagare i verksamheten. Det är utvärderarnas uppfattning att det har fungerat bra och att deltagarna har upplevt verksamheten som lärande, stimulerande och en bra förberedelse för studier.

Utbildaren upplever också själv att det har blivit bra men att det har varit stora utmaningar i att göra verksamheten meningsfull i de grupper där det har varit få deltagare och dessutom mycket frånvaro.

I Skara har flera deltagare gått direkt till av Arbetsförmedlingen upphandlade utbildningar utan att ha deltagit i Uppladdningen.

Huvuddelen av deltagarna har valt arbete framför studier

Huvuddelen av de deltagare som har uppnått Level 3 har valt praktik för att de har varit i första hand intresserade av att komma i jobb. Av intervjuer med deltagare, mentorer och kontaktpersoner framgår att mentorn har tagit kontakt med Arbetsförmedlingen i Lidköping respektive Skara beroende på ort för de som gått igenom Level 2 och sedan har velat arbeta. Arbetsförmedlingen i Skara, som jobbat mot verksamheten i Skara och i Götene, förefaller ha haft en betydligt tätare samverkan med projektet än Arbetsförmedlingen i Lidköping.

Det nära samarbetet i Skara har gynnat resultatutvecklingen där.

Utvärderarna har inte fått någon fullständig bild av hur de arbetsinriktade insatserna på Level 3 har fungerat då vi endast har indirekta uppgifter genom intervjuer med deltagare och personal. Vi har inte haft tillfälle att göra besök på praktikplatser för att intervjua både arbetsgivare och praktikanter. Resultatredovisningen visar dock att många deltagare har kunnat gå vidare till anställningar inom kommunerna och i privata företag. De flesta av dessa anställningar har tillkommit med kraftiga lönesubventioner. Det hade därför varit av stort värde om dess deltagare hade kunnat få fortsatt stöd under den tidsbegränsade anställningen för att säkra långsiktigt hållbara resultat.

Genom det täta samarbetet i Skara och Götene så har också personer kunnat utredas genom Arbetsförmedlingens specialistresurser och deltagare fått anställningar med stöd genom de åtgärder som Arbetsförmedlingen förfogar över för funktionsnedsatt personer.

Arbetsmarknadsenheterna där mentorerna har varit anställda har långvarig erfarenhet av att arbeta med förberedande insatser för att möjliggöra insatser inom ramen för den statliga arbetsmarknadspolitiken vilket verksamt har bidragit till resultat.

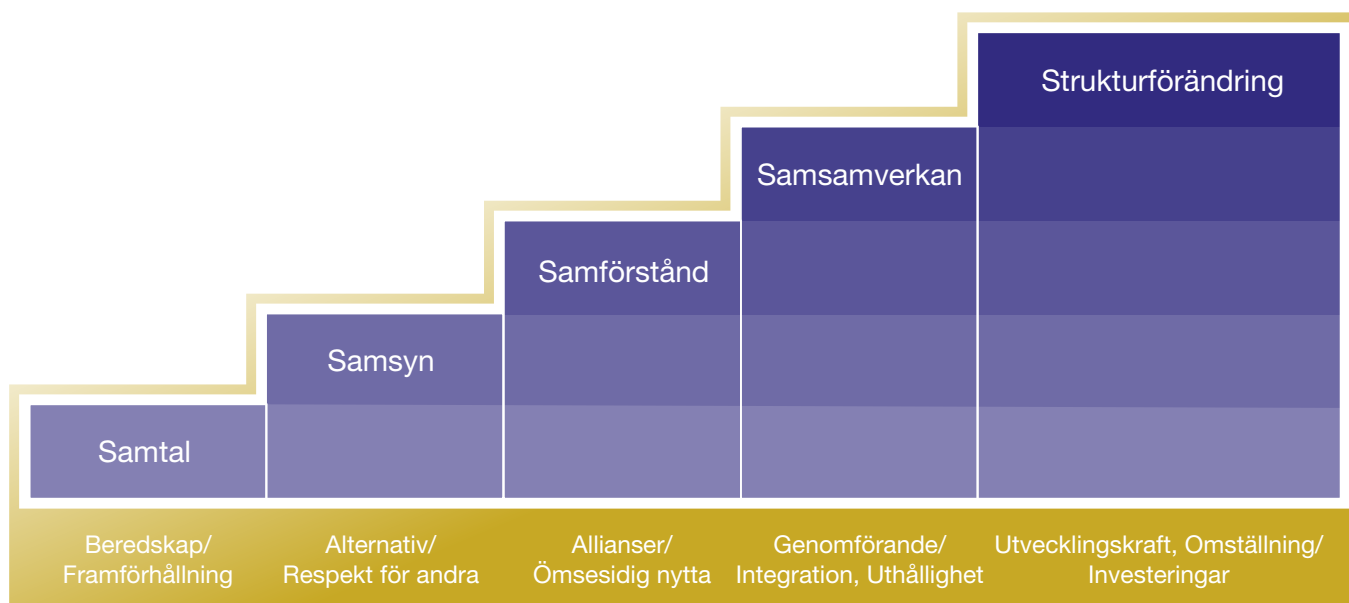
Det är undertecknads mening att alla orterna, inte bara Skara och Götene, borde ha försäkrats tillgång till ett nära samarbete med Arbetsförmedlingen och tillgång till Arbetsförmedlingens specialistresurser.

Samverkan

Samverkan i projektet samt mellan projektverksamheten och andra aktörer har betydelse på många olika nivåer. Samverkan knuten till projektet har handlat om styrning, samordning, administration men också om samverkansprocesser för att stödja deltagarna i deras utveckling. Styrning och samordning har beskrivits i inledningen av rapporten. Administrationen har skötts genom flera personer; projektledare, ekonom och administratör. Utvärderarna uppfattar att detta har fungerat utan problem fränsett att projektledaren har fått lägga ner mycket energi på att få in olika underlag från projektpersonalen. Det kan vara viktigt att tänka på för de som planerar ett projekt att denna uppgift också ingår i personalens arbete varför både motivation och förmåga behöver finnas hos alla berörda kring detta.

De viktigaste aktörerna i det här projektet har varit deltagarna själva. De har varit huvudagenterna i sina egna förändringsprocesser. En central ansats i projektet har samtidigt varit att ingen ungdom ska "falla mellan stolarna". Detta uttryck speglar ett behov av att utifrån en helhetssyn på varje individ tillse att personen inte bollas mellan myndigheter med stuprörsperspektiv utan att det sker en samordning av resurser utifrån en gemensam analys av målgruppens och den enskilde deltagarens behov och förutsättningar samt att gemensamt tillgängliga resurser används för att skapa nya möjligheter. Nedanstående schematiska bild beskriver olika delar i en samverkansprocess.

Samverkan bygger på tanken om partnerskap och utgår från att olika aktörer gemensamt driver en utveckling. Samverkan har varit en viktig faktor i projektets genomförande, resultat och långsiktiga effekter. Samverkan och delaktighet har varit två faktorer som gått hand i hand och som varit viktiga för att lyckas, för att skapa en gemensam syn och tillsammans skapa en hållbar arbetsmetod.

Samverkan i projektet har dock i huvudsak skett på operativ nivå kring enskilda projektdeltagare och utvärderingen visar att samverkan kring deltagarna i hög utsträckning har fungerat bra. Samverkan behövs också för att kunna tillgodose gemensamma behov, för att kunna påverka tillsammans, för att kunna organisera framtida verksamheter på ett effektivare sätt och för att kunna utnyttja gemensamma resurser.

På ett strategiskt plan har samverkansparterna snarare varit fast i sina egna stuprör och med enstaka undantag inte fullt ut sett möjligheterna i en framtida regional samverkan även om samarbetet i projektet har fungerat bra fränsett att värden i otillräcklig utsträckning har bidragit. Av genomförda intervjuer framgår att de flesta företrädarna för olika samverkansparter i projektet anser att man redan före projektet har haft en bra samverkan, bland annat genom Samordningsförbundet, men att samverkan inte har utvecklats på något påtagligt sätt på den strukturella nivån i projektet. Det finns en samsyn om många saker och de medverkande organisationerna har respekt för varandra. Projektverksamheten har inneburit allianser mellan olika parter men efter projektet återgår organisationerna i hög utsträckning i sina stuprör istället för att som alternativ investera i en framtida gemensam regional verksamhet för målgruppen.

Projektverksamheten har visat på fördelar med regional samverkan

Samverkan i projektet mellan kommunerna i västra Skaraborg, Arbetsförmedling, Försäkringskassa, Studieförbundet Vuxenskolan och Vara Folkhögskola har inneburit tydliga fördelar för projektets målgrupp.

Projektet har möjliggjort allokering av resurser till en i flera avseenden utsatt målgrupp. Genom den implementeringslösning som har valts efter projektet riskerar effekterna av detta tunnast ut genom att målgruppen för insatser med 7TJUGO-metodik kommer att breddas. Det är sannolikt att det inte kommer att finnas samma möjligheter till tålmod tidsmässigt som har visat sig framgångsrikt i projektet. Det gynnar de som står närmare arbetsmarknaden på bekostnad av de som behöver längre tid på sig för att nå utbildning eller arbete. Samtidigt visar utvärderingen att det är samhälls-ekonomiskt lönsamt att skapa långsiktigt hållbara lösningar.

En framgångsfaktor i projektet har varit samordnad processledning som utgjort motor i den gemensamma utvecklingsprocessen samt tillgången till utbildning och handledning i metoden 7TJUGO. Genom den plattform, Level Upgrade, som Samordningsförbundet erbjuder framåt så behålls dessa viktiga delar, förutsatt att parterna lever upp till tecknad överenskommelse för att delta i Level Upgrade. Detta kommer att kräva ett gemensamt engagemang både på ledningsnivå och på handläggarnivå utöver respektive lokala plattformar som byggs upp efter projektet.

Samtidigt är det viktigt att följa upp framtida resultat och effekter av de olika lösningar som kommunerna nu väljer för att se hur olika modeller för att arbeta med målgruppen kan fungera. Detta skulle kunna resultera i ett fördjupat lärande kring hur rätt stöd kan ges på rätt sätt. En del i en sådan uppföljning är att jämföra effekterna av att både Level 1 och Level 2 genomförs lokalt. Utvärderingen av projektet visar tydligt de positiva effekterna av att två olika verksamheter har stått för genomförandet på de två levlarna. Samtidigt framgår också att den studieförberedande verksamheten på Level 3 har haft stor betydelse för att så många projektdeltagare har valt studier.

Kontaktmannaskapet i projektet har gett möjligheter till fördjupad samverkan mellan kommunerna samt Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. I vissa fall har detta haft stor betydelse för enskilda deltagare. Framförallt deltagare från Försäkringskassan med sjukpenning eller aktivitetsersättning har fått en unik möjlighet att genom aktiva stödinsatser förändra sin situation eftersom sådana möjligheter inte erbjuds i reguljär samverkan. Samverkan mellan Arbetsförmedling och kommunerna sker i hög utsträckning också i de reguljära verksamheterna men projektets resultat visar att den prerehabiliterande verksamhet som projektet inneburit för deltagarna från samtliga remitterter har gett unika möjligheter.

Samverkan genom Samordningsförbundets styrelse, projektets styrgrupp och projektledning

Projektledningen har självständigt samordnat projektets drift samt hållit i kontakterna mot ESF-rådet. Samordningsförbundets verksamhetschef har haft det yttersta ansvaret för projektet och har av projektledningen löpande informerats om projektets utveckling. Även projektets styrgrupp och Samordningsförbundets styrelse har löpande informerats om projektutvecklingen. Projektets styrgrupp har stått för den strategiska styrningen av projektet under projektgenomförandet och varit forum för dialog kring projektets drift och implementering.

Den fråga som initialt tog mycket plats var att volymen anvisade deltagare inte var tillräcklig samt att det fanns viss obalans mellan de anvisande myndigheternas anvisningstakt. Senare behövdes anpassning av deltagarvolymen på grund av att deltagarna visade sig behöva vara kvar i projektet betydligt längre tid än planerat. Dessa frågor har dock lösts på ett bra sätt efter att ha diskuterats i styrgruppen genom kontakterna mellan projektledning och ESF-rådets handläggare.

Eftersom Västra Götalandsregionen är en part i Samordningsförbundet så är de representerade i dess styrelse. Initialt var avsikten att representanter för regionens sjukvård skulle vara en samverkanspart i projektet. Så har tyvärr inte varit fallet. Eftersom en stor andel av deltagarna har en kontakt med sjukvården, framförallt kring psykisk ohälsa, hade sjukvårdens medverkan varit en stor fördel. På vissa av de medverkande orterna har mentorerna i enskilda fall haft samarbetskontakter med primärvården. Rehabkoordinator har också medverkat vid gemensam träff i projektet vid enstaka tillfälle.

Samverkan inom projektgruppen

Samverkan inom projektet har skett på flera plan; mellan projektledningen och projektpersonalen, mellan mentorer och utbildare enskilt kring deltagare samt kring kursstarter och vid gemensamma möten.

Det framgår av utvärderingen att projektledningen kontinuerligt följt upp verksamhetens utveckling på de olika orterna. En betydelsefull insats har varit att förankra projektet i olika lokala och regionala fora samt att löpande informera om projektets utveckling. Detta har skett gentemot såväl politiker som tjänstemän.

Projektledningen har också behövt agera för att lösa frågor kring inremittering av deltagare, samverkansfrågor mellan parterna i projektet samt att vara ett bollplank och stöd individuellt för mentorer och utbildare.

Projektledning, mentorer och utbildare har träffats för månatliga nätverksmöten. Dessa har i huvudsak bestått av information från projektledningen, genomgång av aktuell situation på de olika orterna samt frågor av operativ art som krävt en gemensam lösning på handläggarnivå. Vid vissa tillfällen har utvärderare närvarat för att få information, för att ha en dialog kring projektets utveckling samt för att planera olika utvärderingsinsatser.

Projektledning, mentorer och utbildare har också kontinuerligt fått utbildning och handledning tillsammans av Swedish Empowerment Center. Utvärderare har närvarat också enstaka sådana tillfällen. Utvärderingen visar att handledningen generellt haft betydande påverkan på arbetssättet

i projektet men att olika mentorer och utbildare har tagit till sig metoden 7TJUGO i olika hög utsträckning och på delvis olika sätt. Den gemensamma plattformen har varit förhållningssättet i arbetet.

Av intervjuer med utbildarna på Level 2 och Level 3 framgår att mentorerna har haft olika inställning till verksamheterna på dessa levlar. Vissa mentorer har haft en tät kontakt med utbildarna och även deltagit i utbildningspass medan andra har haft färre kontakter och inte varit med i utbildningarna för att skapa sig en bild av verksamheterna. Från dessa orter har också färre deltagare anvisats till verksamheterna, vilket innebär att deltagarna i projektet delvis fått del av olika insatser.

Samverkan mellan projekt och kontaktpersoner

Samtliga kontaktpersoner för de samverkande myndigheterna, med enstaka undantag, har intervjuats. Eftersom arbetsmarknadsenheterna delvis har prioriterat olika delar av projektets målgrupp så har fokus i samverkan varit olika mellan kontaktpersoner och projektpersonal. I Skara och Götene har samverkan mellan Arbetsförmedlingen och mentorerna på dessa orter haft stor betydelse medan samverkan mellan Försäkringskassan och mentorerna haft större betydelse i Lidköping, Vara och Essunga.

Kontaktperson för Arbetsförmedlingen i Lidköping menar att förmedlingen inte har haft så många sökande som har tillhört projektets målgrupp men att hen också har varit kontaktperson för Socialtjänstens deltagare. Level Up i Lidköping har setts som en delverksamhet i en större verksamhet, Ung Arena. Kontaktpersonen har administrerat samverkan med projektet men de enskilda handläggarna har haft kontakter kring sina deltagare direkt med mentorerna.

Värdet av Level Up har, enligt kontaktpersonen, varit att man har fått tillgång till en prerehabiliterande verksamhet som deltagarna från framförallt Försäkringskassan har haft behov av. Kontaktpersonen tycker att samarbetet med projektet har fungerat bra men har saknat dokumenterad återföring när deltagare har avslutats ur projektet på Level 1 och 2. Kontaktpersonen menar att det är viktigt med samordnad planering kring deltagare som behöver stöd av olika myndigheter samtidigt men att frekvensen av sådan samverkan har minskat under projektets avslutande år. Intervjupersonen anser att projektverksamheten har lyckats bra och att de deltagare som inte kunnat komma i utbildning eller arbete helt enkelt har varit för sjuka eller saknat motivation för förändring.

Mentorerna i Lidköping, Vara och Essunga är mycket nöjda med hur kontaktmannaskapet gentemot Försäkringskassan har fungerat. Även kontaktpersonen själv är nöjd med samverkan, särskilt gentemot Vara och Essunga. Intervjupersonen menar att projektverksamheten på ett bra sätt har skapat bra förutsättningar för deltagarna att närma sig utbildning eller arbete. *”Tiden har varit en framgångsfaktor och även om inte alla deltagare har lyckats komma i utbildning eller arbete så har de flesta gjort framsteg”* säger den intervjuade. Hen uppfattar också att samverkan har stärkts genom projektet. Enligt kontaktperson på Försäkringskassan har mentorerna i Skara dock i begränsad omfattning velat ta emot deltagare med aktivitetsersättning, särskilt om de upplevt deras problematik som komplex. Detta bekräftas också i uppföljningen av anvisningar.

Samarbetet mellan Arbetsförmedlingen i Skara och mentorerna i Skara och Götene har varit omfattande och framgångsrikt. Bland de projektdeltagare som har kommit i arbete utgör deltagare från Skara huvuddelen.

Kontaktpersonen från Arbetsförmedlingen har tagit över handläggningen av samtliga deltagare som påbörjat deltagande i Level Up vilket medfört kontinuerliga och frekventa kontakter med mentorerna. Deltagarna i skara och Götene har också fått tillgång till Arbetsförmedlingens specialistresurser som arbetspsykolog, arbetsterapeut och socialkonsulent. Ett antal deltagare har genom dess resurser kunnat utredas för att få rätt stöd.

Kontaktpersonen säger i intervju att *"Detta är det bästa projekt vi utanför myndigheten har deltagit i. Det är en målgrupp som ofta faller mellan stolarna. De har före projektet varit för friska för att få aktivitetsersättning och för sjuka för att kunna komma i fråga för jobb. Projektpersonalen har verkligen förstått deltagarnas behov och kunnat ge rätt stöd. Det har också varit ett bra flöde i projektet så att deltagarna har kunnat gå vidare från den ena insatsen till nästa utan dröjsmål. Lönesubventioner har bidragit till det stora antalet anställningar. Samarbetet med projektet har fungerat utmärkt och Samordningsförbundet har blivit en ny viktig samverkanspart".*

Socialtjänsten i de olika kommunerna har varit olika aktiv gentemot projektet. Kontaktperson från socialtjänsten i Skara uppger att de ungdomar som har anvisats till projektet har haft behov av fördjupad vägledning gentemot arbetsmarknaden. Har i viss utsträckning upplevt sig sakna information direkt från projektet. Projektet har dock varit en stor tillgång med mycket bra resultat. Uppskattar att alla ungdomar som har svårt att komma i arbete i fortsättningen kan skickas till kommunens arbetsmarknadsenhet och att handläggarna där sedan avgör vilken insats som är lämplig.

Kontaktperson för socialtjänsten i Götene kommun har uppfattat sin roll som i huvudsak administrativ men har också haft vissa kontakter med projektledningen bland annat för att man inte har varit överens med Arbetsförmedlingen om när de borde ta över en arbetssökande. Handläggande socialsekreterare har haft direktkontakt med mentorerna i projektet om enskilda individer.

Några reflektioner kring metoden och projektets effekter

Projektet Level Up har hittat ett nytt sätt att stödja en i flera avseenden socialt utsatt målgrupp och projektverksamheten har utifrån ett gemensamt förhållningssätt och strukturerat arbetssätt i enlighet med i huvudsak 7TJUGO metodik gett projektdeltagarna hjälp till självhjälp för att kunna lämna sitt utanförskap.

Det handlar i grunden om att deltagarna har bemötts på ett sätt som fått dem att växa, vilja och våga ta ansvar i sitt eget liv. Viktiga delar i bemötandet har varit ett inlyssnande förhållningssätt, ett engagemang i den unge, en tro på den unges förmåga att själv hitta lösningar, att vara uthållig och ge processen tid. Det har börjat i relationsskapandet som varit en förutsättning för tilltro och förtroende.

Level Up har erbjudit en utvecklingsplattform för ungdomar i extrem långtidsarbetslöshet med den gemensamma nämnaren att de har haft svårt att klara utbildning och arbete på grund av olika former av psykisk ohälsa. Level Up är en verksamhet som i hög utsträckning har kunnat ge deltagarna rätt stöd på rätt sätt. Något som ingen av ungdomarna har kunnat få i sina tidigare kontakter med Försäkringskassa, Arbetsförmedling och/eller Socialtjänst trots lång tid i utanförskap. I Level Up har deltagarna, projektpersonalen och samverkansparterna från de nämnda myndigheterna tillsammans hittat ett innovativt sätt att skapa en hjälp till självhjälps plattform. Det har lett till att nära halvdelen av deltagargruppen kunnat förändra en tidigare destruktiv livssituation till en fungerande tillvaro med utbildning och jobb.

Projektets resultat och effekter är i hög utsträckning ett resultat av tät samverkan mellan olika myndigheter men också med ett studieförbund och en folkhögskola. Samverkan i projektet har, som ovan beskrivits, tillfört unika kvaliteter där den regionala samverkan, samverkan mellan olika typer av organisationer som tillfört olika kompetenser samt tillgången till utbildning och handledning i metodiken 7TJUGO har varit viktiga framgångsfaktorer.

Av utvärderingen framgår att deltagare har behövt olika lång tid på sig för att komma i utbildning eller i arbete och metoden har varit att utvecklingsprocesserna skulle få ta den tid som behövdes. Det har resulterat i att en tredjedel av övergångarna till utbildning och arbete har skett efter så lång tid som 18 månaders projektdeltagande. En faktor som behöver uppmärksammas är att detta har möjliggjorts inte bara genom metoden utan också genom att Samordningsförbundet stått för en stor del av medfinansieringen genom kontanta medel. Utan dessa skulle projektet ha behövt ha betydligt fler samtidiga deltagare.

Deltagarnas upplevda nytta med deltagandet i projektet

Varje deltagare i projektet har förväntats fylla i ett antal enkäter under deras deltagande i projektet Level Up för att möjliggöra en uppföljning av deras egenupplevda utveckling. Den första enkäten har genomförts i samband med att ungdomen har skrivits in i projektet. Sedan har deltagaren fyllt i en uppföljningsenkät efter varje fullföljd level. Enkätformulären, se bilaga 8, har innehållit samma frågeställningar vilket har gjort det möjligt att följa projektdeltagarnas självupplevda förändringar i fråga om följande variabler:

- Hur redo man upplever sig vara att kunna arbeta eller studera
- Fysisk hälsa
- Psykisk hälsa
- Självkänsla
- Trivsel i livssituation
- Motionsvanor
- Kostvanor
- Relation till familj
- Relation till myndigheter

Utvärderarna har tagit del av de ifyllda enkätformulär som har samlats in av projektledaren. Avstämning och summering har genomförts 2019-04-30. Nedan redovisas resultaten som de framgår av inlämnade enkäter.

Beskrivning av insamlat enkätmaterial

Vid tidpunkten för avstämningen hade projektet skrivit in sammanlagt 219 deltagare, av vilka 170 var avslutade och 49 överförda i den implementerade verksamheten, Level Upgrade.

Sammanlagt har utvärderarna haft tillgång till 172 grundläggande kartläggningsblanketter samt i varierande utsträckning uppföljningsblanketter från level 1-4:

- Level 1, 86 blanketter.
- Level 2, 82 blanketter.
- Level 3, 56 blanketter.
- Level 4, 43 blanketter.

De betyder att 79 procent av de inskrivna deltagarna vid mättidpunkten hade fyllt i blanketten deltagarutvärdering grund.

För 61 personer har inte någon stegförflyttning kunnat mätas då det helt saknats enkäter eller bara funnits en enda. Det betyder att det finns mätbara data rörande stegförflyttning för 111 deltagare.

Dessa utgör 51 procent av hela deltagargruppen och 65 procent av den grupp som fyllt i deltagarutvärdering grund.

Av uppgifter från projektet framgår att följande antal deltagare deltagarna har fullföljt respektive level:

- 182 personer har genomfört level 1.
- 112 personer har genomfört level 2.
- 104 personer har genomfört level 3.
- 56 personer har genomfört level 4.

Detta kan jämföras med antal tillgängliga uppföljningsblanketter som är:

- 86 blanketter från level 1
- 82 blanketter från level 2.
- 56 blanketter från level 3.
- 43 blanketter från level 4.

Ovanstående innebär en täckningsgrad enligt följande:

- Level 1, 47 procent
- Level 2, 73 procent
- Level 3, 56 procent
- Level 4, 77 procent

Det insamlade materialet utgör en god svarsfrekvens. Ett problem är dock att bortfallet till viss del avser deltagare som har avbrutit sitt deltagande utan att fylla i enkäten på den level där ungdomen avslutat sitt deltagande. Huvuddelen av de icke planerade avbrotten har skett innan deltagaren har fullföljt någon level alls alternativt på level 1 och 2. Det finns också deltagare som har kommit i utbildning eller arbete utan att ha fullföljt alla levlar.

Resultat av skattning beträffande beredskap att utbilda sig eller att arbeta

En kärnfråga i enkäterna har varit i vilken utsträckning ungdomen vid det tillfälle då hen har fyllt i enkäten har känt sig redo att arbeta eller att studera.

Jag känner mig redo att kunna arbeta eller studera

Deltagarna har vid ifyllande av blanketter från deltagarutvärdering grund till level 4 uppmanats att ta ställning till ovan påstående på en sexgradig skala där 1 står för inte alls redo och 6 står för helt redo.

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sin beredskap enligt följande:

- 20 procent valde position 1 (Inte alls).
- 22 procent valde position 2.
- 19 procent valde position 3.
- 15 procent valde position 4.
- 12 procent valde position 5.
- 12 procent valde position 6 (Helt redo)

Som framgår bedömde 24 procent att de var nästan helt redo eller helt redo för att arbeta eller studera redan vid inskrivningen i projektet medan 76 procent i olika utsträckning inte ansåg sig vara det, varav 42 procent betraktade sig stå mycket långt från arbetsmarknaden (position 1 och 2).

Eftersom ingen av deltagarna i projektet vare sig själva eller i kontakt med arbetsförmedling, försäkringskassa eller socialtjänst under lång tid inte har kunnat tillgodose sitt behov av utbildning eller arbete är ungdomarna i professionell mening att betrakta som långtidsarbetslösa.

Bedömd stegförflyttning

Genom att studera hur deltagare har fyllt i deltagarutvärderingen från grundblanketten till den nivå där man har avslutats har utvärderarna kunnat studera hur deltagarna själva har skattat sin stegförflyttning.

Resultaten är följande:

- 9 deltagare (8 %) uppfattar en negativ stegförflyttning på 1-3 steg från inträde i projektet till dess de skrevs ut.
- 23 deltagare (21 %) uppfattade sig inte ha gjort någon stegförflyttning varken i negativ eller positiv inriktning.
- 33 deltagare (30 %) uppfattade sig ha gjort en stegförflyttning i positiv riktning.
- 22 deltagare (20 %) uppfattade sig ha gjort två stegförflyttningar i positiv riktning.
- 14 deltagare (12 %) uppfattade sig ha gjort tre stegförflyttningar i positiv riktning.
- 6 deltagare (5 %) uppfattade sig ha gjort fyra stegförflyttningar i positiv riktning.
- 4 deltagare (4 %) uppfattade sig ha gjort fem stegförflyttningar i positiv riktning.

Sammanlagt har således 79 svarande ungdomar (71 %) i den grupp på sammanlagt 111 personer som har deltagit i utvärderingen upplevt sig göra en eller flera positiva stegförflyttningar. Samtidigt uppger 23 deltagare (21 %) att de inte har gjort någon stegförflyttning och 9 deltagare (8 %) uppfattar att de har gjort en negativ stegförflyttning.

Resultat av skattningar inom specifika förändringsområden

I det följande redovisas resultaten förändringsområde för förändringsområde. Som framgår av bilaga x så skulle deltagarna ta ställning till i vilken utsträckning ett antal påstående överensstämde med deras egen uppfattning.

Jag har en god fysisk hälsa

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sin fysiska hälsa enligt följande:

- 11 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 39 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 44 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 6 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats under tiden i projektet? Resultaten visar att:

- 18 procent upplever att deras fysiska hälsa har försämrats under tiden i projektet.
- 50 procent upplever ingen förändring av sin fysiska hälsa.
- 32 procent upplever att deras fysiska hälsa har förbättrats under tiden i projektet.

Hälften av ungdomarna upplevde initialt att de hade en relativt god fysisk hälsa och den andra hälften att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 14 procent i positiv riktning.

Jag har en god psykisk hälsa

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sin psykiska hälsa enligt följande:

- 19 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 44 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 29 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 8 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats under tiden i projektet? Resultaten visar att:

- 17 procent upplever att deras psykiska hälsa har försämrats under tiden i projektet.
- 41 procent upplever ingen förändring av sin psykiska hälsa.
- 42 procent upplever att deras psykiska hälsa har förbättrats under tiden i projektet.

37 procent av ungdomarna upplevde initialt att de hade en relativt god psykisk hälsa medan 63 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 25 procent i positiv riktning.

Jag har en god självkänsla

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sin självkänsla enligt följande:

- 19 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 40 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 34 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 7 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats? Resultaten visar att:

- 13 procent upplever att deras självkänsla har försämrats under tiden i projektet.
- 36 procent upplever ingen förändring av sin självkänsla.
- 51 procent upplever att deras självkänsla har förbättrats under tiden i projektet.

41 procent av ungdomarna upplevde initialt att de hade en relativt god självkänsla medan 59 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 38 procent i positiv riktning.

Jag trivs bra med mitt liv

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna trivseln i sitt liv enligt följande:

- 15 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 38 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 37 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 10 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats? Resultaten visar att:

- 19 procent upplever att deras trivsel i livssituationen har försämrats under tiden i projektet.
- 33 procent upplever ingen förändring av trivseln i sin livssituation.
- 48 procent upplever att trivseln i deras livssituation har förbättrats under tiden i projektet.

47 procent av ungdomarna upplevde initialt att de trivdes relativt bra med sitt liv medan 53 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 29 procent i positiv riktning.

Jag har bra motionsvanor

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sina motionsvanor enligt följande:

- 33 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 28 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 30 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 9 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats? Resultaten visar att:

- 17 procent upplever att deras motionsvanor har försämrats under tiden i projektet.
- 34 procent upplever ingen förändring av sina motionsvanor.
- 49 procent upplever att deras motionsvanor har förbättrats under tiden i projektet.

39 procent av ungdomarna upplevde initialt att de hade relativt bra motionsvanor medan 61 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 32 procent i positiv riktning.

Jag har bra kostvanor

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sina kostvanor enligt följande:

- 20 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 41 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 30 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 9 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats? Resultaten visar att:

- 17 procent upplever att deras kostvanor har försämrats under tiden i projektet.
- 48 procent upplever ingen förändring av sina kostvanor.
- 35 procent upplever att deras motionsvanor har förbättrats under tiden i projektet.

39 procent av ungdomarna upplevde initialt att de hade relativt bra kostvanor medan 61 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 18 procent i positiv riktning.

Jag har en bra relation till min familj

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sina familjerelationer enligt följande:

- 2 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 17 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 37 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 44 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats? Resultaten visar att:

- 17 procent upplever att deras familjerelationer har försämrats under tiden i projektet.
- 64 procent upplever ingen förändring av sina familjerelationer.
- 19 procent upplever att deras familjerelationer har förbättrats under tiden i projektet.

81 procent av ungdomarna upplevde initialt att de hade en relativt bra relation med sin familj medan 19 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 2 procent i positiv riktning.

Jag har en bra relation till myndigheter

I den grundläggande uppföljningsenkäten skattade deltagarna sina relationer till myndigheter enligt följande:

- 6 procent valde position 1 (stämmer inte alls).
- 11 procent valde position 2 (stämmer ganska dåligt).
- 44 procent valde position 3 (stämmer ganska bra).
- 39 procent valde position 4 (stämmer helt och hållet).

Hur har det då förändrats? Resultaten visar att:

- 22 procent upplever att deras relationer till myndigheter har försämrats under tiden i projektet.
- 54 procent upplever ingen förändring av sina relationer till myndigheter.
- 24 procent upplever att deras relationer till myndigheter har förbättrats under tiden i projektet.

83 procent av ungdomarna upplevde initialt att de hade en relativt till myndigheter medan 17 procent ansåg att så inte var fallet. Under projektet har förändringar skett såväl i positiv som negativ riktning men nettoeffekten (försämring – förbättring) är 2 procent i positiv riktning.

Deltagarnas samlade skattningar

Utvärderarna har räknat ihop deltagarnas bedömningar i olika faser. Detta ger följande resultat byggt på 111 deltagares svar:

- 16 procent har upplevt negativa förändringar på 2-6 områden.
- 10 procent har upplevt negativa förändringar på 1 område.
- 11 procent har inte upplevt några förändringar på något område.
- 10 procent har upplevt positiv förändring på enstaka område.
- 37 procent har upplevt tydliga positiva förändringar på flera områden.
- 16 procent har upplevt mycket positiva förändringar på flera områden.

63 procent av deltagarna har således upplevt positiva förändringar på ett eller flera områden, 11 procent har inte upplevt några förändringar alls medan 26 procent indikerar negativa förändringar.

Slutsatser kring deltagarnas skattningar

Bakom deltagarnas skattningar av förändringarna kan finnas påverkansfaktorer av olika slag som har med ungdomen själv att göra, förändringar i ungdomens livssituation, deltagandet i projektaktiviteterna och annat som har inträffat under projektprocessen. Det är också viktigt att beakta att ungdomarna vid ifyllandet av enkäterna kan ha tolkat frågorna på olika sätt. Genom intervjuer med personal och deltagare framgår även att deltagarnas medvetenhet om sig själva och om omvärlden har ökat under projektprocessen vilket innebär att skattningarna under processen genom en ökad kunskap om sig själv, sin livssituation och sina resurser kan ha påverkat bedömningarna både i negativ och i positiv riktning. Resultaten torde dock sammantaget ge en god indikation på i vilka av de berörda områdena skiftningar har skett i ungdomarnas uppfattningar.

29 procent uppfattar sig inte ha gjort någon förflyttning alls eller haft en negativ utveckling i relation till arbete eller utbildning medan 71 procent upplever sig ha blivit mer redo att utbilda sig/arbета.

Om man ser på de andra variablerna som har mätts så finns de största nettoeffekterna i fråga om:

- En förbättrad självkänsla (38 %)
- Motionsvanor har förbättrats (32 %)
- Trivsel med livet har ökat (29 %)
- Det psykiska måendet har förbättrats (25 %)

Variabler som i mindre utsträckning har påverkats är:

- Kostvanorna (18 %)
- Den fysiska hälsan (14 %)
- Relationer till myndigheter (2 %)
- Familjerelationer (2 %)

Det framgår av deltagarnas skattningar att en betydande andel av projektdeltagarna upplever en klart förbättrad personlig livssituation med en ökad självkänsla, bättre motionsvanor och en ökad trivsel i sin livssituation. en fjärdedel av deltagarna uppfattar att deras psykiska månader har förbättrats. Deltagarnas skattningar i enkäterna stämmer väl överens med de intervjuer som har gjorts med deltagare i projektet.

Intervjuer med deltagare enskilt och i grupp

Utvärderarna har genomfört djupintervjuer med 35 deltagare i den avslutade gruppen och 10 deltagare i den grupp som överförts till Level Upgrade. Huvuddelen av deltagarna har intervjuats vid 2-3 tillfällen under deras deltagande i projektet. Dessutom har utvärderarna intervjuat deltagare i grupp, både på level 2 och 3 samt deltagit i utbildning i 7TJUGO för deltagarna. På detta sätt har utvärderarna fått en bra bild av hur de har uppfattat sin egen situation och deltagandet i projektet.

Utvärderarnas utgångspunkt i såväl enskilda intervjuer som gruppintervjuer har varit att beskriva deltagarnas utvecklingsprocesser utifrån följande områden:

- Individens behov och förutsättningar
- Individens motivation och drivkraft
- Förmåga till delaktighet och eget ansvarstagande i processen
- Förmåga att hantera sin sociala situation (försörjning, boende, relationer etcetera)
- Möjligheter i relation till utbildning och/eller arbete.

Enskilda intervjuer och gruppintervjuer har naturligt haft olika fokus. I de enskilda intervjuerna har det handlat i huvudsak om upplevelsen av den egna situationen och effekterna av projektdeltagandet medan det i gruppintervjuerna mer har handlat om upplevelserna av aktiviteterna på Level 2 och 3 samt interaktionen mellan deltagare och personal samt deltagarna emellan.

Gruppintervjuer och deltagande observation i aktiviteterna på Level 2 och 3 har redovisats i metodavsnittet.

Deltagarnas beskrivningar av sin situation före, under och efter deltagandet i projektet

I detta avsnitt görs inledningsvis en sammanfattning av deltagarnas beskrivningar av sin situation i de intervjuer som har genomförts. Därefter ges exempel på deltagarprocesser i ett antal case beskrivningar.

Före level Up

De flesta intervjuade deltagarna har beskrivit långa perioder av utanförskap från tidig ålder kopplat till psykisk ohälsa och social utsatthet, personliga problem, dåligt mående och ensamhet.

Många intervjupersoner menade att deras möjligheter till utbildning och arbete påverkats och påverkas av förhållanden som hör ihop med:

- Social fobi
- Droghmissbruk
- Koncentrationssvårigheter

- Minnesproblematik
- Sömnproblem
- Dyslexi/dyskalkyli
- Olika neuropsykiatriska diagnoser
- Utmattningstillstånd
- Depression
- Ängest

Som framgått av ovan redovisning har många deltagare en sammansatt problematik där en betydande andel haft/har kontakt med sjukvården, främst psykiatri. Många deltagare har medicinering och en del av de intervjuade deltar eller har deltagit i kbt-behandlingar. Samarbete mellan mentorerna och psykiatri verkar ha förekommit i enstaka fall.

De problem som deltagarna berättat om och som beskrivits ovan har lett till att många av projekt-deltagarna före inträdet i projektet:

- Isolerat sig hemma.
- Inte vågat gå ut för att träffa folk.
- Datorn varit kontakten med yttervärlden.
- Grävt ner sig i sina problem.
- Vänt på dygnet.
- Inte vårdat sin hälsa.

Detta har lett till att man har mått sämre och sämre.

En upplevelse av att inte ha fått stöd före deltagandet i projektet

Av de genomförda intervjuerna framgår tydligt en upplevelse av att inte före projektet ha fått det stöd man upplevt sig behöva. För en del av de intervjuade handlar det om kontakter med Socialtjänsten, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan och i andra fall om kontakterna med vården. En deltagare beskriver sin situation på följande sätt:

”Jag har alltid vetat att jag varit lite annorlunda i tänkandet än andra. Aldrig behövt plugga inför ett prov till exempel, jag lärde mig läsa och skriva i tidig ålder utan att jag ens visste det själv. Allting bara kom av sig självt utan ansträngning. Jag ansågs vara begåvad och duktig i skolan även om jag aldrig har läst en bok i hela mitt liv, ja helt sant!

Hoppade av skolan efter 9an även fast jag hade tillräckligt med poäng för att komma in på EL-Programmet, Fordons Programmet samt även in på programmet spelutveckling. Det var inte på grund av att jag inte ville gå i skolan, utan jag var så hemskt rädd för förändringar, det tog dock ungefär 9-10 år innan jag förstod att det eventuellt var därför jag avstod från att fullfölja det.

Mina föräldrar har 6 gemensamma barn, mig och mina 5 äldre syskon. Dom sökte/bad om hjälp i skolan, för dom såg att jag inte riktigt fungerade som mina syskon. Ett flertal indikationer som talade för detta var att det blev kaos när rutiner fallera eller inte fanns. Jag kunde aldrig koncentrera mig, jag hade svårt att sova redan som barn, mycket aggressionsutbrott etcetera. Så först bad mina föräldrar om hjälp i skolan åk 1-6, och ville få till en ADHD utredning men dom sa nej nej, Pelle (namn utbytt) har 5 äldre syskon som det går så bra för, ni inbillar er så dom i princip.

Sen kom mina ungdomsår. Socialtjänsten blev inkopplad. Mina föräldrar bad återigen om hjälp med att få en utredning om eventuellt adhd, Socialtjänsten skickade mina föräldrar till BUP. Efter ett par samtal hos BUP så var det solklart, problemet låg inte i hur jag var, utan hos mina föräldrar. De målade upp en för negativ bild av mig och det var enligt BUP, det som fick mig att vara på det sättet. För jag hade ju ändå 5 äldre syskon som inte hade den problematiken.

Det var så det såg ut mellan 2004-2010. Till slut isolerade jag mig helt och hållet i min sociala fobi och depression fram till 2013-2014. Jag tog på egen hand, reda på vad jag har för rättigheter inom vården och förstod då att jag kunde göra en så kallad egenremiss via min vårdcentral. Min läkare fyllde i allt och även han yrkade på en utredning. Tror jag fick göra 3 egenremisser med avslag under 2014. Lyckades få min diagnos av adhd fastställd 2015, det var ungefär då jag kunde lägga fokus på att förstå hur jag själv fungerade. Jag har väldigt snälla, förstående och stöttande föräldrar som i princip betalat allt som kostat pengar för min del fram tills jag själv kunde lösa det ekonomiskt vid 25 års ålder. Man kan säga att det var här som mitt liv började på riktigt! Via min handläggare på försäkringskassan blev jag presenterad för LevelUp.”

Av personens beskrivning av sin situation framgår att hen behövde behandling för följande behov:

- ADHD
- Diabetes typ 2
- Sömnapné
- Sömnsvårigheter
- Depression
- Synnedsättning
- Ryggskada

En betydande andel av de intervjuade deltagarna har berättat att de haft eller fortfarande har kontakter med primärvård och psykiatri kring ovan beskrivna problematiker även om det sällan är en så sammansatt och omfattande problematik som i det beskrivna fallet.

Socialstyrelsen och folkhälsomyndigheten har i flera rapporter uppmärksammat att psykiska och psykosomatiska besvär i ung ålder har ökat under de senaste åren.

Tillvaron har förändrats genom deltagandet i projektet

Eftersom intervjuer med deltagare har skett vid upprepade tillfällen så har utvärderarna fått en bild av deras förändringsprocesser under tiden i projektverksamheten.

Många intervjupersoner uttryckte i den inledande intervjun att de i början av sin process inte orkat med mer än begränsad aktivitet men att kraven i projektet varit väl anpassade till vad de klarat av.

De flesta intervjupersonerna uttryckte också att huvuddelen av deras energi inledningsvis gick åt till att hantera sitt personliga mående och sin sociala situation. En del intervjupersoner föreföll även i de inledande intervjuerna allt för rädda för att ta nästa steg. Ett antal intervjupersoner menade att *"Jag prioriterar att i första hand må bra – sedan får vi se hur det blir med utbildning eller arbete"*. Även om deltagarna mådde bättre så var deras referensram initialt i hög utsträckning sjukdom och problem. *"Även om jag mår bättre nu så vet man inte vad som händer imorgon"*.

Av intervjuerna framgick stora behov av att arbeta med självbild, självinsikt, självförtroende, drivkraft, eget ansvarstagande och att fungera i grupp, något som personalen i Level Up gör.

Intervjuerna har tydliggjort att när deltagaren sedan varit med i Level Up ett tag så förändrades tillvaron:

- Med stöd av mentorn började man våga gå utanför dörren i små men ökande portioner.
- Man fick struktur på tillvaron vilket gjorde att man hade rutiner att följa, man mådde bättre och var mer aktiv. Många var dock beroende av mentorn på olika sätt för att få saker och ting gjorda.
- Dessa förändringar gjorde också att beredskapen att utbilda sig eller att arbeta ökade.

Deltagarna beskrev också att de genom projektdeltagandet:

- Var gladare
- Hade fått bättre självinsikt
- Hade bättre självförtroende
- Hade blivit inspirerade av mentorn
- Hade blivit mer sociala och tyckte inte det var lika jobbigt som förut att vara med i olika sociala sammanhang
- Mentorn hade fått dem att tänka mer positivt
- De hade brutit sin isolering och vågade gå ut
- Fler hade insett värdet av att börja motionera

I Level Up har deltagarna på ett högst påtagligt sätt kunnat förändra sin situation både vad gäller den sociala situationen, hälsan och förutsättningarna på arbetsmarknaden. Det har möjliggjorts i en process som bygger på att det inledningsvis har skapats en relation mellan projektdeltagaren och mentorn som lett till att deltagarna upplevt att de mött en person som ser dem, är engagerad i deras situation och inger trygghet och förtroende.

Under Level 1 har deltagaren träffat sin mentor frekvent för att prata, tillsammans göra olika aktiviteter och för att med stöd av olika reflektionsövningar tydliggöra vad individen vill skapa för framtidsmöjligheter och vilka olika strategier som skulle kunna leda fram till det individuella målet.

Deltagaren har stärkts genom hela projektet men främst på Level 1 och på Level 2 av olika insiktskapande, vägledande och coachande samt hälsofrämjande och sociala aktiviteter.

Arbets sättet har varit en blandning av MI (Motivating Interviewing), lösningsfokuserat förhållningsätt samt 7TJUGO. Det har handlat om vägledning genom frågor och övningar som initierat tankeprocesser. 7TJUGO materialet med olika övningar har utgjort ett grundläggande verktyg för

reflektion och insiktsskapande men mentorer och utbildare har också använt andra slags övningar. Metodiken har också förankrats genom information och utbildning till deltagarna i 7TJUGO.

På Level 3 har det skapats möjligheter genom förberedande insatser för utbildning eller arbete. Detta har främst handlat om dels förberedelse för utbildning genom aktiviteten Uppladdningen och dels praktik via arbetsmarknadsenheterna där mentorerna har varit anställda.

En viktig del i deltagarprocessen har varit uppföljningen. Den har skett under projektprocessen genom kontinuerlig kontakt med mentorn och efter avslut under en tremånadersperiod. Ett antal deltagare har velat ha längre uppföljningsperioder.

Deltagarna upplever att det har funnits en bra struktur i processen och det har upplevts som motiverande att uppnå nästa level. Levlarna har tydliggjort att det har skett en utveckling. Genom att mentorerna och utbildarna har uppmärksammat varje deltagare på ett engagerat och stödjande sätt så har ungdomen efter kortare eller längre perioder fått tillgång till sina egna resurser. Det har varit en hjälp till självhjälp som i många fall har lett till att den egna delaktigheten och ansvarstagandet har ökat.

Det som deltagarna har uppgett i intervjuerna överensstämmer väl med de resultat som de genomförda enkäterna har visat. Som framgått av rapporten har många deltagare som en följd av ovan beskrivna förändringar i det dagliga livet börjat kunna planera för utbildning och arbete och senare lyckats nå dessa mål.

Tre kraftfält som understött förändringsprocesserna

Som framgår av rapporten har nästan hälften av deltagarna i projektet uppnått målen utbildning eller arbete. Efter att under långa perioder av utanförskap få möjlighet att förändra sin tillvaro har naturligtvis betytt oerhört mycket för dessa personer. Utvärderingen visar att framförallt tre kraftfält har haft betydelse för att skapa förutsättningar för projektdeltagarna att förändra sin livssituation. Dessa kraftfält berör såväl individ- som projektnivå.

Vilja och drivkraft har varit en viktig förutsättning på individnivå. Enda kravet för att få delta i projektet, förutom att remittenten bedömt att man tillhör målgruppen, har varit att ungdomen har velat delta och att man initialt velat träffa sin mentor kontinuerligt. En viktig skillnad mellan deltagare som har lyckats nå utbildning eller arbete och de deltagare som inte har gjort det är att de först nämndas vilja kännetecknats av en stark drivkraft att vara motorn i sin egen förändringsprocess.

På projektnivå har personalens engagemang och uthållighet varit en framgångsfaktor. En viktig resurs i verksamheten, förutom projektpersonalens kompetens, har varit att de personliga förändringsprocesserna har tillåtit ta tid. Detta gäller både omfattningen i stödtid och utsträckningen av de individuella processerna över tid. Detta har också varit ett gemensamt förhållningssätt som stötts av projektets arbetsmetodik. Uppföljningen av deltagarnas tid i projektet visar att 66 procent av de ungdomar som nått målet utbildning eller arbete hade deltagit i projektet 1 år eller längre tid.

På individnivå har deltagarnas förutsättningar för att kunna ta till sig projektets resurser varit ytterligare en viktig förutsättning för resultat och effekter. En verksam del i metodiken har varit kombinationen av individstöd genom hela processen genom mentorn samt de insatser som erbjudits på Level 2 och 3. Alla deltagare har dock inte klarat av att gå från individaktivitet till aktivitet i grupp på Level 2. De som har gjort det uttrycker en mycket stor nytta med att ha kunnat få del av

både mentorsstödet och gruppaktiviteten på Level 2. Den senare har handlat om att lära sig mer om sig själv, hur man kan fungera tillsammans med andra i grupp och att se vilka möjligheter man har till utbildning och arbete utifrån sina egna resurser. Många av de intervjuade deltagarna har uttryckt att det var i samband med aktiviteten på Level 2 som den personliga utvecklingen tog fart.

Det handlar om att man i det skedet av projektprocessen hade nått en insikt om att man själv har möjligheter till utbildning och arbete, att man fått ökat självförtroende och tro på sig själv samt att man förstått att det är jag själv som måste vara den som tar beslut och gör val som leder till utveckling.

I grunden handlar deltagarnas framgångar om att de genom projektet i högre utsträckning än i tidigare insatser fått del av ett individuellt anpassat stöd som utgått från en helhetssyn på individen och dennes livssituation. Även om fokus har varit att den individuella projektprocessen skulle sluta i utbildning eller arbete så har här och nu-situationen i deltagarens personliga livssituation varit utgångspunkten.

En mycket viktig faktor har också varit att mentorer och utbildare har visat att de trott på deltagarnas resurser och förmåga att förändra sin situation och att deltagarna samtidigt har trott på att mentorer och utbildare har haft förmågan att ge dem det stöd de behövt i den personliga utvecklingsprocessen.

Beskrivning av några deltagarprocesser

Ovanstående beskrivs bäst utifrån deltagarnas egna beskrivningar av vad som hänt. I detta avsnitt redovisas därför ett antal representativa deltagarprocesser.

Deltagare 1

Deltagare 1 inleder med att berätta om hur hen kom med i projektet: "Innan jag deltog i Level Up så var jag utan någon sysselsättning. För att göra något så var jag med i Daglig Verksamhet där dom hade ett café på onsdagar där man kunde komma och ta en kopp kaffe och bara vara en stund. Det var en personal på Daglig Verksamhet som började prata om Level Up och föreslog att jag kunde träffa en mentor i projektet. Så vi bokade en tid och det jag fick information om lät intressant så dagen efter ringde jag mentorn och sa att jag var intresserad och ville vara med"

Deltagaren fortsatt berätta: "Jag deltog i projektet av den anledningen att jag gick hemma och jag visste inte riktigt vad jag skulle göra för att jag kände att jag inte platsade på Daglig Verksamhet. Jag hade liksom inget att förlora utan ville testa vad detta kunde leda någonstans. Det fanns inga andra relevanta möjligheter för mig att ta nästa steg i livet så varför inte testa detta.

Jag har gått alla levlar i projektet, från början så hade jag inte inga direkta mål vad jag ville göra, förutom att jag nån gång ville utbilda mig till massör, men att bara ha slutbetyg från 9:an skulle jag inte komma långt på. Men det fanns inte heller på kartan att jag skulle börjar skolan igen. Så kort och gott så hade jag inte några mål med att gå med i projektet".

Om sina kontakter med mentorn säger den intervjuade att: "Jag hade samma mentor hela tiden på Level Up även när jag gick på steg 2 och 3, och kontakten mellan oss har varit kalas. Jag har fått det stödet jag har velat och hon har alltid lyssnat på mig och jag har även kunnat prata med henne om jobbiga saker som har påverkat mig men vi har också skrattat en massa ihop. Hon har även stöttat mig och följt med på möte med Försäkringskassan angående min ersättning och även när jag har gjort en ansökan till Försäkringskassan".

Den intervjuade berättar sedan om aktiviteterna i projektet: *"På steg 1 så tog vi det lugnt, vi träffades cirka en gång i veckan, sen hade vi även kontakt via sms, vi gick promenader, fikade på Crossroad, åkte till Alingsås för att bowla och äta lunch, vid ett tillfälle i somras samlades dom som kunde nere vid badet och spelade kub och fikade. Det var intressant att gå hos Yasmin på level 2 för det vi pratade var om allt möjligt så som samhället, vad man hade för inställningar till saker och ting, hur man kunde tänka, vad är det som gör att man till exempel inte vågar ta nästa steg, vad är det som skrämmer? Efter varje gång jag var på den kursen så satte alltid Yasmin igång saker och ting i mitt huvud, hon såg att jag utvecklades mer och mer för varje gång, hon såg att jag var envis och hon kunde verkligen testa mig på frågor men att det var helt okej att säga pass så gav hon sig. På det sättet var det roligt att vara där och även att göra små gruppövningar, samtal och sånt. Det som jag också kommer ihåg var att vi pratade mycket om självkänslan, och även om mål, vad man hade för mål och hur skulle man göra för att lyckas, delmål, att man måste hela tiden sätta upp delmål för att komma i mål. Att man också ska belöna sig själv är viktigt och det behöver då inte kosta något för att belöna sig själv. När steg 2 började gå mot sitt slut så fick jag bekräftelse även om jag fick det innan med, så visste Yasmin att jag skulle fixa det här när jag började prata om att börja skolan, alltså Vara Folkhögskola. Jag visste att jag skulle fixa det med men jag var rädd att ta det steget, men jag vann över min känsla och jag sökte in till Vara Folkhögskola."*

Deltagare började också på Vara Folkhögskola för att få gymnasiebehörighet. Hen trivs bra och studierna går bra. Deltagaren avslutar med att säga att: *"Projektet har varit positivt och jag ångrar mig inte att jag gick med i detta. Jag rekommenderar alla som får chansen att gå med i Level Up för det är och har varit en spännande resa för mig"*.

Deltagare 2

Intervjupersonen uppger att hen under uppväxten var inblandad i slagsmål, alkoholmissbruk och kriminalitet. Problem under skoltiden resulterade i avbruten skolgång. Hen har såväl fysiska som psykiska problem som har gjort att hen har aktivitetsersättning från Försäkringskassan. Deltagarens primära mål har varit att komma i arbete för att, som hen själv uttryckte det, det ingår i ett meningsfullt liv och att vilja försörja sig själv. Hen har gradvis, genom en mycket stark drivkraft och motivation, förflyttat sig närmare en förankring på arbetsmarknaden genom praktik, provanställning och numera tillsvidareanställning på deltid. Trots att hens anställning negativt påverkar ersättningen från Försäkringskassan innan hen kan arbeta heltid så är hens uppfattning att jobbet betyder så mycket att det är värt det. Arbetet uppfattas ge möjligheter till en meningsfull livssituation genom att få ta ansvar, träffa andra, lära sig nya saker och utveckla sin sociala kompetens.

Hen ser både mentorsfunktionen och gruppverksamheten som avgörande för de framsteg hen har gjort.

Hen beskriver vägen genom projektet på följande sätt:

"Under perioden i Level 1 så var jag väldigt tillbakadragen, sa inte så mycket på grund av min sociala fobi. Minns att vi fikade en del, för att jag just skulle komma ut bland människor vill jag tro. Successivt blev det bättre och bättre, troligtvis utan att jag märkte det själv. Det är först nu när jag reflekterar tillbaka på den tiden som jag ser att det är en jättestor skillnad."

Sen kom level 2. Det var här jag trodde att allt skulle fallera för mig, att börja i en grupp och sitta med andra människor, fika med andra människor, allmänt kallprata med andra människor, vilket aldrig hade fungerat innan. Vet att jag tyckte det var extremt jobbigt första gångerna när jag gick dit. Men eftersom det var en så

liten grupp så tänkte jag, jag ignorerar allt och fokuserar på det som händer nu, det vi pratar om i gruppen. I kombination med början till rätt medicinering så började jag ta in hur mycket information som helst, om hur man förhåller sig till andra medmänniskor och att människor är olika. Alla människor klarar inte att man är 100% rak. Man får läsa personer och analysera helt enkelt. Alla människor är olika och så är även förhållningssättet man kan ha mot alla.

Sen kom level 3 och det är precis som både level 1 och level 2, en pusselbit i mitt liv som jag behövde vid just det tillfället. På grund av min problematik, så var det ganska svårt att hitta ett ställe som jag kunde arbets-träna på, skulle jag tro. Men min mentor löste situationen efter mina kriterier och jag började arbetsträna med en person inom fixartjänst i Vara. Jag trivdes hur bra som helst, inte en dag var den andra lik. Jag träffade jättemånga intressanta människor. Hade allmänt trevligt hela tiden, och kunde prata om allt mellan himmel och jord med min kollega. Min kollega gav mig mer och mer ansvar allt efter som tiden gick, vilket gjorde att min motivation och mitt välmående byggdes på väldigt snabbt.

Sen kom level 4 - det gick så fort så det enda jag kommer ihåg är det negativa, och det är väl att man fasades ut från Level up i en jävla fart. Jag personligen hade gärna haft möjligheten med uppföljningsmöten var tredje månad under 12 månader minst! Det jag menar är att arbetslivet skapar stress för alla människor, går man in i väggen, vart är man då? är det på ruta ett? Jag vet inte och vill inte veta heller”.

Vid den tredje intervjun med denne deltagare så jobbade hen kvar på samma företag som tidigare, har kommit in i jobbet, trivs bra på arbetsplatsen och börjar fundera på att gå upp på heltid men känner sig inte riktigt redo ännu.

Deltagare 3

Hen har varit utanför arbetsmarknaden under mycket lång tid med försörjning i form av sjukpenning. Betydande psykisk ohälsa i form av depression, ångest, ADHD, social fobi med mera. Erhållit både individuell terapi och gruppterapi genom sjukvården under ett antal år samt parallellt insatser genom boendekommunen utan att kunna förändra sin situation.

Under hela projektprocessen i Level Up har dock hen uppvisat en hög motivationsnivå och varit mycket delaktig i sin förändringsprocess samt själv aktivt tagit ansvar för sin situation. Studerar nu och trivs utmärkt med detta.

Hen upplever själv att resultatet av projektdeltagandet har blivit så positivt på grund av att:

- Det inte varit några avbrott mellan levlarna.
- Verksamheten bygger upp individen efterhand.
- Mentorn har känt till vad hen motiveras av.
- Skolmiljön där hen studerar är en trygghet genom att det finns struktur i studierna och att hen ingår i ett sammanhang på skolan.

Vid den avslutande intervjun nyligen hade hen klarat sina gymnasiestudier och stod inför att lämna den trygga tillvaron på folkhögskolan. I samband med detta hade hen åter tagit kontakt med mentorn om den osäkerhet hen kände inför framtiden. En tid till studievägledare ordnades då ett alternativ framåt är fortsatta studier på högskolenivå. Samtidigt uppger den intervjuade att ett annat alternativ kan vara att jobba en period för att tjäna ihop pengar för att göra en långresa.

Deltagare 4

Hen är avslutad ur projektet till längre yrkesutbildning utbildning som hen slutförde 2018. Deltog i projektets alla levlar. Hen är lite av en mönsterdeltagare som har gått från level till level och ganska tidigt hittade sin motivation och denna har sedan förstärkts. När hen kom in i Level Up visste hen inte vad hen ville göra. Vägen till den utbildning hen har genomfört har gått via mentorskontakt, gruppaktivitet på Level 2, praktik och sommarjobb innan hen påbörjade den tvååriga utbildningen. När hen kom in i projektet var tanken först jobb som tidigare men sedan insåg hen att Level Up *"Inte var ett projekt som andra och att man kunde reflektera över vad man ville själv"*.

Hen hade vid den avslutande intervjun en klar uppfattning om vilken slags jobb som hen ville arbeta med efter utbildningen och vad som krävs i ett sådant jobb.

Hen uttryckte nyttan med projektet så här:

- Kan använda det jag har lärt mig i projektet i min utbildning samt nuvarande praktik.
- Deltagandet i Level 2 förändrade hur jag såg på mig själv och andra. Började bete mig på ett annat sätt.
- Vet vad de som har det svårt går igenom.
- Ser varje person för vad den är.
- Viktigt att visa respekt.
- Ett positivt bemötande och att se möjligheter öppnar dörrar.

Hen ville lyfta fram att:

- Livet har förändrats på ett mycket positivt sätt genom deltagandet i Level Up.
- Det gick fort när hen fick rätt sorts hjälp. Betydelsefullt att hen fick börja om från början.
- Motivationen är avgörande för att lyckas.
- Frivilligheten i processen stödjer motivationen. *"På myndigheten säger man vad du ska göra men i Level Up frågar man vad vill du göra."*
- Personal måste kunna se och frigöra resurser.
- Det behöver skapas möjligheter i relation till utbildning/arbete.
- Personalen behöver utgå från individen och se helheten.
- Hen behövde tydlig vägledning.

Den här personen har gått från arbetslöshet och bristande framtidstro till att nu utbilda sig med mycket goda möjligheter till arbete. Hen har i högsta grad varit delaktig i sin egen förändringsprocess samt tagit ansvar för denna.

Deltagare 5

När hen började i Level Up så visste hen inte vad hen ville och upplevde sig inte ha så många valmöjligheter eftersom hen knappt hade klarat grundskolan. Till att börja med erbjöd Arbetsförmedlingen en utbildning för arbete inom vården men det fungerade inte på grund av hens ADD. Därefter föreslog arbetsförmedlaren deltagande i Level Up. Hen har deltagit i projektet på alla nivåer och hade vid den andra intervjun nyligen fått tillsvidareanställning i ett större industriföretag.

Från början upplevdes gruppverksamheten i projektet som jobbig men meningsfull. Den bidrog till att skapa klarhet i vad hen ville göra och hur hen skulle gå tillväga för att nå det målet. *"Jag började fundera på vad jag skulle göra med mitt liv".*

Sedan fick hen tips om att ta truckkort och det ena ledde till det andra. Intervjupersonen uppgav att *"Jag hade bekymmer till i förrgår"*, (det var då hen fick sin anställning). *"Nu är min livssituation bra, jag äter, sover och jobbar"*, avslutade intervjupersonen.

Vid en tredje intervju nyligen firade deltagaren två år på jobbet. Intervjupersonen beskrev framgångsfaktorerna i projektet som en engagerad mentor som trott på hens förmåga och stöttande föräldrar.

Resultat och effekter i relation till syfte och mål

Resultat och effekter beskrivs i huvudsak utifrån av projektet till Statistiska Centralbyrån redovisade data kring deltagarna. Beskrivningarna relateras till följande projektmål på individnivå:

- Projektet förväntas ha *210 deltagare, 126 kvinnor och 84 män*.
- 50 procent av projektets deltagare ska efter genomgången projektverksamhet avslutas till ett anpassat arbete eller till studier (Level 4).
- 25 procent av projektets deltagare ska närma sig arbetsmarknaden genom praktik eller kompetenshöjande insats (Level 3).

För att kunna analysera verksamhetens resultat och effekter i förändringsprocesserna på individnivå har det varit nödvändigt att ta i beaktande faktorer knutna till projektdeltagarna, faktorer i projektet och faktorer i omvärlden. Detta har förutsatt olika former av informationsinhämtning, i första hand från de som har berörts av projektet men också genom att ta tillvara andras verksamheters erfarenheter samt aktuell forskning.

Underlag för denna utvärderingsrapport utgörs i huvudsak av:

- Data hämtade ur projektets rapporter till ESF-kontoret och till Statistiska Centralbyrån (SCB) samt data från Samordningsförbundets sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning (SUS).
- Redovisningar från mentorerna om avslutade och till Level Upgrade överförda deltagare.
- Intervjuer av deltagare enskilt och i grupp.
- Intervjuer i grupp i varje kommun med mentorer och samverkanspartners.
- Intervjuer med representanter i projektets styrgrupp.
- Kontinuerliga personliga avstämningar med projektledare och representant för projektägaren.
- Deltagande i möten med projektets mentorsnätverk.

Förutom ovanstående har undertecknad gjort omvärldsstudier genom att ta del av relevanta dokument och rapporter.

Deltagarvolym och deltagargruppens karakteristika

Projektet angav i ansökan som mål att 350 ungdomar, 210 kvinnor och 140 män, skulle kunna delta i verksamheten. Det blev dock tidigt i projektprocessen uppenbart att projektet inte skulle kunna nå målet att 350 ungdomar skulle kunna delta på grund av att varje deltagare behövde stöd under betydligt längre perioder än vad som förutsetts initialt. En revidering av detta mål har skett två gånger. Den slutliga målnivån för antal deltagare uppgår till 210 deltagare, 126 kvinnor och 84 män.

Deltagargrupp fördelad efter kön samt nuvarande projektstatus

Av tabell 1 framgår att projektets reviderade volymmål har uppnåtts då sammanlagt 219 ungdomar, (92 kvinnor och 127 män) har skrivits in i projektet men fördelningen mellan könen är däremot helt motsatt den planerade. Projektet har haft 42 procent kvinnor och 58 procent män mot planerade 60 procent kvinnor respektive 40 procent män.

Tabell 1 - Deltagargrupp fördelad efter kön samt nuvarande projektstatus						
Status/Kön	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Avslutade deltagare	80	90	170	47%	53%	78%
Överförda till Level Upgrade	12	37	49	24%	76%	22%
Totalt antal projektdeltagare	92	127	219	42%	58%	100%

Av hela projektdeltagargruppen har 170 ungdomar, (80 kvinnor och 90 män) fullföljt sin process inom ramen för projektet och 49 ungdomar (12 kvinnor och 37 män) överförs i Level Upgrade, fortsättningen efter projektet.

Avslutade deltagare fördelade efter kön och boendeort

Fem kommuner har deltagit i projektet Level Up. Eftersom en del av deltagarna vid projektets slut antingen har hunnit fullfölja sina utvecklingsprocesser eller avbryta deltagandet och andra har förts över i Level Upgrade så redovisas separata tabeller för avslutade deltagare respektive deltagare som fortsätter i Level Upgrade. Av tabell 2 framgår antalet avslutade deltagare fördelat på kön och boendeort samt vilken andel av gruppen avslutade deltagare som respektive ort står för.

Tabell 2 - Avslutade deltagare fördelade efter kön och boendeort						
Boendeort/Kön	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Götene	12	21	33	36%	64%	19%
Vara	10	12	22	45%	55%	13%
Skara	29	29	58	50%	50%	34%
Lidköping	20	25	45	44%	56%	27%
Essunga	9	3	12	75%	25%	7%
Summa	80	90	170	47%	53%	100%

Som framgår av tabellen har Skara och Lidköping haft flest avslutade deltagare. De olika orterna har haft en skiftande fördelning av deltagare i förhållande till vilken myndighet som anvisat deltagare.

Medan Lidköping, Vara och Essunga i huvudsak har haft deltagare från Försäkringskassan så har Götene och Skara en mer blandad inremittering med flest från Arbetsförmedlingen och kommunerna.

Det finns också skillnader sett till kön. Götene har haft en betydligt större andel manliga projektdeltagare medan Essunga har haft en tydlig övervikt av kvinnliga projektdeltagare.

Deltagare överförda till Level Upgrade fördelade efter kön och boendeort

Könsfördelningen är betydligt jämnare i gruppen avslutade deltagare jämfört med hela deltagargruppen, 47 procent kvinnor och 53 procent män. Däremot är den extremt ojämn i gruppen som överförs till Level Upgrade, 24 procent kvinnor respektive 76 procent män.

Tabell 3 - Deltagare överförda till Level Upgrade fördelade efter kön och boendeort						
Boendeort/Kön	Antal			Fördelning i procent		
	Kvinnor	Män	Alla	Kvinnor	Män	Alla
Götene	1	6	7	14%	86%	14%
Vara	6	6	12	50%	50%	25%
Skara	0	3	3	0%	100%	6%
Lidköping	4	17	21	19%	81%	43%
Essunga	1	5	6	17%	83%	12%
Summa	12	37	49	24%	76%	100%

Vid styrgruppsmöte 2019-05-06 redovisade representanter för de ingående kommunerna hur de avser att genomföra sina verksamheter efter projektets slut inom ramen för tecknad överenskommelse om deltagande i Level Upgrade. Det framgick då att Skara och Vara redan hade startat de nya verksamheterna. I Skara ingår arbetet med deltagare som har behov av stöd i enlighet med 7TJUGO metodik i en större plattform, AME Spectra, där deltagarna kommer att få del av mentorskontakt under en begränsad period på 8 veckor under Level 1 med möjlighet till förlängning efter behov. Gruppverksamheten på Level 2 bedrivs i egen regi under 8 veckor. De andra kommunerna har påbörjat eller planerat liknande upplägg men utan tidsbegränsning av mentorskontakten. Precis som i Skara så har verksamheten i Vara startat redan innan projektets slut. I de övriga kommunerna har verksamhetsstarter skett i samband med att genomförandefasen i Level Up avslutades 2019-04-30.

Som framgår av tabell 3 ser det mycket olika ut hur många deltagare på respektive ort som överförs till Level Upgrade. De största volymerna finns i Lidköping och Vara. Detta beror delvis på att man på dessa orter har haft flest deltagare från Försäkringskassan vilka har behövt betydligt längre tid i projektet än remitterade från Arbetsförmedling och kommun.

Bakgrundsdata för deltagargruppen

En brist i projektets uppföljning är att det till stor del saknas sakuppgifter om deltagarnas bakgrund utöver kön, ålder, utbildningsbakgrund, försörjning och remittent. Detta har minskat möjligheterna

att förstå faktorerna bakom framgångsrika respektive mindre framgångsrika individuella utvecklingsprocesser. Det hade till exempel varit betydelsefullt att ha haft tillgång till uppgifter om deltagarnas vårdkontakter och hälsosituation samt om vari deras kontakter med olika myndigheter har bestått och vilken typ av stöd som deltagarna har fått tidigare. Detta är dock något som skulle kunna göras i efterhand genom någon form av forskningsstudie med tanke på projektets goda resultat.

Den könsmässiga fördelningen har framgått av ovan tabeller. Åldersmässigt har deltagarnas medelålder vid inskrivning i projektet varit 23 år och inte skilt sig mer än marginellt åt mellan könen.

Behoven i deltagargruppen av att komplettera sin grundutbildning blir tydliga i den statistik som ingår i SUS:

- 10 procent av deltagarna i projektet har inte gått klart grundskolan.
- 42 procent har grundskola som högsta studienivå.
- 45 procent har gymnasium som högsta studienivå.
- 3 procent har någon form av eftergymnasial utbildning.

Kvinnorna i deltagargruppen har något bättre förutsättningar i jämförelse med männen.

Av statistik från SUS framgår att projektdeltagarna i genomsnitt hade haft en offentlig försörjning i drygt tre år när de påbörjade deltagandet i projektet.

Samverkanspart som anvisat deltagarna till projektet

Eftersom det finns begränsat med bakgrundsdata kring projektdeltagarna så är det svårt att bedöma tyngden och arten av den problematik som olika deltagare har haft. Det kan dock antas att deltagarna från Försäkringskassan som är beviljade aktivitetssättning har en tyngre problematik jämfört med de som har anvisats av Arbetsförmedlingen. För att få aktivitetssättning krävs att man är förhindrad att arbeta på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning. Arbetsförmedlingen förutsätter en förmåga att delta i aktiviteter under minst 10 timmar per vecka för att kunna bevilja insatser. Deltagare som anvisats från kommunerna är ungdomar som har uppburit försörjningsstöd under längre perioder på grund av arbetslöshet och andra behov. Information från deltagare och personal har visat att det har funnits deltagare med sammansatt och komplicerad problematik oavsett vilken myndighet man har haft kontakt med före projektet. Generellt görs bedömningen att de deltagare som anvisats från Försäkringskassan har haft en tyngre problematik än deltagare anvisade av kommunen och Arbetsförmedlingen. De deltagare som har anvisats från Arbetsförmedlingen har i hög utsträckning själva uppfattat sig vara närmare utbildning eller arbete än övriga.

I tabellerna 4-6 redovisas samtliga projektdeltagare, avslutade projektdeltagare respektive deltagare överförda till Level Upgrade fördelade efter kön och remittent.

Tabell 4 - Samtliga projektdeltagare fördelade efter kön och remittent						
Remittent/Kön	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Arbetsförmedling	33	28	61	54%	46%	28%
Försäkringskassa	39	49	88	44%	56%	40%
Kommun	20	50	70	29%	71%	32%
Summa	92	127	219	42%	58%	100%

Tabell 5 - Avslutade deltagare fördelade efter kön och remittent						
Remittent/Kön	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Arbetsförmedling	31	22	53	58%	42%	31%
Försäkringskassa	34	34	68	50%	50%	40%
Kommun	15	34	49	31%	69%	29%
Summa	80	90	170	47%	53%	100%

Tabell 6 - Deltagare överförda Level Upgrade fördelade efter kön och remittent						
Remittent/Kön	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Arbetsförmedling	2	6	8	25%	75%	16%
Försäkringskassa	5	15	20	25%	75%	41%
Kommun	5	16	21	24%	76%	43%
Summa	12	37	49	24%	76%	100%

Av hela deltagargruppen har som framgår Försäkringskassan anvisat 40 procent, kommunerna 32 procent och Arbetsförmedlingen 28 procent. Relaterat till kön så har kommunerna en mycket hög andel män, Försäkringskassan en tydlig dominans av manliga deltagare medan Arbetsförmedlingen har anvisat tämligen jämnt sett till kön, med en liten övervikt för kvinnor.

Om man enbart ser till gruppen avslutade deltagare så har Försäkringskassan anvisat 40 procent av deltagarna, Arbetsförmedlingen 31 procent och kommunerna 29 procent. Även i denna grupp är könsskillnaderna tydliga mellan remittenterna. Försäkringskassan har anvisat en lika stor andel kvinnor som män, Arbetsförmedlingen har anvisat betydligt fler kvinnor än män och kommunerna har anvisat betydligt fler män.

I den grupp av ungdomar som fortsätter i Level Upgrade är deltagare anvisade av kommunerna, 43 procent, medan Försäkringskassan har anvisat 41 procent och Arbetsförmedlingen 16 procent. Fördelningen i den här gruppen kan antas ha påverkats av situationen i Arbetsförmedlingens organisation. I denna grupp dominerar män oavsett remittent.

Initialt var, enligt projektledaren, tanken att en lika stor andel deltagare skulle anvisas av vardera myndighet. Relaterat till detta har Försäkringskassan anvisat en betydligt större andel och de två övriga organisationerna en mindre andel. Orsakerna torde vara dels hur aktiva respektive myndighet har varit i att använda projektet som resurs och dels i hur verksamheterna på de olika orterna har haft behov av att göra insatser för olika delmålgrupper inom ramen för projektets breda målgruppsbeskrivning. De könsmässiga skillnaderna speglar i stort fördelningen hos respektive myndighet utifrån deras tolkning av målgruppsbeskrivningen.

Inskrivningstid i projektet för samtliga deltagare fördelat på kön

Personal och deltagare har sett det som viktigt att de individuella utvecklingsprocesserna har fått ta den tid som har behövts. Som framgår av nedanstående tabeller så har många deltagare varit med i projektet under lång tid innan de har avslutats.

Tabell 7 - Inskrivningstid för avslutade deltagare fördelat på kön						
	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
1 månad eller kortare	4	3	7	5%	3%	4%
2-3 månader	4	6	10	5%	7%	6%
4-5 månader	6	8	14	8%	9%	8%
6-7 månader	8	7	15	10%	8%	9%
8-9 månader	4	11	15	5%	12%	9%
10-11 månader	6	7	13	8%	8%	8%
12-13 månader	12	14	26	15%	15%	15%
14-15 månader	7	14	21	8%	15%	12%
16-17 månader	5	4	9	6%	5%	5%
18 månader eller längre tid	24	16	40	30%	18%	24%
Totalt	80	90	170	100%	100%	100%

Tabell 8 - Inskrivningstid för överförda deltagare Level Upgrade fördelat på kön						
	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
1 månad eller kortare	3	5	8	25%	14%	16%
2-3 månader	0	7	7	0%	19%	14%
4-5 månader	2	3	5	17%	8%	11%
6-7 månader	3	4	7	25%	11%	14%
8-9 månader	0	2	2	0%	5%	4%
10-11 månader	0	4	4	0%	11%	8%
12-13 månader	0	3	3	0%	8%	6%
14-15 månader	1	3	4	8%	8%	8%
16-17 månader	0	0	0	0%	0%	0%
18 månader eller längre tid	3	6	9	25%	16%	19%
Totalt	12	37	49	100%	100%	100%

Sett till hela gruppen avslutade deltagare så har 44 procent deltagit i projektet kortare tid än 12 månader, 32 procent har deltagit 12-17 månader och 24 procent 18 månader eller längre tid. Skillnaderna sett till kön är betydande. Kvinnorna har betydligt längre perioder av deltagande jämfört med männen innan de har avslutats. I gruppen kvinnor har 41 procent deltagit kortare tid än 12 månader, 29 procent har deltagit 12-17 månader och 30 procent 18 månader eller längre tid. Bland männen är motsvarande siffror 47 procent, 35 procent och 18 procent.

Deltagare som har överförs till Level Upgrade består både av deltagare som nyligen har skrivits in i projekt och av deltagare som redan har deltagit en längre tid. De könsmässiga skillnaderna finns också i denna grupp.

Efter hur lång deltagandetid har resultat uppnåtts?

Tabell 9 visar uppnådda resultat efter projektdeltagande relaterat till tid i projektet.

Tabell 9 - Avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på tid						
	Antal			Andel i procent		
	<12	12-17	18>	<12	12-17	18>
Arbetar som anställd	13	11	17	18%	20%	43%
Arbetar i egen verksamhet	-	1	-	0%	2%	0%
Studerar	13	16	9	18%	29%	23%
Har lärlingsplats	-	1	-	0%	2%	0%
Praktiserar	2	3	-	3%	5%	0%
Söker arbete	-	2	1	0%	4%	2%
Annat	46	22	13	61%	38%	32%
Summa	74	56	40	100%	100%	100%

Resultaten visar att övergångar sker efter olika lång tid för olika deltagare, vilket indikerar stödbehov under olika lång tid för att komma i utbildning eller arbete. Detta borde vara en självklarhet eftersom de individuella behoven och förutsättningarna är högst olika. Detta är dock något som de reguljära verksamheterna, framförallt inom arbetsmarknadspolitiken historiskt inte har tagit hänsyn till och som före inträdet i projektet har lett till upprepade misslyckanden för många av projektdeltagarna.

Sett till de använda tidsintervallerna så visar tabell 9 att:

- I gruppen som har deltagit kortare tid än 12 månader (74 personer) så var 64 procent efter projektet varken i utbildning eller anställning medan 36 procent hade en anställning eller studerade.
- I gruppen som har deltagit 12-17 månader (56 personer) så var 49 procent efter projektet varken i utbildning eller anställning medan 51 procent hade en anställning eller studerade.
- I gruppen som har deltagit 18 månader eller längre tid (40 personer) så var 34 procent efter projektet varken i utbildning eller anställning medan 66 procent hade en anställning eller studerade.

Tabellen visar att så gott som lika många övergångar till utbildning eller arbete har skett under de olika tidsperioderna. 26 övergångar har skett innan 12 månaders projektdeltagande, 28 övergångar har inträffat efter 12-17 månaders deltagande i projektet och 26 övergångar har skett efter 18 månader eller längre tids projektdeltagande. Detta är en mycket viktig erfarenhet som har gjorts i projektet.

Avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på kön

Tabell 10 visar avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden efter avslut ur projektet.

Tabell 10 - Avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på kön						
	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Arbetar som anställd	18	23	41	23%	26%	24%
Arbetar i egen verksamh	1	0	1	1%	0%	1%
Studerar	21	17	38	26%	19%	22%
Har lärlingsplats	0	1	1	0%	1%	1%
Praktiserar	2	3	5	3%	3%	3%
Söker arbete	1	2	3	1%	2%	2%
Annat	37	44	81	46%	49%	47%
Summa	80	90	170	100%	100%	100%

Som framgår har lika många kvinnor och män avslutats till anställning eller studier. Eftersom färre kvinnor än män har deltagit i projektet så har en större andel kvinnor, 50 procent, jämfört med män, 45 procent, kommit i arbete eller utbildning efter projektets slut. Om man enbart ser till avslut till en anställning så har en större andel av männen uppnått denna målsättning medan det är tvärtom när det gäller målet utbildning då en större andel kvinnor har påbörjat studier. Detta bekräftar ytterligare den ojämlikhet som rådde mellan könen innan projektet.

Avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat per remittent

Som framgått ovan har en flexibel tidsram för deltagande i projektet varit en tydlig framgångsfaktor. Av nedanstående tabell framgår att projektverksamheten har nått olika resultat beroende på vilken organisation som har remitterat deltagaren. Utvärderingsmaterialet visar att:

- Remitterade deltagare från Arbetsförmedlingen står för 44 procent av avsluten till arbete eller studier.
- Remitterade deltagare från Försäkringskassan står för 31 procent av avsluten till arbete eller utbildning.
- Remitterade deltagare från kommunerna står för 25 procent av avsluten till arbete eller utbildning.

Tabell 11 - Avslutade AF-deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på kön

	Antal			Fördelning i procent		
	Kvinnor	Män	Alla	Kvinnor	Män	Alla
Arbetar som anställd	10	9	19	32%	41%	36%
Arbetar i egen verksamh	0	0	0	0%	0%	0%
Studerar	9	6	15	29%	27%	28%
Har lärlingsplats	0	0	0	0%	0%	0%
Praktiserar	0	0	0	0%	0%	0%
Söker arbete	0	0	0	0%	0%	0%
Annat	12	7	19	39%	32%	36%
Summa	31	22	53	100%	100%	100%

Tabell 12 - Avslutade FK-deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på kön

	Antal			Fördelning i procent		
	Kvinnor	Män	Alla	Kvinnor	Män	Alla
Arbetar som anställd	4	6	10	12%	18%	15%
Arbetar i egen verksamh	1	0	1	3%	0%	1%
Studerar	9	5	14	26%	15%	21%
Har lärlingsplats	0	0	0	0%	0%	0%
Praktiserar	2	1	3	6%	2%	4%
Söker arbete	0	0	0	0%	0%	0%
Annat	18	22	40	53%	65%	59%
Summa	34	34	68	100%	100%	100%

Tabell 13 - Avslutade kommun-deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på kön						
	Antal Kvinnor	Antal Män	Alla	Fördelning i procent		
				Kvinnor	Män	Alla
Arbetar som anställd	4	7	11	27%	21%	23%
Arbetar i egen verksamh	0	0	0	0%	0%	0%
Studerar	3	6	9	20%	18%	19%
Har lärlingsplats	0	1	1	0%	3%	2%
Praktiserar	0	2	2	0%	6%	4%
Söker arbete	1	2	3	7%	6%	6%
Annat	7	15	22	46%	46%	46%
Summa	15	33	48	100%	100%	100%

Särredovisningarna myndighet för myndighet visar att 64 procent av de 53 deltagare som har anvisats av Arbetsförmedlingen har uppnått målen arbete eller utbildning. Tabell 11 visar också att män anvisade av Arbetsförmedlingen sammantaget har bättre resultat, 68 procent, än kvinnor anvisade av Arbetsförmedlingen, 61 procent.

Av tabell 12 framgår att 37 procent av de 68 deltagare som har anvisats av Försäkringskassan har uppnått målen arbete eller utbildning. Tabell 12 visar också att kvinnor anvisade av Försäkringskassan sammantaget har bättre resultat, 41 procent, än män anvisade av Försäkringskassan, 33 procent.

Av tabell 13 framgår att 42 procent av de 48 deltagare som har anvisats av kommunerna har uppnått målen arbete eller utbildning. Tabell 13 visar också att kvinnor anvisade av kommunerna sammantaget har bättre resultat, 47 procent, än män anvisade av kommunerna, 39 procent.

Ovan resultatskillnader är de förväntade i relation till den skiftande tyngden i deltagarnas problematik beroende på vilken verksamhet de har haft kontakt med tidigare.

Avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden beroende på ort

Det framgår också av utvärderingen att resultaten skiljer sig beroende på bostadsort, vilket framgår av tabell 14.

Tabell 14 - Antal avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på ort						
	Antal Götene	Vara	Skara	Lidköping	Essunga	Alla
Arbetar som anställd	8	2	19	10	2	41
Arbetar i egen verksamh	0	1	0	-	-	1
Studerar	4	5	15	9	5	38
Har lärlingsplats	0	0	1	-	-	1
Praktiserar	3	1	1	-	-	5
Söker arbete	0	0	1	2	-	3
Annat	18	13	21	24	5	81
Summa	33	22	58	45	12	170

Resultaten är genomgående bra. Skillnaderna i resultat relaterat till bostadsort kan både knytas till deltagargruppens lokala sammansättning och till delvis olika arbetssätt. De redovisade resultaten är uppmätta i anslutning till att deltagaren har avslutats ur projektet och säger således ingenting om hållbarheten i resultaten. Utvärderarna har dock intervjuat ett tjugotal deltagare 6-12 månader efter deras avslutningsdatum och i samtliga dessa fall har resultaten kvarstått.

Av tabellen framgår också att 59 procent av deltagarna i såväl Skara som Essunga har avslutats till arbete eller utbildning. I Skara hör detta samman med att en stor andel, 33 procent, har kunnat avslutas till en anställning samtidigt som 26 procent av deltagarna har påbörjat en utbildning. I Essunga har hela 42 procent av deltagarna avslutats till en utbildning medan 17 procent avslutats till en anställning. Antal personer som har deltagit i Skara respektive i Essunga skiljer sig väsentligt åt. Resultaten i Essunga baseras på sammanlagt 7 personer medan resultaten i Skara baseras på 34 personer.

Anställningsvillkor

Av tabellerna 15-16 framgår uppgifter om anställningsform samt anställningens omfattning i tid.

Tabell 15- Avslutade deltagares status i relation till arbetsmarknaden fördelat på ort						
	Andel i procent					
	Götene	Vara	Skara	Lidköping	Essunga	Alla
Arbetar som anställd	24%	9%	33%	22%	17%	24%
Arbetar i egen verksamh	0%	5%	0%	0%	0%	1%
Studerar	12%	23%	26%	20%	42%	22%
Har lärlingsplats	0%	0%	2%	0%	0%	1%
Praktiserar	9%	4%	2%	0%	0%	3%
Söker arbete	0%	0%	2%	4%	0%	2%
Annat	55%	59%	35%	54%	41%	47%
Summa	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabell 16 - Anställningform efter kön						
Volym/Kön	Antal		Summa	Fördelning i procent		
	Kvinnor	Män		Kvinnor	Män	Alla
Tillsvidare anställning	9	9	18	50%	39%	44%
Tidsbegränsad anställning	8	11	19	44%	48%	46%
Saknas uppgift	1	3	4	6%	13%	10%
Summa	18	23	41	100%	100%	100%

44 procent av de anställningar som projektet har medverkat till uppges vara tillsvidareanställningar och 46 procent tidsbegränsade anställningar. För 10 procent saknas uppgift.

Beträffande anställningarnas omfattning i arbetstid så uppges 36 procent av anställningarna vara deltidsanställningar och 59 procent vara heltidsanställningar. För 5 procent saknas uppgift.

Eftersom deltagarna i regel har varit borta från arbetsmarknaden under lång tid eller fått sitt första jobb med stöd av projektet är andelen tillsvidareanställningar hög. Att 59 procent av anställningarna är deltidsanställningar indikerar en god anpassning till deltagargruppens förutsättningar.

Sammanfattning

Målet i fråga om antal projektdeltagare har uppnåtts efter revidering av den ursprungliga målsättningen vilken visade sig vara orealistisk med tanke på deltagargruppens förutsättningar och omfattningen av deras stödbehov.

Målet i fråga om andelen deltagare som förväntades närma sig arbetsmarknaden och avslutas till arbete eller utbildning har nära nog uppnåtts. Ambitionsnivån har varit mycket hög, 61 procent av de avslutade deltagarna har deltagit i Level 3 och 47 procent av de avslutade deltagarna har nått målen arbete eller studier på Level 4.

Måluppfyllelsen har påverkats positivt framförallt av:

- Deltagares drivkraft och förmåga att ta till sig projektets erbjudande.
- De möjligheter som har öppnats genom projektets sätt att arbeta och de aktiviteter som har erbjudits deltagarna.
- Att tiden i projektverksamheten har anpassats till varje deltagares individuella förutsättningar och behov.

Resultaten skiljer sig delvis åt beroende på kön, vilken organisation som har remitterat deltagaren samt i vilken kommun som ungdomen bor. Dessa faktorer har kopplingar till ovan angivna framgångsfaktorer. De individuella skillnaderna är betydande men i genomsnitt förefaller kvinnor som deltagit i projektet ha haft en starkare drivkraft och förmåga att ta till sig projektets erbjudande. Drivkraft och förmåga har också sett olika ut beroende på deltagarens livssituation och personliga förhållanden. Deltagare anvisade av Socialtjänsten och framförallt Försäkringskassan har haft en tyngre problematik i jämförelse med de som har anvisats av Arbetsförmedlingen. Eftersom kommunerna delvis har prioriterat olika beträffande intaget av deltagare så har ärendetyngden delvis sett olika ut på olika orter. Av genomförda intervjuer framgår att mentorer och utbildare har haft ett gemensamt förhållningssätt till deltagarna men att man delvis har haft olika arbetssätt. Skara, som har bäst resultat, är den kommun där mentorernas arbetssätt i högst utsträckning har överensstämmt med metodiken i 7TJUGO.

Samhällsekonomisk studie

Syftet med denna del i utvärderingen har varit att belysa hur kostnader och intäkter relaterade till målgruppen har påverkats genom projektverksamheten och genom en utvecklad samverkan mellan berörda aktörer, vilka effekter detta skulle kunna generera för de samverkande organisationerna samt hur de sammantagna samhällsekonomiska vinsterna av en ökad samverkan skulle kunna se ut i framtiden under vissa premisser.

Studien har syftat till att studera hur deltagarnas situation efter avslutad åtgärd förändrats relativt situationen före deras medverkan i projektet. Målet med den samhällsekonomiska studien har varit att i ett första steg påvisa vilka kostnader som finns för deltagarnas utanförskap och marginalisering. I ett andra steg har nyttan av projektet och effekterna av projektinsatserna beräknats för hela samhället, olika aktörer och deltagarnas ekonomi.

Genomförande av den samhällsekonomiska studien

Projektets styrgrupp beslutade 2017-11-27 att en samhällsekonomisk studie skulle genomföras i enlighet med förslag som redovisas i bilaga 7. Genomförandets huvuddrag beskrivs nedan. I övrigt hänvisas till nämnda bilaga.

För att kunna göra beskrivningar som tydliggör förändringarna mellan ett läge före det att ungdomen kom in i projektet jämfört med situationen efter avslutning ur projektet så har faktiska kostnader och intäkter kartlagts 6 månader före projektstart och 6 månader efter avslut ur projektet.

Följande typer av kostnader har spårats:

- Individuella bidrag/ersättningar som försörjningsstöd, aktivitetsersättning, aktivitetsstöd, sjukpenning med mera.
- Kostnader för insatser för projektdeltagare från Arbetsförmedling, Försäkringskassa och kommun exempelvis kostnader för handläggning och lönesubventioner.

På intäktssidan har löner och studiemedel registrerats.

En brist i undersökningen är att deltagarnas vårdkostnader inte har gått att kartlägga. Detta bedömdes inte kunna göras inom den korta tidsperiod som studien behövde genomföras på.

Då det bedömts som ogenomförbart att spåra kostnader för alla deltagare har ett urval av deltagare gjorts som representerar ett antal typfall av deltagarprocesser. Utifrån typfallen har generaliseringar gjorts av övriga deltagare i respektive typfallsgrupp.

Utifrån den grupp på 58 deltagare som var avslutade 2017-11-30 valdes sammanlagt 28 deltagare ut för att ingå i studien. Dessa utgjorde ett representativt urval i relation till varje statuskategori. De tillfrågades sedan av sina mentorer om medgivande att ta del av uppgifter rörande deras ersättningar från berörda myndigheter. 7 av de 28 deltagarna gav inget medgivande varför gruppen undersökta deltagare kom att bestå av 21 personer, 9 kvinnor och 12 män. Bortfallet berörde framförallt kategorin "annan status i relation till arbetsmarknaden" där 5 deltagare inte ville ge medgivande. Det är undertecknads bedömning att underlaget för den samhällsekonomiska studien trots detta är representativt.

Grundfrågeställningen i den samhällsekonomiska studien var:

- Vad är det ekonomiska värdet för samhället av att projektdeltagarnas status i relation till arbetsmarknaden förändras och därmed också deras grad av egenförsörjning?

Kopplat till grundfrågeställningen fattades sedan beslut kring:

- Vilka värden bör inkluderas och varför?
- Hur kan dessa värden beräknas?

Undertecknad valde att dela in den ekonomiska analysen i ett kortsiktigt perspektiv och ett långsiktigt perspektiv. Det kortsiktiga perspektivet redovisade faktiska förändringar i deltagarnas försörjningssituation och hur detta påverkat samhällets kostnader fördelat på olika verksamheter. Utifrån resultatet av de faktiska förändringarna gjordes sedan prognoser för ett möjligt utfall i ett längre perspektiv.

Projektdeltagarna har före inträdet i projektet haft försörjning i huvudsak genom socialförsäkrings-systemet, socialtjänstlagen eller ersättningar genom det arbetsmarknadspolitiska systemet.

Huvuddelen av projektdeltagarna, 79 personer, var vid uppföljningstidpunkten fortfarande aktuella i projektet och därmed beroende av dessa stödssystem medan 58 deltagare hade avslutats ur projektet. De senare indelades i fyra huvudgrupper:

1. De som avslutats ur projektet till en anställning och efter projektet hade försörjning genom löneinkomster.
2. De som avslutats ur projektet för att de har påbörjat studier och hade försörjning genom studiestödssystemet.
3. De som hade avslutats till praktik.
4. De som avslutats av annan orsak. Dessa hade i huvudsak återgått till respektive remittent och hade fortsatt försörjning genom respektive remittents bidragssystem. I vissa fall hade övergångar mellan systemen skett.

Resultat och effekter av den samhällsekonomiska studien i ett kortsiktigt perspektiv

Beräkningarna samt uppnådda resultat och effekter i den samhällsekonomiska studien beskrivs i detalj i bilaga 7. Här sker endast en sammanfattning.

För grupp 1 förändrades situationen beträffande deltagarnas försörjning i huvudsak på så sätt att de inte längre var beroende av något bidragssystem utan klarade sin egen försörjning. För samhälls-aktörerna förändrades situationen på flera sätt. En förändring var minskade utgifter för respektive bidrag och för handläggningen av stödärenden. För kommunerna innebar det nya skatteintäkter från de löneinkomster som genererat genom påbörjade anställningar. Samtidigt så hade kostnaderna ökat för Arbetsförmedlingen genom att arbetsgivarna för de flesta anställningarna erhöll lönestöd för den anställda. Kostnader fördes i betydande utsträckning över från ett system till ett annat.

Även de som utgjorde grupp 2 uppnådde egenförsörjning. Detta skedde genom att de erhöll studie-medel dels i form av en bidragsdel och dels genom en lånedel. Förändringen för samhällsaktörerna

i denna grupp innebar minskade kostnader för respektive bidrag. Samtidigt ökade kostnaderna för staten representerad av Centrala studiestödsnämnden. Bidragsdelen i studiestödet är en kortsiktig utgift som i jämförelsen togs upp på kostnadssidan. Lånedelen är däremot en investering som kommer att återbetalas av deltagarna och utgör därför ingen kostnad på lång sikt.

Ingen detaljerad beräkning gjordes för grupp 3 eftersom kostnadssituationen på kort sikt var oförändrad fränsett att kommunerna investerat i stöd genom praktikplatser.

För grupp 4 har genomfördes begränsade beräkningar av förändringar i kostnader och intäkter mellan före- och efterläge eftersom det i stort sett var ett nollsummespel i ett kortsiktigt samhälls-ekonomiskt perspektiv. De flesta återgick till samma stödsystem som tidigare.

Tre scenarier för bedömning av framtida möjliga resultat och effekter

Det långsiktiga perspektivet byggde på alternativa antaganden 1 år efter projektet, 2 år efter projektet respektive 5 år efter projektet. Tre olika scenarier jämfördes; insatser genomförs som före projektet, åtgärder genomförs i reguljär verksamhet med tillvaratagande av den metodik och samverkan som utvecklats i projektet eller åtgärder genomförs i samverkan på liknande sätt som under projekttiden. De tre scenarierna byggde på övergripande resonemang och antaganden.

Gemensamt för de tre scenarierna var att verksamhetens volym antogs vara 75 platser per år samt att en tredjedel av deltagarna var diagnostiserade med lindrig eller medelsvår depression och/eller ångestsyndrom, en person i målgruppen var föremål för kriminalvård per månad och en person var på behandlingshem per månad. Behoven av platser utgick från att 40 procent utgjordes av deltagare från Försäkringskassan, 30 procent av deltagare från Arbetsförmedlingen och 30 procent av deltagare från kommunerna.

Kostnaderna för olika verksamheter särskildes inte utan det långsiktiga perspektivet utgick helt från de samhällsekonomiska kostnaderna och intäkterna. En gemensam utgångspunkt var också att resurser behövde tas ur reguljär verksamhet, förutom samordnad ledning och styrning i scenario 3 i form av samordnare, utbildare/handledare samt fortsatt styrning av gemensam styrgrupp. De olika alternativen antogs i övrigt kräva lika mycket personalresurser men ge olika utfall.

Scenario 1

Grundantagandet var att insatser genomförs i de reguljära verksamheterna på ett sätt som kännetecknade verksamheterna före Level Up. Av utvärderingen framgick att hela deltagargruppen utgjordes av personer som innan projektet inte hade kunnat få ett stöd som möjliggjort förändring av deras utanförskap.

Ett mer eller mindre permanent utanförskap för en grupp på 75 personer i den aktuella målgruppen skulle kosta samhället cirka 9 737 000 kronor per år.

Detta baserades på följande kostnader:

- Norm och hyra för 75 personer, 7 650 000 kronor.
- Vårdinsatser för 25 personer à 20 000 kronor, 500 000 kronor.
- Fängelsevård 12 månader à 98 000 kronor, 1 176 000 kronor.
- Behandlingshem 12 månader, 98 000 kronor, 1 176 000 kronor.

De sammantagna kostnaderna beräknades till 10 502 000 kronor. Intäkterna av skatter beräknades vara 765 000 kronor. Det antogs inte finnas någon effekt av dessa insatser. Ovan angivna samhällskostnader netto för år 1 beräknades ha fördubblats efter 2 år (till 19 474 000 kronor) och femdubblats efter 5 år (till 48 685 000 kronor).

Scenario 2

Grundantagandet var att insatser fortfarande genomfördes i de reguljära verksamheterna men att erfarenheterna av metod och samverkan i Level Up hade implementerats. Antagandena byggde på att målgruppsavgränsningen skulle behållas efter implementeringen så att de reguljära verksamheterna inte valde bort delar av målgruppen. Effekten antogs i detta scenario vara hälften av vad som skulle kunna uppnås i en samordnad verksamhet för alla samverkansparter som deltagit i Level Up, vilket innebar att 20 procent av deltagarna skulle avslutas till arbete eller studier per år, 8 till arbete (4 med och 4 utan lönesubventioner) och 7 till studier.

Samhällets nettokostnader för en grupp på 75 personer i den aktuella målgruppen beräknades vara 9 090 990 kronor efter 1 år.

Detta baserades på följande kostnader:

- Norm och hyra för 60 personer, 6 120 000 kronor.
- Vårdinsatser för 13 personer à 20 000 kronor, 260 000 kronor.
- Fängelsevård 12 månader à 98 000 kronor, 1 176 000 kronor.
- Behandlingshem 12 månader, 98 000 kronor, 1 176 000 kronor.
- Kostnader för lönesubventioner, 1 166 400 kronor.
- Kostnader för CSN-bidrag, 380 590 kronor.

De sammantagna kostnaderna var 10 278 990 kronor. Intäkterna förväntades vara:

- Skatteintäkter av löner, 576 000 kronor.
- Skatteintäkter av socialförsäkringsersättningar, 612 000 kronor.

Sammanlagt uppgick intäkterna 1 188 000 kronor.

Efter 2 år beräknades nettokostnaderna för samhället vara dubbelt så höga, 18 181 980 kronor. Under år 3-5 år förändrades kostnaderna då de som hade studerat antogs ha fått jobb. Dessa förmodades i huvudsak få jobb utan lönesubvention men lönesubventioner kvarstod för de 5 första som fick jobb. Kostnader och intäkter beräknades per år enligt följande:

- Norm och hyra för 60 personer, 6 120 000 kronor.
- Vårdinsatser för 13 personer à 20 000 kronor, 260 000 kronor.
- Fängelsevård 12 månader à 98 000 kronor, 1 176 000 kronor.
- Behandlingshem 12 månader, 98 000 kronor, 1 176 000 kronor.
- Kostnader för lönesubventioner, 1 166 400 kronor.

De sammantagna kostnaderna uppgick till 9 898 490 kronor. Intäkterna förväntades vara:

- Skatteintäkter av löner, 1 072 000 kronor.
- Skatteintäkter av socialförsäkringsersättningar, 612 000 kronor.

Sammanlagt blev intäkterna 1 684 000 kronor.

Nettokostnaderna för samhället uppgår enligt beräkningen till 8 214 490 kronor årsvis för åren 3-5. Efter år 5 uppgår då nettokostnaderna till sammanlagt 42 825 450 kronor.

Scenario 3

Grundantagandet för detta scenario var att insatser fortsatt genomfördes i en gemensam organisation där de samverkande organisationerna gemensamt finansierade verksamheten genom avgifter för det antal platser varje organisation ville disponera. Skillnaden avseende resurser jämfört med de två föregående scenarierna var att extra resurser tillfördes i scenario 3 i form av gemensam styrgrupp, samordnare samt fortsatt utbildning/handledning i metoden. Scenariot byggde på att målgruppsdefinitionen behölls. Utfallet antogs i detta scenario vara likadant som i Level Up, 40 procent avslutas till arbete eller studier per år, 10 till arbete (5 med och 5 utan lönesubventioner) och 20 till studier. De senare antogs erhålla arbete år 3.

Samhällets nettokostnader för en grupp på 75 personer i den aktuella målgruppen beräknades vara 8 011 280 kronor efter 1 år.

Detta baserades på följande kostnader:

- Norm och hyra för 45 personer, 4 590 000 kronor.
- Vårdinsatser för 6 personer à 20 000 kronor, 80 000 kronor.
- Fängelsevård 6 månader à 98 000 kronor, 588 000 kronor.
- Behandlingshem 6 månader, 98 000 kronor, 588 000 kronor.
- Kostnader för lönesubventioner, 1 458 000 kronor.
- Kostnader för CSN-bidrag, 1 087 400 kronor.
- Extra verksamhetsresurser, 800 000 kronor.

De sammantagna kostnaderna blev då 9 191 400 kronor. Intäkterna förväntades vara:

- Skatteintäkter av löner, 720 000 kronor.
- Skatteintäkter av socialförsäkringsersättningar, 459 000 kronor.

Sammanlagt uppgick intäkterna till 1 179 720 kronor.

För år 2 antogs samma kostnads- och intäktsförhållanden råda, nettokostnaden blev då 8 011 280 kronor. Under år 3-5 år förändrades kostnaderna då de som hade studerat antogs ha fått jobb. Dessa antogs få jobb utan lönesubvention men lönesubventioner kvarstod för de 5 första som fick jobb.

Kostnader och intäkter blev då per år följande:

- Norm och hyra för 45 personer, 4 590 000 kronor.
- Vårdinsatser för 6 personer à 20 000 kronor, 80 000 kronor.
- Fängelsevård 6 månader à 98 000 kronor, 588 000 kronor.
- Behandlingshem 6 månader, 98 000 kronor, 588 000 kronor.
- Kostnader för lönesubventioner, 1 458 000 kronor.
- Extra verksamhetsresurser, 800 000 kronor.

De sammantagna kostnaderna beräknades vara 8 104 000 kronor. Intäkterna förväntades vara:

- Skatteintäkter av löner, 2 160 000 kronor.
- Skatteintäkter av socialförsäkringsersättningar, 459 000 kronor.

Sammanlagt blev intäkterna 2 619 000 kronor.

Nettokostnaderna för samhället beräknades till 5 485 000 kronor per år under perioden år 3-5. Efter år 5 blir då nettokostnaderna till sammanlagt 32 477 560 kronor.

Slutsatser kring de tre scenarierna

De betydligt lägre beräknade samhälleliga kostnaderna i scenario 3 baseras på att utfallet med hög sannolikhet kan bedömas vara betydligt bättre med en sammanhållen organisation som kontinuerligt kan utveckla metodiken genom en gemensam ledning och ett gemensamt lärande. Verksamhetsteamet antas i detta scenario bli specialister på att arbeta med målgruppen i fråga samt kunna utveckla kontakterna med de reguljära verksamheterna ytterligare i jämförelse med situationen i projektet.

Implementering och rekommendationer från utvärderarna

Som framgått av denna rapport visar utvärderingen att projektet är framgångsrikt och har hittat ett innovativt sätt att arbeta med en i flera avseenden utsatt målgrupp. Samordningsförbundet i Västra Skaraborg har på ett förtjänstfullt sätt tillsammans med sina samverkansparter genomfört projektet. Kunskap om projektets verksamhet har av projektägaren och projektledningen spridits till andra aktörer i olika sammanhang, bland annat vid medverkan i nationell konferens anordnad av Sveriges Kommuner och Landsting, genom en egen spridningskonferens samt genom att ta emot studiebesök.

Vad har då projektägaren och de samverkande parterna själva dragit för slutsatser om värdet av projektet och hur dess resultat bör tas tillvara?

I detta avslutande avsnitt av rapporten sammanfattas de implementeringsdiskussioner som har förts i projektets styrgrupp samt redovisas den lösning som projektets parter har valt.

Utvärderingens bidrag i implementeringsdiskussionerna i projektet

Utvärderarnas bidrag till implementeringsdiskussionerna i projektet har varit dels generell input kring implementeringsfrågor och dels redovisningen av projektets resultat och effekter. Båda delrapporterna i utvärderingen fanns tillgängliga inför styrgruppens Övan diskussioner om implementering, varav den samhällsekonomiska utvärderingen och den socioekonomiska analysen i delrapport 2 var ett av de tillgängliga underlagen för beslut om implementering.

Vad innebär implementering?

Undertecknad tolkar begreppet *Implementering* som att förverkliga och genomföra, men också att det man gör får den verkan och den effekt man avser och önskar. I en skrift från Linköpings universitet (Nilsson/Roback 2015) tydliggörs att implementering är kopplat till lärande på individ-, grupp och organisationsnivå samt att implementeringsprocesser och utfallet av dessa i form av förändring påverkas av följande fyra områden:

- Egenskaper hos implementeringsobjektet.
- Egenskaper hos användarna/mottagarna.
- Effektiviteten i strategin för spridning och implementering.
- Egenskaper i den inre och yttre kontexten i vilken implementeringen sker (till exempel ledningens stöd och organisationsklimatet för förändringar).

Enligt Socialstyrelsens rapport *Om implementering* (2012) underlättas implementering av nya metoder av att man i implementeringsarbetet beaktar följande faktorer:

- Relevans – Den nya metoden uppfattas som relevant av de presumtiva användarna.
- Relativa fördelar – Den nya metoden framstår som effektivare och mer kostnadseffektiv än en metod som redan används.
- Överensstämmelse – Den nya metoden stämmer överens med de förhållanden som råder, till exempel existerande regler, värderingar samt det arbetssätt som ska förändras.
- Användbarhet – en lättanvänd metod implementeras lättare än en metod som uppfattas som komplex och svåränvänd.
- Testbarhet – användaren har möjlighet att prova hur den nya metoden fungerar i mindre skala och samtidigt få konsultativt stöd.
- Synliga resultat – Snabba positiva resultat av förändringsarbetet är motivationshöjande. När effekterna av den nya metoden kan förväntas långt senare behöver man sätta upp kompletterande kortsiktiga mål.
- Anpassningsbarhet – Om den nya metoden kan anpassas till det sammanhang där den införs ökar chanserna att lyckas med implementeringen.

Undertecknad gav i delrapport 2 styrgruppen följande rekommendation:

”En grundläggande utgångspunkt för implementeringsanalysen bör vara vilka uppdrag olika verksamheter har för målgruppen utifrån sina respektive verksamhetsuppdrag men också vad man förväntas åstadkomma i samverkan. I detta sammanhang fokuseras på det gemensamma ansvaret”.

Styrgruppen erhöll också en rad frågor som implementeringsforskningen visar är viktiga att ta i beaktande:

- Vad är det som ska implementeras samt varför, när och hur?
- Finns ett verksamhetsmässigt utrymme för att kunna implementera aktiviteten/funktionen/metoden?
- Ligger aktiviteten/funktionen/metoden i linje med organisationens verksamhetsidé?
- Finns ett budgetmässigt utrymme i ordinarie verksamhet?
- Vem/vilka kan komma att beröras av en implementering?
- Vem kan fatta beslut om en implementering?
- Hur ser den beslutsprocessen ut?
- Vilka mål är realistiska att sätta upp för implementeringen?
- Vad kan vara en bra strategi för implementeringsarbetet och vilka aktiviteter bör innefattas i en sådan strategi?
- Vad är en rimlig tidsplan?
- Vem/vilka bör vara ansvariga för att driva implementeringsprocessen?
- Vilka resurser behöver avsättas för implementeringsarbetet?

Ovanstående frågeställningar diskuterades under 2017 och 2018 i styrgruppsmöten.

Överenskommelse om samordnad rehabilitering

I delrapport 2 redovisade undertecknad en överenskommelse om samordnad rehabilitering mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen samt Sveriges Kommuner och Landsting. Av denna framgår att:

- En gemensam uppfattning är att det behövs en mer samordnad och arbetsinriktad rehabilitering för personer med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning som syftar till att öka deltagandet i arbetslivet.
- Det i många fall anses krävas insatser från flera myndigheter samtidigt för att åstadkomma en framgångsrik rehabilitering.
- För att fler ska få tillgång till ett sammansatt stöd behövs en utveckling av formerna för en samordnad och arbetsinriktad rehabilitering på lokal nivå.
- Det behövs särskilt utsedda personer som är ansvariga för en integrerad rehabiliteringsprocess.
- Det gemensamma arbetet behöver bedrivas utifrån en gemensam värdegrund.
- Rehabiliteringsaktörerna behöver lära sig mer om målgruppen och om varandras uppdrag samt vad som kan göras i samverkan.
- En viktig grund för att påbörja en rehabilitering är en trygg försörjning.
- Det betonas vidare att den enskildes delaktighet är viktig i rehabiliteringen och att denna måste utgå från och anpassas till enskilda personer individuella behov.
- Det behövs ett bredare utbud av rehabilitering som involverar studieförbund, folkhögskolor, ideella organisationer, arbetskooperativ och andra.
- Eftersom personer med psykisk ohälsa ofta har svårare än andra att behålla sina anställningar behövs ett långsiktigt stöd.

Så gott som samtliga ovanstående punkter är tillgodosedda i verksamheten Level Up. Den aktuella överenskommelsen redovisas i sin helhet i bilaga 9.

Styrgruppens reflektioner kring implementeringsmöjligheter

Projektets styrgrupp har vid två tillfällen, 2017-11-27 samt 2018-01-08, aktivt diskuterat frågor med anknytning till projektets implementering. Styrgruppen gjorde vid sammanträde 2017-11-27 en SWOT-analys av implementeringsförutsättningarna för projektet, se bilaga 10.

Båda delrapporterna i utvärderingen fanns tillgängliga vid dessa diskussioner, varav den samhälls-ekonomiska utvärderingen och den socioekonomiska analysen i delrapport 2 var ett av de tillgängliga underlagen för beslut om implementering.

Implementeringsdiskussionerna kom i huvudsak att handla om:

- Vilket uppdrag och ansvar har respektive organisation för målgruppen?
- Finns ett verksamhetsmässigt utrymme i respektive organisation för att kunna implementera aktiviteten/funktionen/metoden?
- Finns ett budgetmässigt utrymme i verksamheterna?

- Kan kostnader delas genom samverkanslösningar?
- Vilka möjligheter finns i att använda metodiken för en bredare målgrupp?
- Vem har ansvar för att implementera projektet och på vilket sätt?

I korthet kan konstateras att samtliga involverade myndigheter har ett ansvar för målgruppen.

Företrädarna för arbetsmarknadsenheterna ställde frågan; Är detta ett kommunalt grunduppdrag?

Det blev dock snabbt tydligt att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan inte ansåg sig ha några möjligheter eller resurser att medverka till finansiering och genomförande av framtida verksamhet. Samtidigt påpekade man det fördelaktiga i att ha tillgång till verksamhet för målgruppen lokalt eller regionalt. Ansvaret för implementeringen hamnade av ovan skäl snabbt på kommunerna. Dessa betonade efterhand nödvändigheten av att bredda målgruppen i en implementeringslösning.

Styrgruppens swot-analys

Eftersom projektet enligt Socialfondens första beslut skulle pågå till och med 2018-10-31 fördes implementeringsdiskussionerna i slutet av 2017 och början av 2018. Sedan beviljade Socialfonden projektet en förlängning till och med 2019-06-30. Detta har möjliggjort en fördjupning av implementeringsdiskussionen men undertecknad uppfattar det som att kommunerna i huvudsak redan före förlängningsbeslutet hade bestämt vilka lösningar som skulle väljas. Dessa var lokalt inriktade. Samordningsförbundet har, som projektägare, dock fortsatt verkat för att hitta en regional implementeringslösning under projektets förlängningsperiod.

Styrkor

I den swot-analys som gjordes av styrgruppen 2017-11-27 framhölls särskilt följande styrkor i projektet:

- Det fanns tydliga stödbehov i målgruppen.
- Metodiken i projektet hade gett resultat och effekter.
- Metodiken ansågs vara exklusiv och målgruppsanpassad men även vara överförbar till andra målgrupper.
- Deltagarnas möjligheter att stegvis förflytta sig i riktning utbildning eller arbete medverkade till måluppfyllelse.
- Att samverkan sträckte sig utöver det offentliga.
- Att deltagarna ges den tid de behöver för att utvecklas.

Projektets styrgrupp har pekat på effekterna av såväl metodiken som samverkan som projektverksamhetens styrkor. Det är utvärderarnas uppfattning att detta bekräftas av föreliggande utvärderingsrapport. Med facit i hand kan konstateras att samverkansparterna i de lösningar som blivit resultatet av implementeringsdiskussionerna framförallt tagit med sig delar av projektmetodiken med vissa lokala anpassningar som till exempel tidsbegränsning av Level 1 i Skara. Kommunerna har däremot inte alls byggt vidare på fördelarna med samverkan utöver det offentliga utan istället valt lösningar där kommunerna själva är utförare.

Möjligheter

Som möjligheter tog styrgruppen upp följande punkter i swot-analysen:

- Att genom samverkan mellan verksamhet för målgruppen och samverkansparterna kunna slussa vidare deltagare till andra verksamheter.
- Att utveckla samverkan mellan offentlig sektor och näringslivet.
- Att fånga upp ungdomar med psykisk ohälsa genom samverkan med gymnasiets individuella program samt det kommunala aktivitetsansvaret (KAA).
- Att använda kommunala utbildningar för målgruppen i högre utsträckning.
- Att samverka inom ramen för Delegationen för Unga (DUA).
- Att bredda målgruppen åldersmässigt.

Samverkansparterna har i intervjuer beskrivit en fungerande samverkan mellan myndigheterna varför möjligheterna att bygga lösningar i steg tillsammans bör vara möjligt. Det finns en stor potential i att utveckla samverkan med näringslivet. Att fånga upp ungdomar som går individuella programmet på gymnasiet eller genom KAA är något som kommunerna redan har ett ansvar för och således kan styra själva. En diskussion bör också kunna föras med den kommunala vuxenutbildningen om vilka anpassningar som behövs för att den aktuella gruppen ska kunna ta del av vuxenutbildning. DUA-samarbete finns och har även utökats till gruppen nyanlända invandrare men ser mycket olika ut i olika kommuner.

Utvärderarna har inte full överblick över vilka initiativ som har tagits av enskilda kommuner på ovan angivna punkter förutom att breddning av målgruppen har genomförts i de lokala lösningar som följer på projektet.

Undertecknad noterar att trots utvärderingens tydliga resultat i fråga om betydelsen av samverkan för det genererade resultatet så har inte frågan om regional eller lokal lösning berörts i swot-analysen. Det finns inte heller några anknytningar till den samhällsekonomiska analysen, vilken visade att en framtida gemensam regional insats för målgruppen skulle innebära stora ekonomiska vinster på sikt.

En ytterligare möjlighet som framgår av utvärderingen är ett utvecklat samarbete med vården på olika nivåer. Det finns sådant samarbete rörande enskilda individer i projektet men samordningen behöver både breddas och fördjupas. I Socialstyrelsens rapport *Vård vid depression och ångestsyndrom* (2018) att personer i denna målgrupp för närvarande riskerar att inte få adekvat vård på grund av otillräckliga resurser i sjukvården men att dessa resurser genom regeringsinitiativ kommer att förstärkas under de närmaste åren. Detta öppnar också nya möjligheter till samverkan med andra aktörer.

Svagheter

Svagheter i projektverksamheten ansåg styrgruppen vara:

- Deltagarnas svårigheter att ta sig till olika orter.
- Sårbarheten i en liten projektorganisation.
- Att projektet blivit en egen ö.

- Att mentorerna är ensamma i sin profession.
- Att kommunerna har olika förutsättningar.

Utvärderingen visar att samtidigt som deltagare har upplevt svårigheter med att ta sig med allmänna kommunikationer mellan orterna så har dessa svårigheter stärkt deltagarna. Det kan heller inte påvisas att deltagare har blivit utan insats på grund av detta.

Som svagheter med projektet ses att projektet kan uppfattas vara en egen ö och att projektorganisationen är sårbar på grund av relativt få medarbetare. Den första punkten har aktivt kunnat påverkas både av de reguljära verksamheterna och av projektverksamheten. Det är en ledningsfråga. Samtidigt kan konstateras att förhållandet har uppstått, särskilt i enstaka verksamhet. Den andra punkten blir tyvärr en realitet i denna typ av verksamhet när personal blir sjuka eller slutar sin anställning. Därför behöver det finnas beredskap att hantera sådana situationer.

Mentorer i projektet har uttalat att de periodvis känt en stark press i sitt arbete på grund av stort ansvar för deltagare med svåra problem och att de ibland upplevt sig ensamma med ansvaret. Utvärderingsmaterialet pekar på att detta i första hand har rört svårigheter att komma i kontakt med personal inom vården rörande ungdomar som mått akut dåligt. Projektets organisation har i övrigt medfört att mentorer och handledare kunnat få aktivt stöd av projektledning och av varandra. Samverkan mellan projektet och kontaktpersonerna hos Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunerna förefaller ha fungerat på ett bra sätt. Dessutom har mentorerna och handledarna haft både tillgång till verksamhetsledning och kollegor i sina respektive moderorganisationer samtidigt som projektledningen gett mentorerna ett aktivt stöd.

Det som förefaller ha blivit utslagsgivande för valda implementeringslösningar förefaller vara fokus på olikheterna i förutsättningar i de olika kommunerna. Samtidigt som projektet har pågått har andra och bredare samverkanslösningar fått betydelse.

Hot

Styrgruppen pekade i sin swot-analys på följande hot:

- Det är en dyr metodik.
- Arbetssättet är projektorienterat.
- Metodiken riskerar att urholkas vid en implementering.
- Kompetens kan urholkas.
- Målgruppen kan bli utan stöd.
- I slutändan är det de politiska incitamenten som styr.

Styrgruppen ser projektverksamheten som dyr i ett kortsiktigt budgetperspektiv. I ett långsiktigt perspektiv kan också projektverksamheten ses som en investering för framtiden eftersom projektpersonalen utvecklat ny kompetens i arbetet med deltagarna. Denna kompetens kan användas antingen i ett fortsatt arbete med en avgränsad målgrupp eller i arbete med en bredare målgrupp. Den samhällsekonomiska studien visar dessutom att en fortsatt drift av verksamheten i den form som skett i projektet skulle generera betydande samhällsekonomiska vinster inom fem år.

Det har varit en styrka i projektet att de anvisande verksamheterna i hög utsträckning har följt målgruppsbeskrivningen och därmed anvisat deltagare med långvarig och sammansatt problematik där de reguljära verksamheterna inte har kunnat medverka till lösningar utifrån den enskilda organisationens resurser. Det finns en betydande risk för att en situation åter uppstår där målgruppen står utan verkningfullt stöd när målgruppen breddas och möjligheterna till stöd.

I ett implementeringsperspektiv bör hänsyn tas till såväl kortsiktig som långsiktig ekonomisk påverkan. I detta hänseende är det också viktigt att beakta både direkta ekonomiska effekter avseende kostnader och intäkter på försörjningssidan som den investering i deltagarnas framtid och i ny kunskap för de medverkande verksamheterna som projektet har inneburit. De tre scenarier som presenterats i rapporten kring möjliga implementeringsalternativ syftar till att lyfta perspektiven ekonomiskt relaterat till utfallet för samhället. Kommunernas ekonomi är pressad och därför ligger det nära till hands att politikerna väljer att agera efter det kortsiktiga ekonomiska perspektivet.

Dessutom kommer de framtida förutsättningarna inom arbetsmarknadspolitiken att starkt påverkas av den förändringsprocess som pågår inom arbetsförmedlingen.

Den valda lösningen

Implementeringsdiskussioner resulterade i en lösning som i huvudsak utgår från att verksamheterna i fortsättningen ska bedrivas i regi av respektive kommun samt att aktiviteten på Level 2 även den genomförs lokalt. Samverkan med folkhögskolan i Vara sker genom den av Arbetsförmedlingen upphandlade studieförberedande kursen Framsteget.

Samordningsförbundet kommer samtidigt att ansvara för att det delvis blir en fortsättning även regionalt genom att

- Kommunerna har avtalat att fortsatt arbeta utifrån 7TJUGO metodik.
- Samordningsförbundet erbjuder utbildningsinsatser och fortsatt handledning i 7TJUGO genom Swedish Empowerment Centre.
- Gemensamma träffar anordnas för erfarenhetsutbyte.

De lokala verksamheterna har kommit igång i de olika kommunerna och som framgått har 49 projektdeltagare i samband med projektets avslutning överförs i dessa verksamheter.

Rekommendationer utifrån utvärderingsresultaten

Sammanfattningsvis visar utvärderingen att:

- En deltagargrupp med sammansatt problematik, lång tid utanför arbetsmarknaden och där reguljär verksamhet under lång tid inte har lyckats ge dessa personer rätt stöd på rätt sätt för att förbättra sin hälsa och sina livsbetingelser i övrigt, har varannan deltagare i projektet efter kortare eller längre perioder kunnat komma i utbildning eller arbete.
- Det finns påtagliga bevis i utvärderingen för att deltagarnas positiva utveckling beror just på vad deltagare, projektpersonal och samverkansparter tillsammans har åstadkommit i projektet även om arbetsmarknaden för ungdomar under den period projektet har pågått har varit gynnsam.

- De viktigaste framgångsfaktorerna det individorienterade bemötandet på individnivå, tidsfaktorn, delaktigheten från deltagarna (de har också utbildats i metodiken), insiktsskapandet som möjliggjort eget ansvarstagande, dynamiken mellan individ- och gruppaktivitet samt en bra samverkan.
- Baserat på projektresultaten har en implementering av verksamheten skett lokalt och i vissa delar regionalt. De visar att också reguljär verksamhet har tagit till sig projektets resultat.

Eftersom den samhällsekonomiska studien visar på en betydande potential för samhällsekonomiska vinster rekommenderas de i projektet medverkande myndigheterna samt Europeiska socialfonden att verka för att ett projekt i större skala på nationell nivå genomförs med samma målgruppsavgränsning och samverkansparter som i Level Up.

Metodiken skulle i ett nytt projekt också kunna utvecklas genom att bygga en ny plattform för Level 3 med en gemensam introduktion där alla deltagare skulle få information kring utbildningsmöjligheter. Efter denna introduktion skulle deltagarna kunna välja antingen ett förberedande arbetsspår eller ett förberedande utbildningsspår. Samverkan skulle också kunna intensifieras så att myndigheterna kan jobba parallellt med insatser utifrån en gemensam handlingsplan kring individen. En brist i projektet Level Up har varit att inte sjukvården har varit tillräckligt involverad i samverkan. I en utvecklad samverkan borde såväl primärvård som psykiatri delta för att ge individen ett fullgott samordnat stöd. Det skulle innebära att utredningar och rehabiliteringar av olika slag skulle kunna erbjudas i högre utsträckning vilket också skulle möjliggöra för en ännu större andel av målgruppen att kunna ta till sig den typ av stödinsatser som Level Up har erbjudit.

Förlängd uppföljning är ytterligare en del som skulle behöva utvecklas. Avslutningen ur ett sådant här projekt är ofta bara ett första steg. Det tar lång tid att säkra hållbara resultat.

Helsingborg

2019-06-06

Bo Eriksson

Framtidsutbildning AB

boeriksson